

naručitelj: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

autorica: dr. sc. Jana Vukić

Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke SOCILOŠKA STUDIJA

Zagreb, svibanj 2019. godine

Sadržaj:

Uvod	4
Revitalizacija, socijalna održivost i kvaliteta života	13
Svrha, cilj i metode istraživanja	17
Osnovne sociološke i urbanističke značajke zagrebačke Trešnjevke	17
Rezultati istraživanja i interpretacija podataka	29
Zaključci i smjernice nakon provedene 1. faze istraživanja	45
Rana izravna participacija građana u Gradskom projektu Prostor središta Trešnjevke	48
Zaključci i preporuke sociološke studije	55
Smjernice za program gradskog projekta	56
Literatura i izvori	59

Prilozi**1. grupa priloga – prilozi vezani uz sociološku analizu Trešnjevke**

Prilog 1. Relevantni naglasci iz Strategije prostornog razvoja RH

Prilog 2. Temeljne odrednice i značajke održivog urbanog razvoja u svijetu i EU s primjerima rangiranja gradova prema indeksima održivosti i kvalitete života

Prilog 3. Population Division: World Urbanization Prospects 2018; The World's Cities in 2018

Prilog 4. Arcadis: Sustainable Cities Index 2016; Putting people at the heart of city sustainability

Prilog 5. Karta zelenila (Trešnjevka)

Prilog 6. Karta buke (Trešnjevka)

Prilog 7. Geoportal – osnovna karta i korištenje zemljишta

Prilog 8. Program održavanja komunalne infrastrukture na području Gradske četvrti Trešnjevka - sjever u 2018.

Prilog 8b Komunalne aktivnosti u Gradskoj četvrti Trešnjevka - sjever 2017

Prilog 9. Prijedlozi građana i Vijeća gradske četvrti Trešnjevka – Sjever (Akupunktura grada/Zagreb za mene)

Prilozi – Rana participacija građana u GP

2. grupa priloga – prilozi vezani uz provedbu rane izravne participacije građana u GP Prostor središta Trešnjevke

Prilog 10: Pozivi i popisi sudionika u ranoj participaciji građana u GP (fokus grupe, intervju i anketa)

- Tekst poziva i popis sudionika u fokus grupama (FG 1 i FG 2)
- Tekst poziva i popis sudionika u intervjuima
- Tekst poziva na anketno istraživanje
- Letak s informacijama o GP Prostor središta Trešnjevke s e-mail adresom otvorenom za prijedloge građana
- Anketni upitnik

Prilog 11: Grafičkih prilozi, tablice i karte

- Graf 1. Prikaz broja ispitanika prema gradskoj četvrti u kojoj žive
- Graf 2. Prikaz broja ispitanika prema spolu
- Graf 3. Prikaz broja ispitanika prema dobnim skupinama
- Graf 4. Prikaz broja ispitanika prema radnom statusu
- Graf 5. Prikaz broja ispitanika prema materijalnom statusu
- Graf 6. Prikaz frekvencije dolazaka ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovoj dobi
- Graf 7. Prikaz frekvencije dolazaka ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovom radnom statusu

- Graf 8. Prikaz stavova korisnika tržnice Trešnjevka o potrebi i načinu njenog uređenja
- Graf 9. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Trešnjevačkog trga
- Graf 10. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Parka Zvonimira Milčeca
- Tablica 1. Procjena mjere u kojoj nedostaju određeni sadržaji na prostoru središta Trešnjevke
- Graf 11. Prikaz stavova anketiranih o prometu na području budućeg središta Trešnjevke
- Graf 12. Prikaz stavova anketiranih o participaciji u donošenju odluka o prostoru
- Graf 13. Prikaz procjene kvalitete života anketiranih stanovnika Trešnjevke-sjever u odnosu na druge gradske četvrti u Zagrebu

Predgovor

Sociološka studija izrađena je za naručitelja Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba kao dio pripremne dokumentacije za izradu Programa Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke.

Studija je izrađena u svibnju 2019. godine, a na temelju istraživanja provedenih od ožujka do svibnja 2019. godine. Osnovna svrha studije je stručna priprema i provedba rane izravne participacije građana u gradskom projektu. Studiju je izradila dr. sc. Jana Vukić s Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a u provedbi anketnog istraživanja sudjelovalo je 7 studenata diplomskog i doktorskog studija sociologije.

Studija objedinjuje nalaze ranijih socioloških istraživanja Trešnjevke i analizu sadašnjeg stanja, terensko istraživanje i participaciju građana, a na temelju svih prikupljenih podataka oblikovane su smjernice za Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke.

Uvod

Just as cities can invite city life, there are many examples of how the renovation of a single space or even change in furniture and details can invite people to a totally new pattern of use.

(Gehl, *Cities for People*, 2013:17)

1.

Grad u kojem živimo doživljavamo na različite načine, racionalno i emotivno, neke su nam njegove značajke draže, neka mjesta i atmosfere volimo, na nešto smo ponosni, a nešto nas ljuti ili rastužuje. Ljuti smo kad vidimo prometnu gužvu, prljave ulice ili kada ne možemo proći od nepropisno parkiranog automobila, a veselimo se kad sretnemo drage ljudе, kad se nešto zanimljivo događa, opušeni smo i uživamo kad se ne žurimo i lagano šećemo ugodnim prostorom ili sjedimo u parku promatrajući prirodu i ljudе. Sve to budi emocije i stvara sjećanja, neka ugodna, a neka manje ugodna. Najemotivnije doživljavamo kvart u kojem smo odrastali i kvart u kojemu najdulje živimo i boravimo, jer se tijekom vremena stvaraju svojevrsni slojevi sjećanja, specifičnih iskustava i emocija vezanih uz određena mjesta. U tim prostorima primjetit ćemo svaku promjenu i osjećat ćemo ju kao intervenciju u svoj osobni prostor. Takav emotivni odnos prema prostoru svakako je važno uzeti u obzir kada se planira određena intervencija u prostor, jer emocije mogu biti snažni mobilizatori – u pozitivnom, ali i negativnom smislu. Sociološki pristup gradu u sebi sadrži sagledavanje kompleksnog odnosa ljudi i prostora u kojemu žive, odnos fizičkog i simboličkog aspekta gradskog prostora te načina na koji se stvaraju simbolički slike mjesta. Takve slike uvijek su rezultat odnosa moći i mogu biti zajedničke različitim ljudima i različitim urbanim akterima (stanovnici, stručnjaci, političari, ekonomski akteri), ali mogu biti i međusobno suprotstavljenе. **Sociološka analiza omogućuje sagledavanje potencijala za zajedničko djelovanje različitih sudionika gradskog života usmjereno na stvaranje kvalitetnog urbanog okruženja** koje omogućuje isto tako **kvalitetan zajednički život stanovnika i zajedničko korištenje prostora od strane različitih društvenih grupa (stanovnici, posjetitelji, turisti i dr.) uz unapređenje i očuvanje prirodnih, simboličkih i drugih specifičnih vrijednosti prostora.**

Najstariji povijesni dijelovi grada imaju posebno jak simbolički i emotivni naboј, oni čine osnovu **identiteta grada**. No, nisu svi kvartovi jednako bogati simboličkim slojevima, sjećanjima, specifičnostima, jer je za takve slojeve važno vrijeme. Protokom vremena brojni i različiti ljudi, njihove interakcije i povezanost s mjestom, polako od osobnih iskustava, vlastitih i obiteljskih sjećanja i priča, preko zajedničkih sjećanja koja nastaju socijalizacijom, odrastanjem i duljim boravkom u određenom prostoru, grade **simboličku sliku** određenog mjesta. Ako veći broj ljudi dijeli takvu sliku ili njene temeljne elemente govorimo o zajedničkoj simboličkoj slici. Tako je svima prepoznatljiv Gornji grad kao jedan od osnovnih simbola grada Zagreba¹. Međutim, i drugi kvartovi u Zagrebu imaju svoje simboličke specifičnosti baš poput Gornjeg ili Donjega grada. Kvartovi nekadašnje gradske periferije poput Trešnjevke koja je predmet ove studije, ali i puno „mlađeg“ Novog Zagreba². Osim toga postoje i

¹ Opširnije vidi u: Čaldarović, Ognjen i Lay, Vladimir. (1979). *Karakteristični elementi fizionomije Zagreba i problemi gradskog značaja*. Istraživački izvještaj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

² Kvartovski život Novoga Zagreba opisala je u svojoj knjizi Valentina Gulin Zrnić (2009). *Kvartovska spika, Značenje grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk. Za kvartovske specifičnosti i nepregledno bogatstvo memorije kvarta Trešnjevke najbolje je pogledati

generacijske specifičnosti, određena mjesta koja su imala posebnu važnost u nekim zajedničkim urbanim ritualima za jednu generaciju ili više njih, dok za neku drugu možda nisu ili su se neki rituali promjenili, iako su mjesta ostala ista. Prostor, vrijeme i ljudi u dinamičkom su odnosu i stoga se neprestano mijenja ne samo gradski prostor nego i njegova mentalna slika. Demografske promjene i promjene fizičkog prostora značajni su faktori u razumijevanju urbane dinamike.

Jedan od važnih simboličkih elemenata grada su **javni prostori**, mjesta na kojima se odvijaju društvene interakcije, stvaraju sjećanja i emotivne slike, odnosno grade simbolički aspekti prostora, a čine ih ulice, trgovi, parkovi - i tržnice, kao mjesta okupljanja, trgovanja i druženja. Sa sociološkog stajališta mjesta uz koja je najviše ljudi vezano posebno su značajna za istraživanje i njihovo poboljšanje može imati važan učinak na zadovoljstvo i urbanu kvalitetu života. Jedno od takvih mjesta je *Trešnjevački plac*, odnosno Tržnica Trešnjevka, koja predstavlja simboličko i fizičko središta kvarta. Kontrast zapuštenog prostora i njegove simboličke važnosti jasno govori o važnosti unapređenja kvalitete prostora. Gradska svakodnevica, sitne svakodnevne rutine koje svi kao stanovnici dijelimo, obično se doživljava odvojeno od stručnog, urbanističkog ili političkog sagledavanja, a upravo je ona najvažnija jer čini suštinu grada kao zajedničkog mesta življjenja. Oni efekti stručnog i političkog djelovanja koji su vidljivi u poboljšanju (ili zapuštanju i pogoršanju) uvjeta svakodnevnog života u nekom urbanom prostoru najznačajniji su, jer izravno utječu na stanovnike, njihovo (ne)zadovoljstvo i kvalitetu života u gradu ili određenom kvartu.

Zagrebačka **Trešnjevka** proživjela je u posljednjih stotinjak godina intenzivnu preobrazbu od „svojevrsnog radničkog geta“³, **perifernog, siromašnog kvarta i nedovoljno urban(izira)nog dijela grada**, koji su karakterizirale **kućice s vrtovima, živo susjedstvo i male ulice** pune djece, preko tranzicijskog graditeljsko-poduzetničkog nereda u kojem je gotovo svaka kućica s vrtom postala „urbana vila“, ali bez adekvatne infrastrukture, do danas kada je Trešnjevka-sjever iako gotovo u potpunosti izgrađena i dalje podvrgnuta intenzivnoj stambenoj izgradnji, jer je prepoznata kao poželjno mjesto stanovanja koje je blizu centru, a opet malo izvan najveće gradske gužve. Posljedice takve kaotične urbanizacije su uočljive kako na simboličkoj tako i na fizičkoj razini prostora (Jukić i dr., 2018) kroz niz infrastrukturnih nedostataka te posebno izražen manjak javnih i zelenih površina. Trešnjevka je u gradu Zagrebu (iako nije najmanja i najgušće naseljena gradska četvrt nego druga po redu, iza GČ Donji grad) prva po neslavnoj činjenici da ima **najmanji udio zelene površine** u ukupnoj površini gradske četvrti, samo 3,6% (izvor: Zagreb u brojkama, 2018). Navedeni nedostaci su posljedica lokalnih procesa, ali i širih društvenih procesa te specifičnosti ukupne hrvatske modernizacije (Rogić, 1990 i 2000). Stoga je izazov veći, ali Trešnjevka kao kvart s jakim identitetom i spomenutim razvojnim specifičnostima zasigurno može postati **pozitivan primjer** (značajan lokalno i u širem kontekstu) na kojemu se **urbanističke prakse revitalizacije i uređenja javnog prostora** može (i mora) učiniti uključivijim i osjetljivima na memoriju prostora, svakodnevno iskustvo, potrebe stanovnika i korisnika prostora te tako znatno utjecati na njihovo zadovoljstvo i kvalitetu života. Takva uključivost i osjetljivost te izravna participacija stanovnika mogu pomoći zaustavljanju negativnih praksi nedostatka dijaloga i suradnje između građana, stručnjaka i gradske uprave, koje dovode do čestih nezadovoljstava i prosvjeda umjesto zajedničkog djelovanja u stvaranju kvalitetnog urbanog okruženja.

stranicu Mapiranja Trešnjevke (<http://mapiranjetresnjevke.com>) ili Kvart priča (<https://www.youtube.com/watch?v=yKpfzCaYs4o>).

³ Izvor: Grad Zagreb, Osnovni podaci o Gradskoj četvrti Trešnjevka-sjever (<https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-tresnjevka-sjever/155>).

Ukratko, **tržnica Trešnjevka** jedna je od najstarijih u gradu, snažan je simbol i „atraktor“ što može poslužiti za afirmaciju održivosti, urbano-ruralnih veza, kružne i lokalne ekonomije te zdravog načina života⁴ (proizvodnja hrane na OPG-ima iz okoline grada i dr.). Tržnice su mjesto susreta i druženja, ne samo mjesa trgovanja što ističe njihov socijalizacijski potencijal i važnost za društvenu interakciju te uključivanje i povezivanje različitih grupa ljudi (neovisno o tome radi li se o stanovnicima kvarta, prolaznicima i posjetiteljima ili svakodnevnim korisnicima prostora), neovisno o njihovoj dobi, materijalnom i svakom drugom statusu. Javni prostori, posebno prostori na kojima se ljudi zadržavaju kao što su trg i tržnica, omogućuju susrete, druženje ili jednostavno promatranje, što je sve iznimno značajno za zdravlje i kvalitetu života te **očuvanje socijalne mreže odnosa u kvartu (susjedstvo)**. Takva mreža susjedskih odnosa izuzetno je važna za starije stanovnike i samce, a Trešnjevka je kvart u kojem je velik broj upravo takvih kućanstava. **Unapređenje kvalitete prostora, povezivanje stanovnika i njihovo uključivanje u oblikovanje kvarta čine temeljne okosnice kvalitetne urbane preobrazbe i revitalizacije kvarta.** Stoga je važan doprinos ove studije upravo **participativni proces** i rano uključivanje stanovnika u preobrazbu grada i javnih prostora koji počiva na zaštiti općih interesa pri planiranju i uređenju prostora (Prilog 1).

Zašto je važan sociološki pogled na grad i svakodnevni život njegovih stanovnika?

Urbana sociologija istražuje društvene odnose u kontekstu grada, stoga **sociološka studija Trešnjevke u svom primarnom fokusu ima ljude - njihove svakodnevne potrebe, načine korištenja prostora i načine na koje taj prostor doživaljavaju, kako ga se sjećaju i što u njemu žele ili ne žele.** Razumijevanje složenosti društvene komponente prostora i njegove preobrazbe predstavlja važan preduvjet za mogućnost sudjelovanja javnosti u oblikovanju prostora (Vukić, Jukić, Čaldarović, 2019). Osim toga, važno je naglasiti da niti prostor niti građane grada ne možemo smatrati homogenim kategorijama. Postoje značajne društvene i prostorne razlike koje dijele stanovnike prema različitim demografskim, kulturnim, ekonomskim i drugim značajkama te prema određenim prostornim i simboličkim značajkama mesta stanovanja. Kada se sagledava društvena stratifikacija gradskog prostora, što je jedan od temelja sociološkog pristupa gradu, vidimo značajne razlike između elitnih kvartova, između središta i periferije te je jasno da čak i najbolje namjere u planiranju grada ne moraju nužno rezultirati pozitivnim posljedicama, jer se uvijek uz namjeravane pojavljuju i nemjeravane posljedice urbanističkih planova (Čaldarović, 1989:24). Nejednaka raspodjela društvene i komunalne infrastrukture, simboličko značenje određenih dijelova grada, socijalna struktura stanovništva i njene promjene, marginalizacija određenih društvenih skupina (Čaldarović, 1991), kao i brojne druge značajke čine društvenu diobu prostora (Čaldarović, 1989) kompleksnom i osjetljivom temom koja je obično zanemarena, a od krucijalne je važnosti za gradove, njihov razvoj, vitalnost i sposobnost da se nose s različitim izazovima (demografskim, ekološkim i svim ostalima).

Grad po mjeri čovjeka ideal je kojemu treba težiti, iako se ponekad čini nemogućim, jer **jedino zajedništvo može stvoriti održivu budućnost gradova** za kakvu se zalažu Ujedinjeni narodi, Europska unija i brojne druge institucije i pojedinci. U ovoj studiji sagledava se malo mjerilo gradskog kvarta u kontekstu globalnih trendova urbane održivosti i europskog zakonodavnog okvira te preporuka UN-a i

⁴ Circular Economy http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

drugih relevantnih institucija, tako da se u središte prostorne preobrazbe stavlja čovjek i kvaliteta života te održivi životni stil i zdravlje⁵.

Suvremeni gradovi širom svijeta susreću se s rastućim društvenim, ekonomskim, ekološkim i političkim nesigurnostima. Izrazite društvene i razvojne nejednakosti, ekološki problemi i brojni prosvjed, globalne su značajke urbanosti. U takvom kontekstu ***lokalne zajednice počinju se shvaćati kao temelj urbanog razvoja***, odnosno kao nužna alternativa tržišno orijentiranom razvoju usmjerrenom na (prvenstveno ekonomski) rast. Ujedinjeni narodi u preambuli *Agende za održivi razvoj*⁶ ističu da je to "akcijski plan za ljudе, planet i prosperitet" koji počiva na partnerstvu. Nova urbana paradigma temelji se na svijesti da je potrebno osigurati sigurno i dostupno stanovanje, socijalnu infrastrukturu i opremljenost naselja, zajedno s participativnim planiranjem i upravljanjem koje jača (lokalno) zajedništvo, utemeljeno na zajedničkim vrijednostima i identitetima, ujedno unapređujući kvalitetu života i vodeći prema dugoročnom, održivom razvoju (Prilog 2). Takav pristup (*community-based urban development*) koji je usmjeren ne samo na uređenje izgrađenog okoliša nego i na jačanje društvenog života (socijalnog kapitala i kohezije) u tim prostorima, stavlja u središte upravo **aktivnu participaciju stanovnika u planiranju, upravljanju i procesu donošenja odluka**. (Cho, Križnik: 2017:1,3). Gradovi pod svakovrsnim pritiscima, od rasta urbane populacije (Prilog 3) i potreba za mobilnosti ili učinkovitim zbrinjavanjem otpada, preko političkih nestabilnosti i prirodnih katastrofa i drugih, moraju sve više energije usmjeravati na stvaranje balansa između neposrednih potreba stanovnika i očuvanja resursa za buduće generacije, što predstavlja srž urbane održivosti. Prema *Indesku održivosti gradova*⁷ (Arcadis, 2016) **urbana održivost** najbolje se vidi u tome kako uspijevaju zadovoljiti svakodnevne potrebe svojih građana, a ne u tome kako se predstavljaju turistima ili povremenim posjetiteljima (Prilog 4). Održiva mobilnost, mreža zelenih površina, opremljenost odgovarajućim sadržajima i infrastrukturom, razvoj biciklističke infrastrukture i mreže javnog prometa zajedno s planiranjem i realizacijom pješačkih zona i zona umirenog prometa u potpunosti je u skladu su sa Strategijom prostornog razvoja Republike Hrvatske⁸, kao i policentrični model razvoja te usmjeravanje na okolini ruralni prostor, uz stvaranje urbano-ruralnih veza – sve navedeno moguće je primijeniti na oblikovanje gradskog središta i Gradske projekt „Prostor središta Trešnjevke“.

Grad je u svojoj osnovi opće i javno dobro, ali u stvarnosti različiti interesi, promjene u socijalnoj strukturi, propadanje izgrađenog zbog protoka vremena, nedostatak novca i drugi problemi, stvaraju brojne prepreke u oblikovanju i korištenju grada na način da je kvaliteta života njegovih stanovnika i

⁵ U publikaciji World Health Organization Europe.(2017) *Towards More Physical Activity in Cities. Transforming spaces to promote physical activity*, javni se prostori apostrofiraju kao promotori održive promjene. (<http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/publications/2017/towards-more-physical-activity-transforming-public-spaces-to-promote-physical-activity-a-key-contributor-to-achieving-the-sustainable-development-goals-in-europe-2017>)

⁶ Opširnije: UN Agenda 2030 <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> i MVPEI: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosio/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>.

⁷ ARCADIS (2016). *Sustainable Cities Index 2016. Putting people at the heart of city sustainability*. <https://www.arcadis.com/en/global/our-perspectives/sustainable-cities-index-2016/>(21.1.2019.).

⁸ Strategija prostornog razvoja RH naglašava javnost upravljanja prostornim razvojem, održivi urbani razvoj usmjeren na kvalitetu života, izjednačavanje prostornih nejednakosti, zaštitu urbanog okoliša i unapređivanje kvalitete urbane forme. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_106_2423.html). S tom strategijom usklađene su i Razvojna strategija Grada Zagreba do 2020.g. i Strategija razvoja urbane aglomeracije Zagreb do 2020.g.

briga za okoliš na prvom mjestu. Uobičajeno je da se ekonomski dobit ili neki drugi interes stavlja ispred svakodnevnog života i interesa građana, što je možda najbolje (i najbolnije) vidljivo u turističkom „izrabiljivanju“ povijesnih jezgri starih gradova poput Dubrovnika, ali je kao određeni trend vidljivo i u Zagrebu koji dobija uređeno, turistički primamljivo lice po cijenu gubitka autentičnosti (primjerice Tkalčićeva ulica koja je iz živopisne, obrtničke ulice nakon preuređenja promijenjena u isključivo ugostiteljsku). U knjizi *Kritika apstraktnog grada – o Zagrebu* (1990) urbanist Slavko Dakić ističe: „Često se zanemaruje da povijesna sredina, njezini sadržaji, režimi korištenja i procesi što se u tom prostoru odvijaju nisu samo neke objektivne činjenice koje istovjetno doživljavaju svi korisnici. Sve te sredine premrežene su značenjskim određenjima, u kojima se pod specifičnim osvjetljenjima stanovite generalizacije individualnih i kolektivnih iskustava očituje kompleksna struktura povijesne sredine.“ (Dakić, 1990:46). Građani, stanovnici i korisnici grada, jedina su životna snaga grada, a socijalna, ekonomski i ekološka održivost osnovne komponente potrebne za dugoročno preživljavanje. Sudjelovanje građana u odlučivanju o smjeru razvoja i prostornim promjenama od vitalne je važnosti, jer samo zajednički ciljevi lokalne uprave i zadovoljstvo građana stvaraju razvojni potencijal i mogućnost napretka.

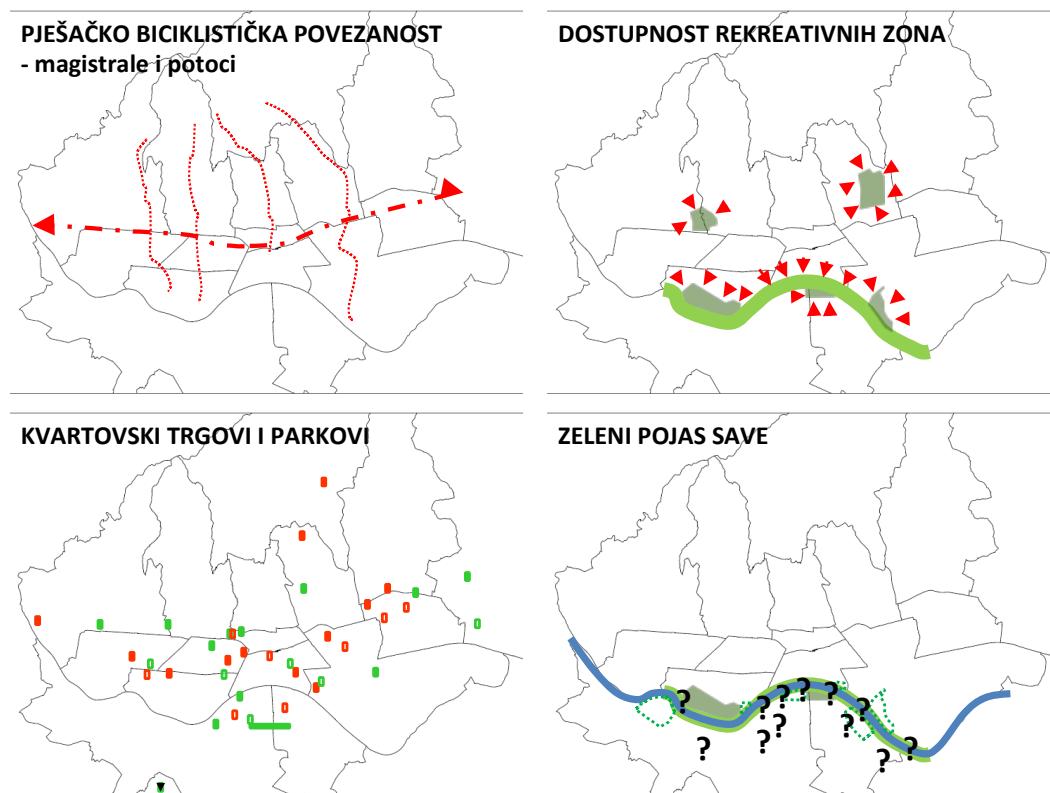
Tijekom socijalističkog perioda u prostorno planiranje Zagreba ugrađivani su stavovi stanovnika na temelju socioloških istraživanja (većinom anketna istraživanja), ali je odnos prema prostoru bio generalno fokusiran na njegovo iskorištavanje u svrhu razvoja i osiguravanja resursa za industrijsku proizvodnju (tako su nova naselja, primjerice Novi Zagreb, građena za radnu snagu koja se doseljavala u gradove često kritički nazivana „spavaonice“). Sociološka istraživanja provedena tijekom 1970ih i 1980ih godina⁹ pokazivala su probleme s javnim dobrom koje riječima sociologa Ivana Rogića nije bilo autonomno određeno u odnosu na posebni, pragmatični interes i industrijski razvoj te je stoga bilo reducirano na funkcionalni resurs (Rogić, 1990:12), što je izravno utjecalo na kvalitetu života stanovnika. Tranzicijski period u čitavoj Hrvatskoj odlikuje problem neregulirane i nelegalne izgradnje te brojnih izmjena GUP-a („točkasto“ ili „projektno“ planiranje), zanemarivanja mišljenja građana, a današnje stanje rezultat je brojnih (najčešće iznimno negativnih) utjecaja, od nedavne legalizacije do privatizacije i nedovoljne brige za prostor. Grad Zagreb sa svojim centralnim značajem u hrvatskoj politici i ekonomiji izložen je djelovanju različitih aktera i njihovih interesa, ali i različitim demografskim trendovima i promjenama poput starenja stanovništva. U tom svjetlu možemo reći da javni prostor grada Zagreba zrcali brojne i trajne razvojne probleme, na koje i građani ukazuju u istraživanjima (Slika 1): neprilagođenost ranjivim i ugroženim društvenim skupinama (posebno starije osobe, djeca i osobe s poteškoćama u kretanju), zapuštenost temeljne infrastrukture (primjerice odvoz i zbrinjavanje otpada), zapuštenost perifernih dijelova grada uz istodobnu pretrpanost i preopterećenost centra, pretjerana privatizacija javnog prostora, nedostatak zelenih javnih površina i parkova, dominacija automobila i dr. Potrebno je stvaranje balansa između središnjih dijelova i relativno zapuštenih dijelova grada, koji su ispraznjenih od sadržaja i događanja, te između izgrađenog okoliša i prirodnog okoliša (parkovi prirode, rekreativske zone), sve u skladu s ranije spomenutim razvojnim strategijama i smjernicama iznesenim u različitim dokumentima UN-a i EU o održivom razvoju gradova.

⁹ Od 1970-ih i 1980-ih godina provedena su brojna sociološka istraživanja kvalitete života i stavova stanovnika o problemima u Zagrebu i pojedinim kvartovima (proveli su urbani sociolozi od kojih ćemo spomenuti samo neke - iz ranijeg perioda: Čaldarović, Lay, Rogić i Seferagić, a u periodu 2000-ih nadalje: Mišetić, Svirčić Gotovac, Zlatar Gamberožić i dr.) sa svrhom poboljšanja standarda života i planiranja te evaluacije stanja opremljenosti kvartova i zadovoljstva njihovih stanovnika. Dio istraživanja proveden je za Urbanistički zavod u svrhu izrade prostornih planova. Opširnije u: Čaldarović, Šarinić (2017) str. 69-140.

Jan Gehl u knjizi *Life between buildings* (2011) ističe kako se u vanjskim prostorima slabe kvalitete odvijaju samo neophodne aktivnosti, dok se u visokokvalitetnim prostorima odvija jednaka količina neophodnih aktivnosti (ali u dužem trajanju zbog ugodnosti boravka) i neusporedivo više neobaveznih i društvenih aktivnosti, jer ljudi više "ne jure kući" nego uživaju, sjede, druže se ili odmaraju. Društvene aktivnosti nastaju u vezi s drugim aktivnostima, kao njihova resultanta zbog toga što, primjerice za igru trebaju partneri, odnosno one ovise o drugima u istom prostoru. U tom smislu Gehl zaključuje kako dobri uvjeti generiraju neobavezne aktivnosti, ali posljedično i društvene aktivnosti – aktivne, poput igre, ali i pasivne, poput gledanja i slušanja. (Gehl, 2011:11,12). Upravo te aktivnosti pomažu smanjenju usamljenosti i pomažu mentalnom te ukupnom zdravlju ljudi o čemu svjedoče brojna istraživanja (D'Onofrio i Trusiani, 2018:vii; preporuke WHO-a i dr.).

Nasuprot jasnim znanstvenim dokazima koliko je zelenilo i javni prostor namijenjen druženju važan za građane i kvalitetu života, sve češći prosjekovi građana i organiziranje stanovnika različitih kvartova grada Zagreba u zaštiti kvartovskih livada ili parkova ukazuju na nedovoljnu brigu o zelenilu u urbanom okruženju. Brojna istraživanja nakon 2000. godine pokazuju koliko je građanima Zagreba važna kvaliteta života (Mišetić, Štambuk i Rogić, 2004; Mišetić, Ursić, 2010.; Svirčić Gotovac i Zlatar, 2015; Careva, Lisac, Pletenac i Vukić, 2017; Dolenc, Doolan, Tomašević, 2017 i dr.), odnosno stanovnicima je važno središte „njihovog kvarta“ i jasno artikuliraju potrebu za prostorom za druženje i šetnju, igru, bilo da se radi o parku ili o trgu. Dio slike 1. pod naslovom "Kvartovski trgovi i parkovi" predstavlja kartu lokacija za koje su građani u istraživanju Akupunkture grada¹⁰ iskazali potrebu uređenja (uređenje postojećeg ili stvaranje novog) mesta za okupljanje, druženje i druge aktivnosti - zeleno su označene lokacije za parkove, a crveno trgove koji nedostaju ili su neuređeni.

¹⁰ Potrebe stanovnika Zagreba za javnim prostorom iskazane u istraživanju koje je 2015.g. provela Akupunktura grada Društva arhitekata u Zagrebu u okviru projekta Zagreb za mene, ukazuju da je većina zagrebačkih kvartova nedovoljno opremljena prostorima za druženje, rekreaciju i druge društvene aktivnosti. Dostupno na: <http://www.d-a-z.hr/files/file/Dokumenti/Istrazivanje-participativnog-potencijala.pdf>. ili Careva i dr. (2017). „Akupunktura grada kao participativni alat za revitalizaciju javnog prostora“. *Prostor* Vol. 25, No. 2(54) 2017, str. 190-199.

Slika 1. Potencijali za unapređenje javnog prostora u skladu sa potrebama stanovnika Zagreba (izvor: Akupunktura grada/Zagreb za mene)

Nesrazmjer potreba građana i stvarne situacije u gradu Zagrebu prikazan na slici 1 ukazuje na potencijal za poboljšanje, ali i na neodrživu situaciju i opasnost nedovoljnog razumijevanja različitih potreba i interesa koje imaju građani kao stanovnici grada i gradska uprava kao politički akter s najviše moći. Nepostojanje dijaloga između različitih urbanih aktera vodi u latentni, a sve češće i otvoreni sukob građana, stručnjaka i gradske uprave. Značenje koje stanovnici pripisuju javnim prostorima i zelenilu pokazuju sve brojniji prosvjedi koji se organiziraju zbog ugrožavanja zelenih površina u gradu, a sve su brojniji i zborovi građana koji se sazivaju u pokušaju stanovnika da očuvaju i zaštite zelene površine (uređene i neuređene). Primjer takvog okupljanja građana i percepcije gradske uprave od strane stanovnika prikazan je na slici 2.

Slika 2. Poziv na Zbor građana <https://www.tresnjevka.online/danas-zbor-danas-gradani-odlučuju/> (12.2.2019.)

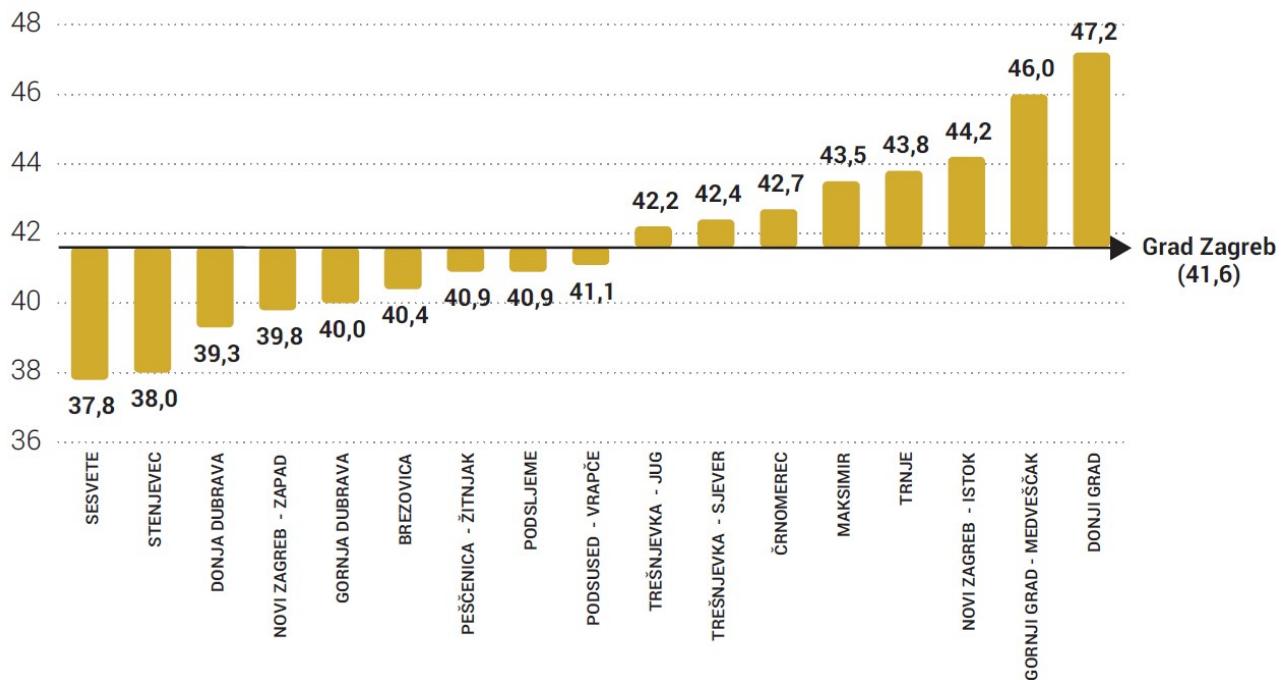
O rezultatu zbora građana govori tekst na portalu Trešnjevka Online pod naslovom:

Na Zboru građana tematski vezanom uz zeleni pojas na nekadašnjoj trasi Samoborčeka veliko zanimanje Trešnjevčana rezultirao je jednoglasnim zaključkom. Ne želimo beton, želimo park.

"Jeste li za to da se neuređeni prostor duž trase Samoborčeka između Trakošćanske i Selske prenamjeni u zelenu površinu i uredi kao park, da se cesta briše iz GUP-a i da se postojeća zelena i sportskorekreacijska zona sjeverno od trase Samoborčeka zadrži i da se te promjene unesu u Generalni urbanistički plan Grada Zagreba," bio je upit stanovnicima Trešnjevke sjever. Svi oni, 160 građana koji su bili registrirani za glasanje, koji su izdržali do kraja podigli su ruke i jednoglasno rekli: "Da!"

(izvor: Trešnjevka Online <https://www.tresnjevka.online/zboru-bilo-jednoglasno-tresnjevcani-izabrali-park/>)

Uz spomenuto nedovoljno uključivanje građana u donošenje odluka o prostoru važno je napomenuti i koliko su za donošenje odluka i kvalitetu života u gradu važne demografske značajke poput prosječne starosti stanovnika ili udjela samačkih kućanstava i druge.

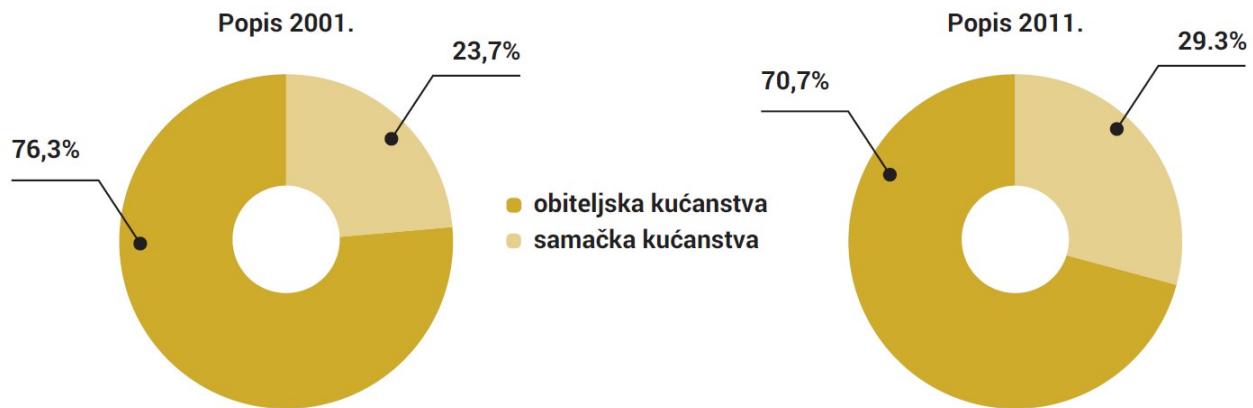

Slika 3. Prosječna starost stanovnika gradskih četvrti – rang, Popis 2011. (izvor: Statistički Ijetopis Grada Zagreba 2019.)

Kada bi se stvorilo dovoljno kvalitetnih i uređenih javnih prostora u kojima se može boraviti, baviti različitim aktivnostima te obaviti sve što je potrebno, značajno bi porasla kvaliteta života te bi se posljedično smanjili prosvjedi nezadovoljnih građana¹¹. S druge bi se strane smanjilo **isključivanje dijela**

¹¹ Prosvjedi građana se u Zagrebu posljednjih godina najčešće vežu uz zelene površine i protivljenje izgradnji ili bilo kakvoj intervenciji u parkove, livade i neuređene zelene površine različitih kvartova, a koja bi bila više od minimalnog uređenja urbane opreme i parka za djecu te parka za pse. Zelene površine iznimno su važne za kvalitetu života i stanovnici iskazuju veliku vezanost za takve prostore. Vidi:

stanovnika (primjerice onih slabijeg materijalnog statusa ili starijeg stanovništva) iz korištenja javnih prostora trgovina i ulica zbog njihove komercijalizacije i pretjerane privatizacije (terase kafića često prekrivaju većinu prostora, pa čak i postojeću urbanu opremu).

Slika 4. Obiteljska i samačka kućanstva prema popisima 2001. i 2011. (izvor: Statistički Ijetopis Grada Zagreba 2019.)

Isključivanje je pristuno i zbog neprilagođenosti javnog prostora osobama s poteškoćama u kretanju ili invalidima, nesigurnošću ili nezaštićenošću od prometa, buke i drugih neugodnih utjecaja (detaljnije vidi u rezultatima istraživanja).

<https://www.vecernji.hr/zagreb/munjarski-put-nas-dnevni-boravak-prevaraju-u-parking-1203775>; <https://www.tresnjevka.online/dosje-grbavica-prvi-dio-javno-dostupni-dokumenti/>; <https://hr-hr.facebook.com/savicazapark/photos/25102017-prosvjed-na-tre%C5%A1njevcipovod-je-najnovija-izgradnja-ceste-uz-munjarski-p/1463975530354703/> i dr.

Slika 5. Stanovnici s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti prema starosti, Popis 2011. (izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2019.)

Formiranje gradskog središta Trešnjevke upravo je koraku tom smjeru koji može imati utjecaj na lokalne stanovnike, ali i grad Zagreb u cjelini.

Revitalizacija, socijalna održivost i kvaliteta života

Revitalizacija obuhvaća "kompleksno sagledavanje razloga degradacije fizičkog i socijalnog tkiva dijela ili cjeline grada" (Čaldarović, Šarinić, 2017:109). Radi se o kompleksnom procesu za koji je nužno da bude primarno usmjeren na čovjeka i kvalitetu života, na stanovnike određenog kvarta i njihove svakodnevne potrebe, njihova sjećanja i „duh kvarta“, neovisno o tome je li on ostao samo još u memoriji ili uistinu živi, jer upravo memorija kvarta pruža dobar temelj revitalizacije. Osim memorije tu su i veze među stanovnicima, svakodnevne interakcije i susjedski odnosi (koji nisu nužno idilični, ali su svakako važni). Trešnjevka je razvojno i planski dvostruko "preskočena", odnosno od periferije grada postala je dio "središnje periferije" što ju dovodi u vrlo sličnu situaciju sa zapuštenom povijesnom jezgrom grada (Gornji i Donji grad), a koja se danas oživljava samo komercijalnim sadržajima i turističkim atrakcijama poput "Adventa u Zagrebu" i sl., bez sustavne revitalizacije usmjerene na stanovnike i njihov svakodnevni život. Rogić urbanistički pristup u odnosu prema staroj gradskoj jezgri, koji odlikuje više gradova, poput Zagreba, Splita i Dubrovnika, naziva "zgušnjavanjem funkcionalnog konteksta". Rogić ukazuje na važnu činjenicu kako se anketirani stanovnici slažu s planerima u ocjeni da je jezgrama nužna re/tercijarizacija, međutim ističe i razliku prioriteta: "Glavni prioritet anketiranog stanovništva je *poboljšanje uvjeta svakodnevnog života; re/tercijarizaciju anketirani promatralju kao jednu od izvedenica tog prioriteta*"(Rogić, 1992:41). Takve nalaze potvrđuje i sociološko-demografska studija kvalitete života u staroj jezgri provedena u Dubrovniku 2017. godine za Zavod za obnovu Dubrovnika (Bogadi, Vukić, Čaldarović: 2018). *Apstraktni grad* o kojem govori Dakić sada je zamijenjen *Turističkim gradom*, ali revitalizacijski problemi ostali su i dalje prisutni na razini svakodnevnog života stanovnika i korisnika prostora.

Održivi razvoj grada temelji se na balansu ekonomske, ekološke i socijalne održivosti. **Socijalna održivost** u ovome se slučaju razumijeva kao fleksibilan koncept koji u fokus urbane regeneracije stavlja potrebe lokalnih stanovnika, ne izostavljajući svakodnevne ili povremene korisnike prostora te njegove posjetitelje i turiste. Kreiranjem ugodnog i funkcionalnog prostora koji se može svakodnevno koristiti na različite načine, u skladu s potrebama različitih društvenih grupa i njihovim dnevnim ritmovima te se njegovo korištenje može mijenjati u skladu s vanjskim uvjetima npr. godišnje doba i vremenski uvjeti, otvara se mogućnost za revitalizaciju kvarta prema ljudskoj mjeri¹². "Kvartovska središta svojim sadržajima trebaju privlačiti korisnike u javne gradske prostore. Poželjna je diverzifikacija sadržaja i sveobuhvatna ponuda, tako da stanovnici gradske četvrti mogu zadovoljiti svoje dnevne i tjedne potrebe u svojem područnome stambeno-trgovačkom centru. Važan je i raspored te međuodnos sadržaja u centru (važno je uzeti u obzir vrstu i raspored sadržaja, tj. sadržaji trebaju biti objektima u okolini, primjerice uz tržnicu, crkvu ili dom zdravlja)." (Jukić i dr., 2018:99). **Važnost kvartova** kao simboličkih i fizičkih elemenata grada¹³ proizlazi iz **orientacije stanovnika na prostor u kojemu žive radi obavljanja osnovnih aktivnosti i zadovoljavanja svakodnevnih životnih potreba** te iz **osjećaja pripadnosti i vezanosti uz određeni prostor** (kvart, susjedstvo), koji svaki pojedinačno značajno **utječe na zadovoljstvo** i kvalitetu života stanovnika. **Urbanu kvalitetu života** (Marans, Stimson, 2011:3) čine 2 temeljna aspekta: **objektivni indikatori** (infrastrukturna opremljenost naselja, dostupnost sadržaja i usluga, prometna povezanost, kvaliteta zraka, gustoća stanovanja, stopa nezaposlenosti, obrazovna struktura stanovništva, stambeni fond, cijena nekretnina, stopa kriminala i drugo) i **subjektivni indikatori** zadovoljstva stanovnika (zadovoljstvo stanovanjem i susjedstvom, percepcija sigurnosti, zadovoljstvo sadržajima i uslogama, zadovoljstvo zdravljem, životom, obiteljskim i poslovnim statusom idr.), koje je moguće istraživati pojedinačno ili sveukupno, kao i na razini grada ili na razini pojedinih kvartova. Navedene grupe indikatora moguće je dopuniti i **bihevioralnim indikatorima** koji ukazuju na ponašanje stanovnika i njihove navike u različitim aktivnostima poput korištenja javnog prijevoza, bavljenja sportom i rekreacijom ili posjeta parkovima, navike druženja sa susjedima, participaciju u dobrotvornim i drugim udružama te participaciju u lokalnoj samoupravi i donošenju odluka na lokalnoj razini.

S obzirom na veliku koncentraciju sadržaja u strogom središtu grada Zagreba, decentralizacija funkcija i podizanje kvalitete života¹⁴ u kvartovima izvan strogog centra važni su u razvojnem smislu grada. Stvaranje adekvatne mreže javnog prometa, kvalitetnog javnog prostora te opremljenih i uređenih gradskih kvartova¹⁵ može bitno utjecati na zadovoljstvo i zdravlje stanovnika. Istodobno, kvartovi koji

¹² Opširnije o *human scale* pristupu Jana Gehla vidi: <http://thehumanscale.dk/about-gehl-architects/>; <https://www.archdaily.com/877602/jan-gehl-in-the-last-50-years-architects-have-forgotten-what-a-good-human-scale-is>. Također vidi: Supek, Rudi. (1987). *Grad po mjeri čovjeka*. Zagreb: Naprijed.

¹³ Opširnije o simboličkom značenju kvarta vidi: Čaldarović, Ognjen. (2011). *Urbano društvo na početku 21. stoljeća. Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski&Turk.; str. 34-42.

¹⁴ O opremljenosti naselja u Zagrebu i okolicu vidi više u Svirčić Gotovac (2006). "Element opremljenosti susjedstva ili kvarta može se objasniti opremljenosću neposredne okoline življjenja stanovnika, odnosno koliko ta okolina ispunjava minimalne standarde potrebne za funkcioniranje i olakšanje svakodnevnog života stanovnika. Očituje se u postojanju ili nepostojanju osnovnih društvenih institucija u okolini, kao što su škole (osnovne i srednje), dječji vrtići, trgovine mješovitom robom i specijalizirane trgovine, te ostale institucije višeg i nižeg ranga važnosti, poput različitih javnih službi. (Svirčić Gotovac, 2006:113)

¹⁵ Opširnije vidi: Jukić i dr. (2018). „Javni prostor središta Trešnjevke i Dubrave u Zagrebu. Kriteriji kvalitete i modeli preobrazbe“. *Prostor*. Vol. 26 , No. 1 (55), 2018, str. 94-105.

su vitalni i imaju određene sadržaje mogu biti privlačni i za turiste i posjetitelje što je zanimljivo zbog turističkog razvoja Zagreba posljednjih godina. Posebnu atraktivnost u tom smislu može imati **tržnica**, koja istodobno služi zadovoljavanju potreba lokalnog stanovništva, a ima i potencijal privlačenja drugih korisnika i posjetitelja te ponude različitih sadržaja. "Prilikom planiranja središta potrebno je uočiti ciljeve kretanja građana i koje su točke njihova konačna odredišta. Uočena je međuovisnost ciljeva kretanja i sadržaja. Sadržaji najduže opstaju uz glavne komunikacije kretanja (smjer prema postajama gradskoga javnog prometa i sl.) ili se kretanje usmjerava prema dominantnim sadržajima (tržnica, trgovački centar i sl.). Izrazito su bitne dobre i jasne komunikacije između glavnih sadržaja gradskog središta, a one u oba kvartovska središta - Trešnjevke i Dubrave - ne postoje." (Jukić i dr., 2018:99).

U knjizi *Periferijski puls u srcu od grada - zamke revitalizacije* (1992) sociolog Ivan Rogić ističe značajke urbanizacijskog i razvojnog procesa tijekom druge modernizacije u Hrvatskoj koje su dovele do „forsiranja“ industrije i periferije, a zaboravljanje starijih, središnjih dijelova grada koja je potrebno adekvatno revitalizirati: "Ambiciozni program društvene preobrazbe, kakav je paleoindustrijski, ne može se zadovoljiti pojedinačnim malim potezima i parcelama što su, eventualno, preživjele u obliku još nedefiniranih 'negativnih' mjesta. Stoga se subjekt paleoindustrije nužno obraća na urbanu periferiju i od periferije stvara novo središte razvojne preobrazbe." (Rogić, 1992:36). Istraživanja kvalitete života koja su provođena od kraja 1970-ih godina pokazuju kontinuitet problema, ali i ukazuju na promjene koje su se dogodile u urbanističkom planiranju, zakonskim propozicijama izgradnje (povećanje izgrađenosti parcele, smanjenje udjela javnog prostora i zelenila) te graditeljskim praksama (nelegalna i nekvalitetna izgradnja 1990ih) i dostupnosti i određenih sadržaja. "Periferizacija grada u Zagrebu je već dugo na djelu, naročito u zadnjim tranzicijskim godinama, u kojima je prisutno uljepšavanje i gentrifikacija strogoga gradskog središta, dok se ostali dijelovi grada zapuštaju jer nisu dovoljno atraktivni. U takvim je dijelovima prisutan i velik broj pauperiziranog ili osiromašenog stanovništva." (Svirčić Gotovac, 2006:122)

S obzirom na loše stanje i prostornu devastaciju Trešnjevke u smislu dotrajalosti starije izgradnje u kombinaciji s preizgrađenosti te često nelegalnom, nereguliranom i nekvalitetnom izgradnjom (posebice 1990ih), uređenje tržnice i formiranje adekvatnog javnog prostora te oblikovanja prostornog i društvenog središta Trešnjevke može imati višestruko korisno djelovanje - na razini kvarta i na razini grada – i biti značajna poticaj revitalizacijskom procesu te usmjeravanju prema održivijem razvojnom modelu i svakodevnim praksama građana.

Na tragu svega rečenoga možemo zaključiti kako je potrebno uvažiti osnovne principe pri planiranju i provedbi urbanističko-arhitektonske intervencije u svrhu stvaranja Središta Trešnjevke:

- usmjerenost na svakodnevni život i potrebe lokalnog stanovništva i svakodnevnih korisnika;
- očuvanje lokalnog identiteta i oživljavanje memorije i *duha* stare Trešnjevke;
- održivost, dostupnost tj. pristupačnost¹⁶ i inkluzivnost prostora.

¹⁶ <https://civinet-slohr.eu/lyon-ljubljana-luksemburg-i-viborg-osvojili-nagradu-za-pristupacnost-grada-2018-hr/>

Na razini kvarta utjecaj na kvalitetu života je siguran i višestruk, a stvaranjem atraktivnog i ugodnog prostora moglo bi se rasteretiti središte grada, ponuditi nove sadržaje zanimljive turistima (tržnica i prateći sadržaji) te dugoročno pozitivno utjecati na vezanost stanovnika uz prostor u kojemu žive i socijalnu održivost tj. socijalni kapital i veze među stanovnicima.

Svrha, cilj i metode istraživanja

Svrha izrade ove studije je analiza prostora tržnice Trešnjevka i Trešnjevačkog trga sa stajališta građana, njihovih potreba i kvalitete života. Osnovni cilj sociološke studije je definiranje smjernica za uređenje tržnice i okolnog prostora u obuhvatu gradskog projekta „Prostor središte Trešnjevke“. S navedenom svrhom i ciljem provedena je sociološka analiza središta Trešnjevke na dvije osnovne razine: fizičkoj i simboličkoj razini, pri čemu je Trešnjevka u istraživanju sagledana kao zasebna prostorna i identitetska cjelina, ali istodobno i kao neodvojivi dio identitetskog i prostornog sustava grada Zagreba. Provedena studija usmjerenja je i na prepoznavanje potencijala za jačanje održivog razvoja, u skladu sa zakonskim okvirom i temeljnim razvojnim preporukama Europske unije, Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Specifični ciljevi istraživanja:

- Prvi je cilj istraživanja analiza *fizičke organizacije i osnovnih značajki javnoga prostora* tržnice i šireg prostora u obuhvatu projekta te mogućnosti implementacije principa održivosti (socijalne, ekološke i ekonomske).
- Drugi je cilj *analiza simboličke razine*, odnosno *identiteta Trešnjevke* kao gradskog kvarta.
- Treći je cilj bio *analiza stavova građana* o navedenom prostoru i promjenama koje su nužne kako bi se podigla kvaliteta prostora i kvaliteta života na Trešnjevcima.

Javni prostor u ovoj studiji definiramo kao sve one dijelove izgrađenog i prirodnog okoliša gdje javnost ima slobodan pristup: ulice, trgovi i prolazi (neovisno o njihovoj namjeni), otvoreni prostori i parkovi te privatno-javni prostori gdje je omogućen pristup svima (tijekom dana). Osnovne sociološki relevantne značajke javnog prostora su: dostupnost, otvorenost, pristupačnost, opremljenost, mogućnost različitih načina i vremena korištenja, prostorni smještaj i veličina, urbani parter i dr.

U istraživanju je primarno korišten kvalitativni pristup, a primjenjeno je više metoda istraživanja kako bi se stekli što kvalitetniji uvidi u predmet istraživanja. Istraživanje se sastojalo od analiza relevantne znanstvene, stručne literature i studija te analize postojećih prostornih podataka (*desk research*). U terenskom dijelu istraživanja korištene su metode promatranja, fokus grupe, polustrukturirani intervjuji s relevantnim akterima i anketa na prigodnom uzorku korisnika tržnice. Istraživanje se provodi u dvije vremenske faze, od kojih se druga odnosi na izravnu participaciju građana i ostalih aktera u oblikovanju programa gradskog projekta kroz fokus grupe i intervjuje te anketu na prigodnom uzorku korisnika Tržnice Trešnjevka.¹⁷ Prva faza obavljena je tijekom prosinca 2018.g. i siječnja 2019.g. (*desk research*) i promatranje te procjena kvalitete javnog prostora u obuhvatu gradskog projekta), dok je druga faza provedena tijekom ožujka i travnja 2019.godine. Detaljni prikaz provedenog istraživanja i participacije građana nalazi se u dijelu gdje su prikazani rezultati istraživanja.

Osnovne sociološke i urbanističke značajke zagrebačke Trešnjevke

¹⁷ Rezultati druge faze naknadno će biti analizirani i uneseni u studiju.

Trešnjevka je višestruko zanimljiv prostor sa sociološkog stajališta. Nastala je tako što je grad polagano rastući prekrivao prazne i ruralne prostore, ali vrlo je malo Trešnjevke nastalo na temelju urbanističkog planiranja. Trešnjevka je većinom nastala kao periferijsko, neregulirano naselje (karakterizirala ju je ilegalna i nekvalitetna stambena izgradnja) te radničko i većinom siromašno naselje na prijelazu 19. i 20. stoljeća. U periodu dok je grad Zagreb činilo samo njegovo današnje najuže središte tj. Gornji i Donji grad (tadašnji stari grad i novoformirano podgrađe koje je na zapadu završavalo s Frankopanskom ulicom) na području današnje Trešnjevke nalaze se sela, koja su međusobno spojena putovima i cestama - pretečama današnje Savske ceste, Ilice, Selske i Zagrebačke ceste (Jukić, 1998:5). Između sela (Horvati, Ljubljanica i dr.) nalaze se livade, posjedi i vrtovi, odnosno radi se o ruralnom prostoru koji je daleko od grada, sve do 1850. godine kada se "aktom ujedinjenja prostor Trešnjevke do potoka Črnomerec ušao je u područje jedinstvenog grada Zagreba (...)" (Jukić, 1998:6). Krajem 19. stoljeća s daljnijim gospodarskim razvojem grad Zagreb se širi i prestaje biti provincijsko središte, a 1880. godina - godina u kojoj je veliki potres pogodio grad i razrušio gotovo polovinu postojećih zgrada¹⁸ te istodobno potaknuo njegovu intenzivnu obnovu i izgradnju - uzima se kao početak izgradnje modernog Zagreba.

Važna urbanistička determinanta Trešnjevke je željeznička pruga, koja je štitila od poplave Save, ali je istodobno odvajala grad od nenaseljenih i ruralnih dijelova poput tadašnje Trešnjevke. „Još 1923. godine Sava se razlijeva sve do željezničke pruge, no niska vrijednost zemljišta i seoska tradicija uvjetovali su razvoj najsiromašnije gradske periferije na smjeru kontakta grada i Save“ (Jukić 1998: 14). Pruga i danas predstavlja fizičku barijeru u nekim dijelovima grada Zagreba. Uz prugu se veže i industrijska zona koja se s razvojem grada smjestila na Trešnjevku (Bubara – tvornica svile, tvornica šibica, gradski vodovod i Gradska munjara idr.). No, postojala je i uskotračna željezница tzv. Samoborček, čija je trasa prolazila od kolodvora u Adžijinoj ulici preko Nove ceste, južno od sadašnje Toplane, preko Selske ceste kroz naselje i nakon toga paralelno s „klasičnom“ prugom prema Podsusedu (opširnije vidi Mapiranje Trešnjevke). Samoborček je ukinut 1979. godine, ali je ostao važnim simbolom i dio memorije grada i same Trešnjevke te se već dugi niz godina govorio o njegovom vraćanju u funkciju – makar kao biciklističko-rekreacijske staze (opširnije vidi internetske stranice Mapiranje Trešnjevke i Sindikat biciklista). Ipak jedan od najvažnijih simbola Trešnjevke je tržnica koja se koristila kao neformalno mjesto prodaje lokalnih „kumica“, a 1930ih godina postaje tržnica „Pod Črešnjom“ te se zajedno s njom oblikuje i središte Trešnjevke - trg, park i Crkva sv. Josipa, a preko trga prolazi i tramvaj. Međutim, nagli porast stanovništva i nedovoljno regulirana izgradnja dovode do samo nekoliko urbanistički definiranih naselja na Trešnjevci (naselje Prve hrvatske štedionice), a većina je izgradnje substandardna i „divlja“, što je ostala trajna karakteristika Trešnjevke. Usprkos nereguliranoj izgradnji, Trešnjevka je imala svoj šarm i bila je prepoznatljiva po vrtovima, malim ulicama na kojima su se igrala djeca i susjedi razgovarali. Nažalost gostiona Dvije lipe na uglu Trakoščanske i Krapinske ulice koja je bila pravi simbol središta Trešnjevke više ne postoji, kao ni lipe. Od novijih simbola na Trešnjevcima moramo navesti svakako Park Stara Trešnjevka i Centar za kulturu Trešnjevka, nekadašnje kino Triglav u Okićkoj ulici, nekadašnju robnu kuću Na-ma (današnji Konzum), Sportsku dvoranu Trešnjevka (*Kutija šibica*), Dom sportova i Remizu (okretište tramvaja na Ljubljanici).

Istraživanje koje je za izradu diplomskog rada „Formiranje identiteta kvarta na primjeru zagrebačke Trešnjevke“ provela sociologinja Ivana Fabrični pokazalo je da stanovnici Trešnjevke svoj kvart

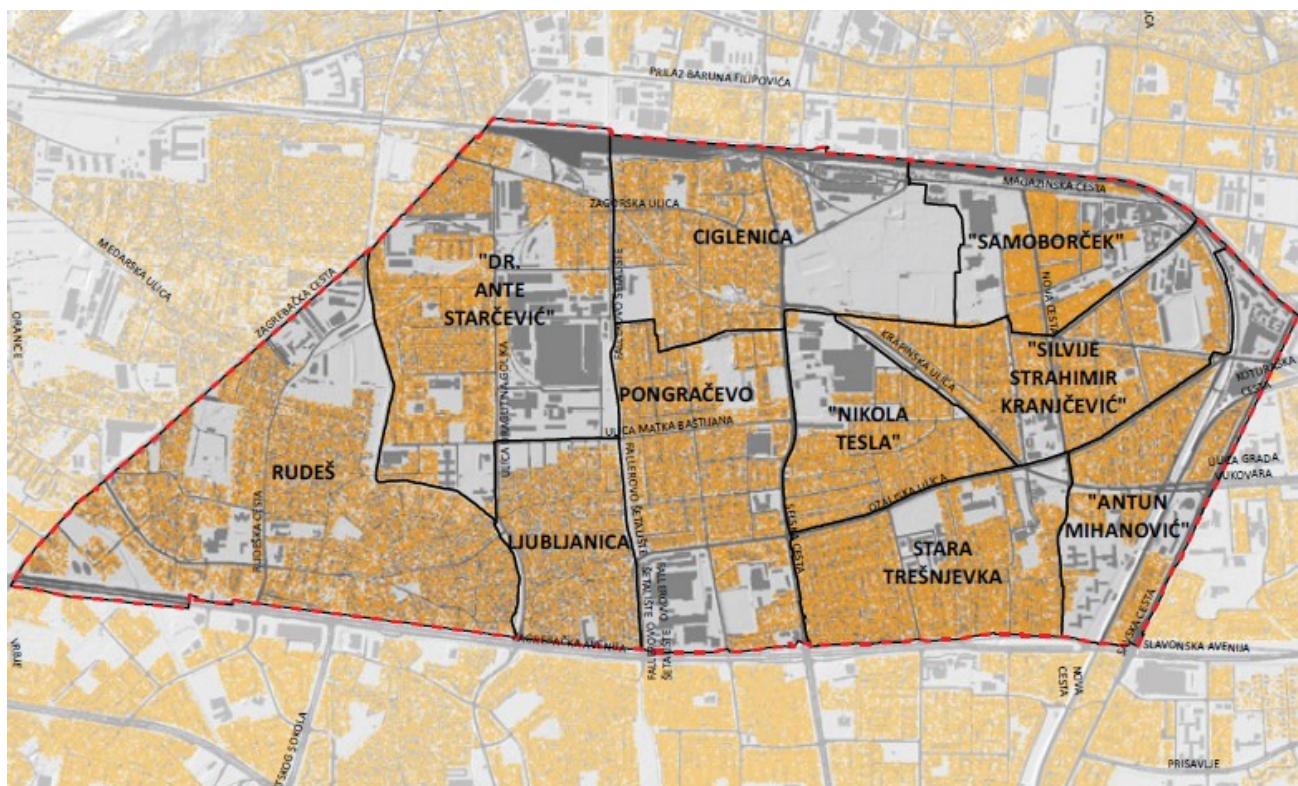
¹⁸ Potres u Zagrebu 1880.godine i izgradnja nakon potresa http://www.mgz.hr/hr/izlozbe/potres-u-zagrebu-1880-i-izgradnja-nakon-potresa_301.html

doživljavaju kao „ugodan, poželjan i prijateljski“, zatim „blizak, siguran, topao i opušten“ i da su emotivno vezani za njega. Isticali su važnost susjedstva (bliskost i pomaganja), tržnice, parka (Stara Trešnjevka), „običan kvart“ i blizinu centra, dobru opremljenost te prometnu povezanost. Zaključak istraživanja bio je da su stanovici u osnovi zadovoljni, ali im smeta loša kvaliteta stanogradnje, prometne gužve, manjak parkirnih mesta i generalna zapuštenost i neuređenost (od smeća i prljavštine do oronulih fasada). Sve navedeno poklapa se s ostalim istraživanjima provedenim na Trešnjevcima. No, važno je još jednom istaknuti kako stanovnici Trešnjevku doživljavaju kao posebnu, odnosno kvart koji ima svoje specifičnosti i distinktivnost u odnosu na ostale dijelove Zagreba.

U nastavku ćemo prikazati osnovne socio-demografske i urbanističke značajke Trešnjevke, a detaljniji prikaz relevantnih značajki nalazi se u dijelu teksta koji daje prikaz i interpretaciju rezultata istraživanja.

Osnovni podaci o Gradskoj četvrti Trešnjevka – sjever (izvor: Grad Zagreb, Geoportal i Statistički ljetopis)

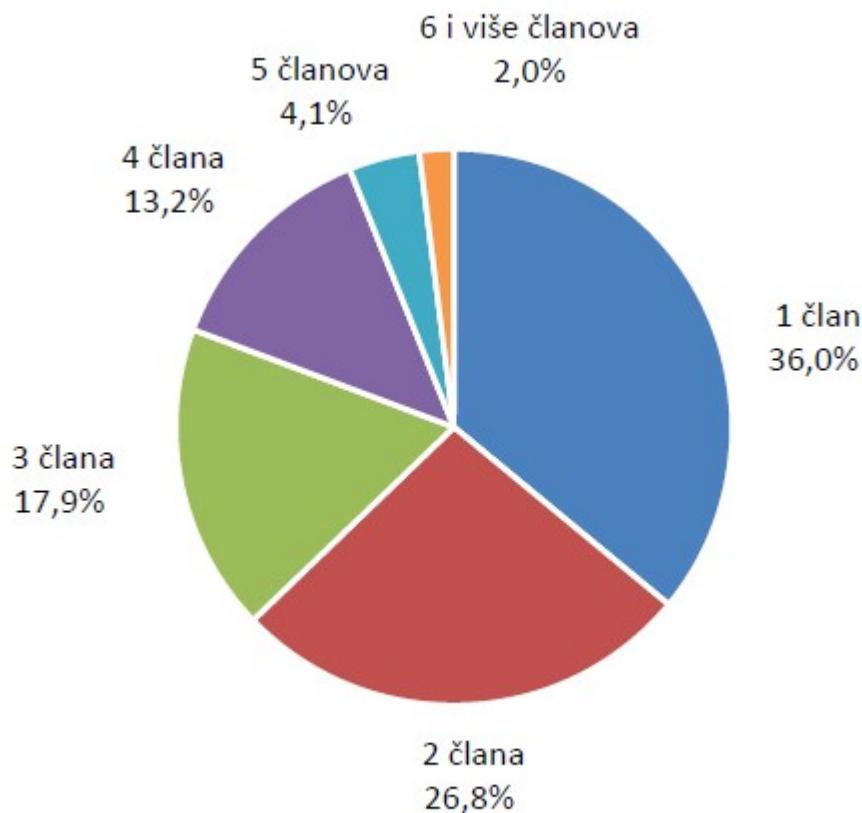
- površina **5,81 km²** (druga GČ po površini nakon GČ Donji Grad koja je najmanja s 3,02 km²)
- broj stanovnika (**Popis 2011**) **55.425**
 - ukupno muškaraca 25.583 i žena 29.842; privatnih kućanstava 23.783 i stanova 31.345
- prosječna starost stanovnika **42,4** godine (iznad prosjeka Grada Zagreba: 41,6%)
- udio samačkih kućanstava **najviši u Zagrebu** (Trnje i Trešnjevka sjever; 35-38%); prosječan broj osoba u kućanstvu **2,0-2,3**
- Udio 65+ stanovnika: 9.777 - od čega dvostruko više žena (3638 muškaraca)
- Udio visokoobrazovanih u stanovništvu starom **15+** godina (**30-40%** i **40-50%**)
- Udio nezaposlenih u stanovništvu starom **15+** godina (**7-8%**; **6-7%** i **5-6%**)
 - stopa rizika od siromaštva: 9,86 (dohodovna metoda) ili 3,18 (potrošna metoda) – kao Trnje, Stenjevec i Maksimir

Slika 6. Gradska četvrt Trešnjevka – sjever, Stanovništvo, prostorni razmještaj stanovnika mjesnih odbora unutar stambene i mješovite namjene – 1 točka = 1 stanovnik, (Izvor: Gradske četvrti Grada Zagreba, Prostorna i statistička analiza, o8. Trešnjevka – sjever, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, 2019.)

	GRAD ZAGREB	TREŠNJEVKA - SJEVER	Udio kućanstva Trešnjevka - sjever u kućanstvima Grada Zagreba, %	Struktura kućanstava prema broju članova, %
Privatna kućanstva - ukupno	303 441	23 783	7,8	100,00
prema broju članova				
1 član	86 827	8 557	9,9	35,98
2 člana	80 600	6 385	7,9	26,85
3 člana	58 568	4 247	7,3	17,86
4 člana	48 254	3 139	6,5	13,20
5 članova	18 378	981	5,4	4,12
6 članova	6 676	303	4,5	1,27
7 članova	2 419	113	4,7	0,48
8 članova	907	37	4,1	0,16
9 članova	401	10	2,5	0,04
10 članova	178	6	3,4	0,03
11 i više članova	233	5	2,1	0,02

Slika 7. Stanovništvo, privatna kućanstva prema broju članova u gradskoj četvrti, Popis 2011, Gradska četvrt Trešnjevka - sjever, osnovni podaci (Izvor: Prostorna i statistička analiza gradskih četvrti Grada Zagreba, o8. Trešnjevka – sjever)

Slika 8. Privatna kućanstva, struktura prema broju članova u Gradskoj četvrti Trešnjevka – sjever, Popis 2011. Gradska četvrt (Izvor: Prostorna i statistička analiza gradskih četvrti Grada Zagreba, o8. Trešnjevka – sjever)

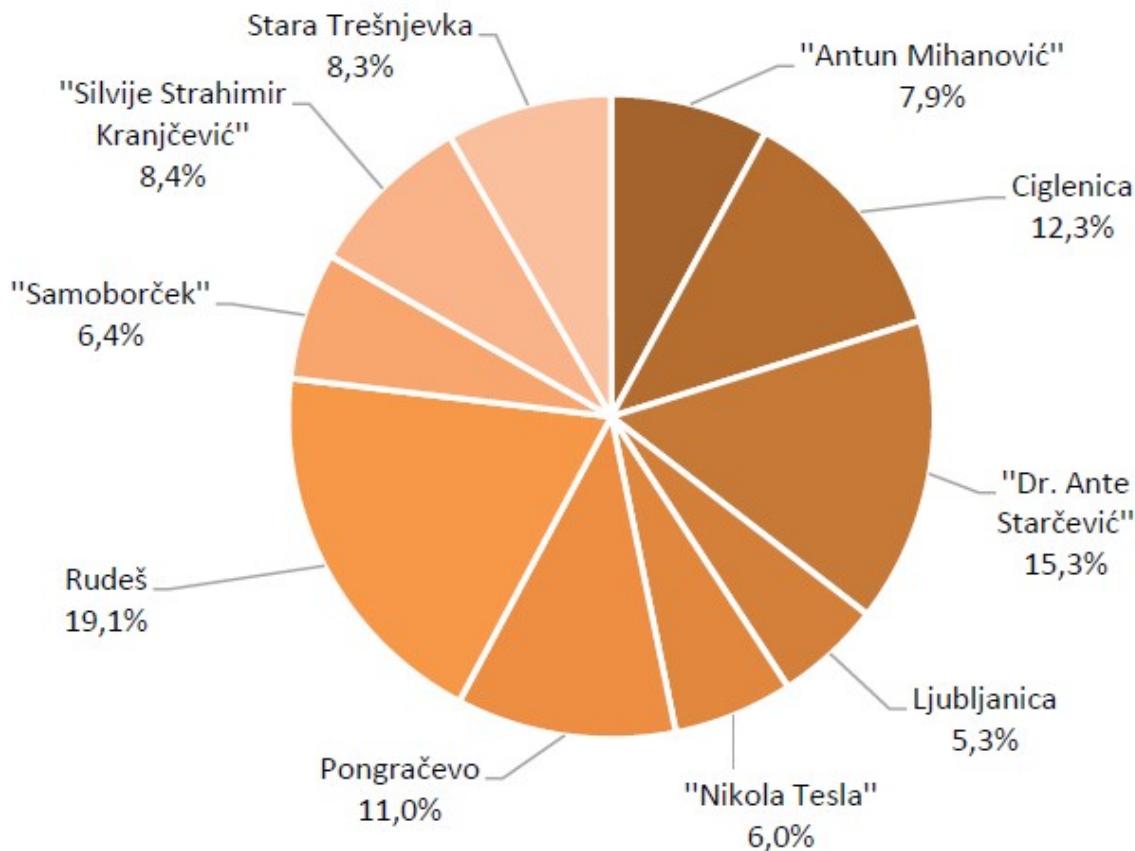
- ▣ **prosječna površina stana (m²): najmanja** (Trešnjevka-sjever, Trešnjevka-jug, Trnje i NZ-istok; 58-60m²) – do 50m², 50-60m² i 60-70m²
- ▣ **lokalna samouprava:** (uži obuhvat) u okolini tržnice su 4 Mjesna odbora: Silvije Strahimir Kranjčević, Nikola Tesla, Antun Mihanović i Stara Trešnjevka (Slika 6.)

Gradska četvrt - Mjesni odbori ¹⁾	Površina ²⁾ , km ²	Stanovnici			Broj stanovnika na km ²	Privatna kućanstva		Stanovi	
		ukupno	muškarci	žene		ukupno	od toga: obiteljska	ukupno	stanovi za stalno stanovanje
GRAD ZAGREB - ukupno	641,32	790 017	369 339	420 678	1 232	303 441	209 430	384 333	373 538
Trešnjevka - sjever	5,81	55 425	25 583	29 842	9 540	23 783	14 462	31 345	30 773
1. "Antun Mihanović"	0,46	3 200	1 411	1 789	6 957	1 311	758	1 842	1 771
2. Ciglenica	0,71	4 675	2 174	2 501	6 585	2 114	1 187	3 022	2 952
3. "Dr. Ante Starčević"	0,89	6 776	3 161	3 615	7 613	2 888	1 835	3 435	3 425
4. Ljubljanica	0,31	3 205	1 534	1 671	10 339	1 292	851	1 642	1 627
5. "Nikola Tesla"	0,35	4 527	2 066	2 461	12 934	1 998	1 188	2 555	2 504
6. Pongračevac	0,64	6 116	2 744	3 372	9 556	2 641	1 495	3 559	3 482
7. Rudeš	1,11	9 725	4 635	5 090	8 761	3 689	2 626	4 616	4 580
8. "Samoborček"	0,37	4 081	1 892	2 189	11 030	1 888	1 097	2 554	2 490
9. "Silvije Strahimir Kranjčević"	0,49	6 317	2 864	3 453	12 892	2 899	1 714	3 944	3 831
10. Stara Trešnjevka	0,48	6 803	3 102	3 701	14 173	3 063	1 711	4 176	4 111

¹⁾ Mjesni odbori prikazani su prema Odluci o osnivanju mjesnih odbora (Službeni glasnik Grada Zagreba br. 07/09 i 12/10).

²⁾ Podaci o površinama preuzeti su od Gradskog ureda za katastarski i geodetske poslove.

Slika 9. Mjesni odbori u Gradskoj četvrti Trešnjevka – sjever, Popis 2011. (Izvor: Prostorna i statistička analiza gradskih četvrti Grada Zagreba, o8. Trešnjevka – sjever)

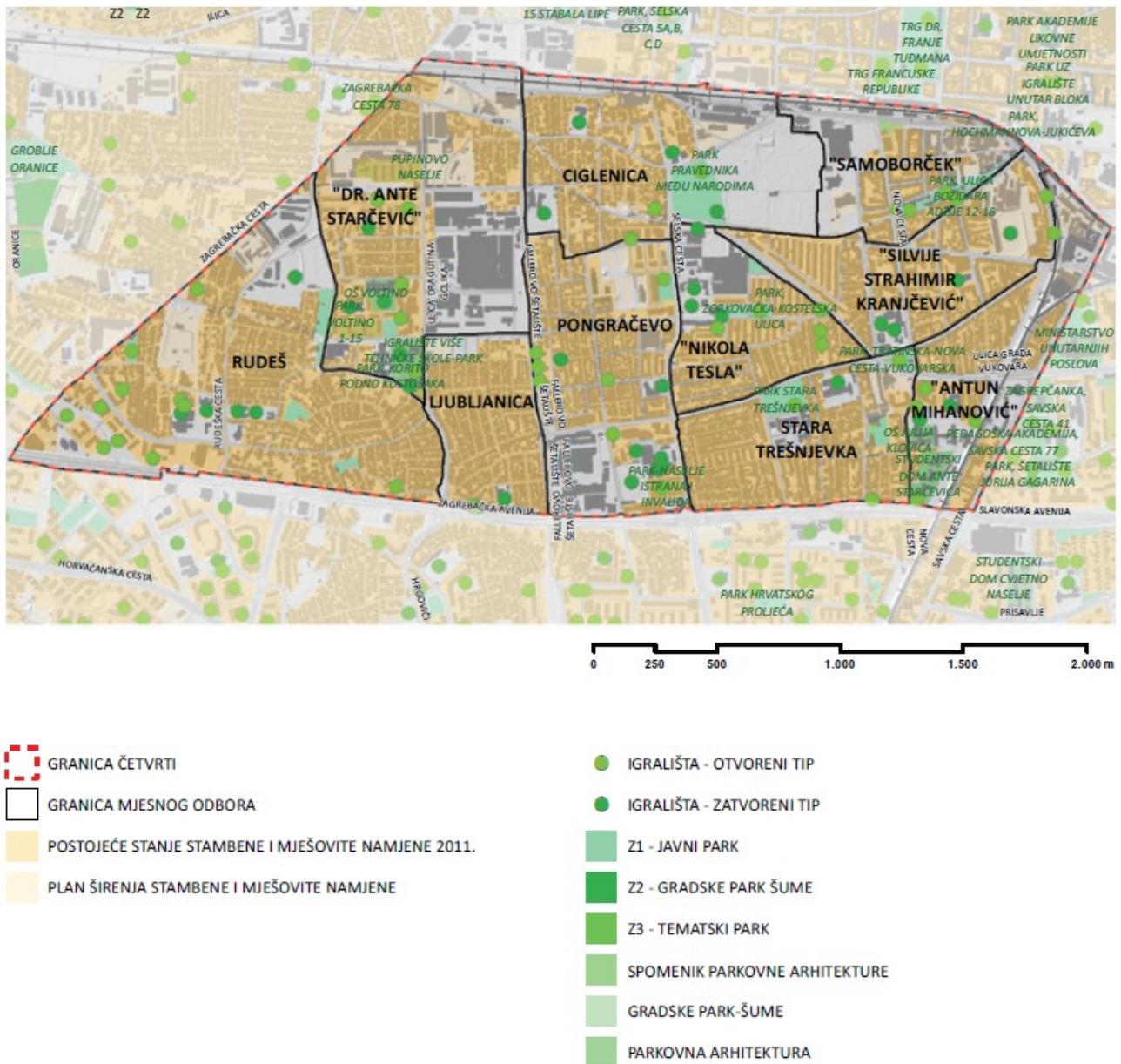

Slika 10. Struktura površine Gradske četvrti Trešnjevka – sjever po mjesnim odborima (Izvor: Prostorna i statistička analiza gradskih četvrti Grada Zagreba, o8. Trešnjevka – sjever)

društvena infrastruktura (sadržaji): dobra opremljenost, raznolika

- kultura: Centar za kulturu Trešnjevka; Knjižnice Grada Zagreba (3 u GČ)
- obrazovne institucije: puno dječjih vrtića, više osnovnih i srednjih škola, učenički dom, visokoškolske ustanove, studentsko naselje
- sport i rekreacija – dobra opremljenost
- domovi zdravlja i ljekarne: dobra opremljenost
- socijalna skrb: 2 doma za djecu, jedan centar za socijalnu skrb, 3 doma za starije osobe
- gradska tržnica
- policijska stanica u Nehajskoj ulici
- Crkva (sv. Josipa Radnika)

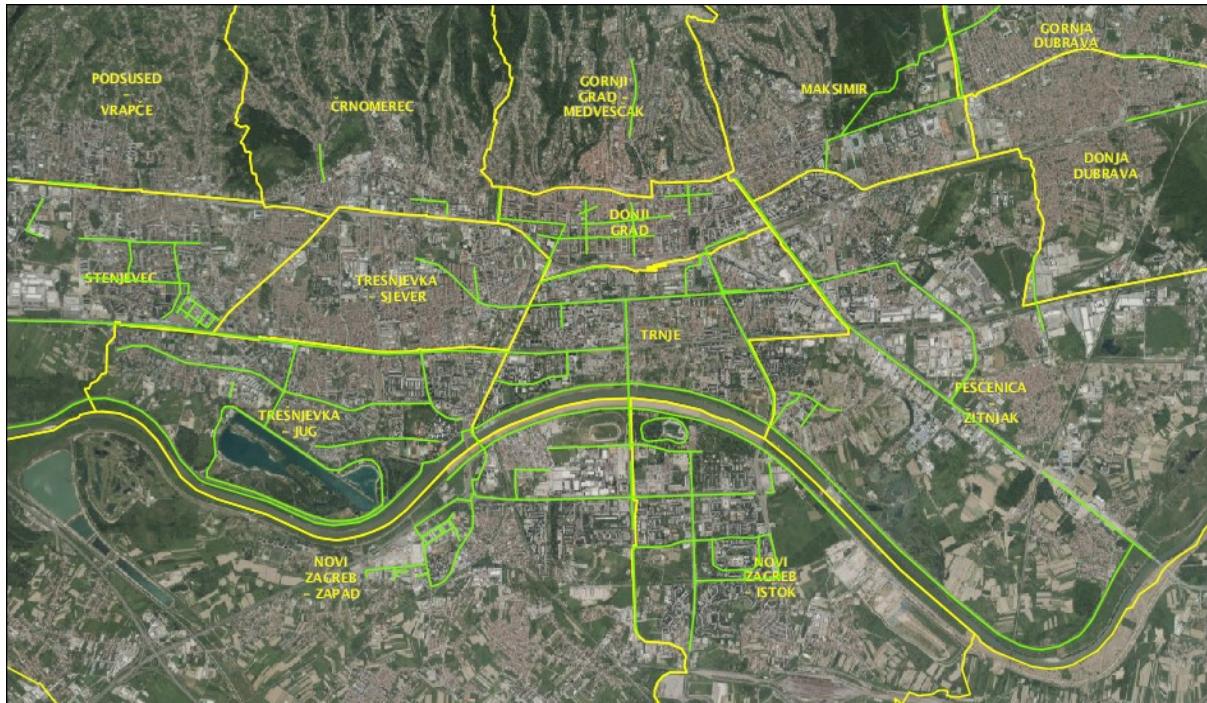
 zelenilo (prilog 5): izraziti nedostatak zelenih površina s obzirom na gustoću naseljenosti; samo 2 parka: Park Stara Trešnjevka, Park Zvonimira Milčeca, ostalo zelenilo većinom vezano uz obrazovne ustanove ili privatna dvorišta (narušava pretjerana izgradnja)

Slika 11. Zelena infrastruktura, parkovi i dječja igrališta, Gradska četvrt Trešnjevka – sjever, (Izvor: Prostorna i statistička analiza gradskih četvrti Grada Zagreba, o8. Trešnjevka – sjever)

- **promet:** dobra povezanost **javnim prijevozom**, ali uz jaku **dominaciju automobilskog prometa** nad pješačkim prometom i alternativnim oblicima prijevoza;

- **biciklističke staze** (Slika 12.): loša opremljenost (samo nekoliko javnih parkirališta za bicikle – Trešnjevački trg, Park Stara Trešnjevka, Nehajska ulica)

Slika 12. Biciklističke staze (izvor:Geoportal)

Biciklistički promet velik je problem u čitavom Zagrebu, ali u području Trešnjevke-Sjever staze praktički ne postoje.¹⁹

Nakon pregleda osnovnih karakteristika Trešnjevke možemo zaključiti da je veći problem njena opća zapuštenost nego stvarni nedostatak sadržaja, a kao osnovne probleme možemo istaknuti:

- promet - automobilski promet u kretanju i mirovanju, nedostatak alternativnih oblika moblinosti, što stvara neugodu i nesigurnost pješaka²⁰

¹⁹ Prema *Sindikatu biciklista* biciklistička infrastruktura je potpuno nezadovoljavajuća na području čitavog grada: "Početkom godine Grad Zagreb je objavio godišnje Izvješće o biciklističkom podsustavu unutar prometnog sustava Grada Zagreba. Tada je 14 km postojećih staza (navodno) bilo usklađeno s propisima i Pravilnikom o biciklističkoj infratructuri. Tim će tempom Zagrebu trebati desetljeća za usklađivanje cijele mreže nepovezanih biciklističkih segmenata, a rok za usklađivanje ističe u proljeće sljedeće godine." (<http://sindikatbiciklista.hr/prostorna-analiza-biciklistickih-prometnica-u-zagrebu/>);

Vidi više o trasi Samoborčeka i zahtjevima Sindikata biciklista na: <http://sindikatbiciklista.hr/setnja-trasom-samoborceka/>;

<http://sindikatbiciklista.hr/zajednicko-odvijanje-biciklistickog-i-motornog-prometa-na-području-gradske-cetvrti-donji-grad/>;

http://sindikatbiciklista.hr/wp-content/uploads/2018/12/Obrazac_za_sudjelovanja_javnosti-Dijeljeni_promet-Donji_grad_final_02.pdf

- nedostatak zelenila – preizgrađenost i pretjerano betoniranje/asfaltiranje dovelo je do nestanka trešnjevačkih ulica s vrtovima i dr.

„Ako želimo krenuti budućnost u dobrom smjeru, najprije treba stvoriti zdraviji, prirodniji, učinkovitiji, humaniji, opstojniji i kvalitetniji način života civilizacije, osobito u gradskim sredinama. Jedan od načina jest ustrojstvo i razvoj gradskih vrtova – gradske poljoprivrede, odnosno povratka zelenih površina u gradove i smanjenje betoniziranih prostora.“ (Kisić, 2018: 47)²¹ Prema Kisiću popularizacija gradske poljoprivrede u Hrvatskoj započela je posljednjih desetak godina, a mogućnosti iskorištavanja gradskih krovova, zapuštenih vrtova, praznih žardinjera i uličnih prostora svakako su primjenjivi na području Stare Trešnjevke i u skladu s održivim načinom života koji je u skladu ponudom tržnice (koja bi se trebala obogatiti u segmentu organskog uzgoja), ali prisutan i u komercijalnoj ponudi u okolnim trešnjevačkim ulicama²² (Tratinska i Ozaljska). Osim zdrave hrane, za Trešnjevku je važna i pristupačna²³ tj. jeftinija hrana koju kupuju studenti, umirovljenici i druge osobe koje nemaju visok materijalni status ili jednostavno žele živjeti održivim stilom života i ostavljati što manji *ekološki otisak*. Prilikom transformacije prostora središta Trešnjevke važno je sačuvati njenu pristupačnost (uključujući ekonomsku tj. finansijsku) kako bi se izbjegli negativni učinci gentrifikacije, pa ju nadograditi elemntima održivog urbanog razvoja i životnog stila. U tom je smislu potrebno vrlo promišljeno intervenirati u srce Trešnjevke – prostor tržnice.

Tržnica Trešnjevka (Tržnice Grada Zagreba)

Tržnica Trešnjevka jedna je od četiri gradske tržnice koje su 1930. g. formirale poduzeće Tržnice Zagreb. Arhitekti Penezić i Rogina u svojoj studiji zagrebačkih tržnica ističu da “zadnji opsežni zahvat datira još iz kraja 1980ih” te ocjenjuju kako “nekadašnja ‘Tržnica pod Črešnjom’, unatoč recentnijoj prizemnog gradnji sa zapadne strane, ostavlja dojam zapuštenosti. ‘Divlja’ izgradnja je i ovdje uzela maha u prizemnim adaptacijama, bez poštivanja osnovnih prometnih sadržaja.” (Penezić, Rogina: 2010: Trešnjevka II.2.1)

Prema Mapiranju Trešnjevke (Vanja Radovanović):

“Trenutno stanje Trešnjevačkog trga nipošto nije zadovoljavajuće, a evo nekih od najvažnijih problema i ideja kako ih riješiti:

- Tržnici nedostaje zatvoreni dio pa je promet jako ovisan o vremenskim prilikama (ideja: dodavanje velike tende ili montažnog krova)

²⁰

<https://www.vecernji.hr/zagreb/nesreca-na-tresnjevcu-autom-naletio-na-pjesakinju-1289445>;

<https://www.vecernji.hr/zagreb/teska-nesreca-na-tresnjevcu-automobil-pokosio-5-pjesaka-kod-tramvajske-stanice-998572/galerija-132487?page=1>

²¹ O urbanoj divljini vidi i projekt Stvaranje grada na: <http://www.citymaking.eu/mapa/>

²² <https://www.tresnjevka.online/buducnost-zdravoj-hrani/>; <https://prirodaidrustvo.hr/>

²³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/foto-u-zagrebu-otvoren-najveci-outlet-s-hranom-u-hrvatskoj-cijene-su-i-do-90-posto-nize-nego-u-obicnim-ducanima/5852555/>; <https://www.tresnjevka.online/ovo-je-najjaci-kvart-za-studente/>

- Prodaja je smanjena zbog konkurencije trgovačkih centara i sve manjem broju "kumica", a većem broju preprodavača (ideja: povratak kupaca nakon natkrivanja tržnice, djelomična promjena ponude)
- Tržnica i njena okolina su zagušene kioscima i privremenim objektima (ideja: širenje tržnice na zapad do Dobojske ulice, "čišćenje" pješačko-biciklističkog koridora u smjeru sjever-jug, Trakošćanska/Krapinska-Šetalište Jurija Gagarina)
- Pregust i kaotičan promet na peterostrukom raskršću teškom za regulaciju (ideja: potpuno zatvaranje Trakošćanske i pretvaranje prostora ispred crkve u pješačku zonu te sužavanje Ulice grada Vukovara uz otvaranje Nove ceste prema Zagrebačkoj aveniji kako bi preuzela dio prometa u tom smjeru)
- većina prostora je neugodna za dulje zadržavanje, već prolaznici dođu, obave posao (kupovinu, čekanje tramvaja itd) i odu (ideja: zadržavanje posjetilaca kroz ljepše prostore, širenje zelenila i ukidanje benzinske pumpe, upotrebu prostora tržnice i izvan radnog vremena za razne namjene (sport, manifestacije itd)".

Službeni izvor o tržnici nudi ove informacije:

Priča o tržnici (izvor: <http://www.trznice-zg.hr/default.aspx?id=299>)

U izvorima iz 17. stoljeća susrećemo se s lokalitetom *Pod Črešnjom* pa je otuda i nastalo ime Trešnjevka. U to su vrijeme ovdje živjeli kmetovi kraj grada Zagreba. U drugoj polovini 19. stoljeća na tom mjestu nastaju prve jezgre neplanski građenih naselja siromašnih gradskih slojeva.

Regulatornom osnovom za razvoj grada iz 1889. godine postavljeni su temelji današnje Trešnjevke. Ulice su umjesto brojeva dobile imena, a trgovi slova. Tako je Trešnjevački trg bio Trg U. Na Trešnjevcu su se gradile radničke četvrti sa skromnim nastambama zagrebačkih radnika, a kako se je to područje sve više naseljavalo trebalo je uređiti za život što snošljivije uvjete.

Napredak je nastupio izgradnjom tramvajske pruge, uvođenjem električne struje te otvaranjem mnogih trgovina, tvornica i sl. Otpriklike u isto vrijeme otvara se i prvo tržište na prostoru Ozaljske ulice. Ono je danas poznato kao Trešnjevački trg, odnosno Trešnjevačka tržnica. Kao i većina zagrebačkih tržnica i ona je otvorena u prvoj polovini 20. stoljeća. Već u tridesetim godinama 20. stoljeća zahtijevalo se proširenje tržnice u Ozaljskoj ulici jer se njome služila cijela Trešnjevka u kojoj je živjelo oko 40.000 stanovnika.

Radno vrijeme tržnice (izvor: Zagrebački holding²⁴)

	Radno vrijeme	Ponedjeljak-Petak	Subota	Nedjelja
Ljetno radno vrijeme 1.04. - 31.10.	otvoreni dio	6.30-17.00	6.30-14.00	6.30-13.00
	poslovni prostori, kiosci i sl.	6.00-21.00	6.00-21.00	6.00-13.00

Zimsko radno vrijeme	Radno vrijeme	Ponedjeljak-Petak	Subota	Nedjelja
----------------------	---------------	-------------------	--------	----------

²⁴ <http://www.trznice-zg.hr/default.aspx?id=299>

1.11. - 31.03.	otvoreni dio	6.30-16.00	6.30-14.00	6.30-13.00
	poslovni prostori, kiosci i sl.	6.00-21.00	6.00-21.00	6.00-13.00

Kako iznajmiti poslovni prostor i tržnu opremu (izvor: <http://www.trznice-zg.hr/default.aspx?id=274>)

Poslovni prostori - lokali i boksovi na tržnicama kojima upravlja Podružnica Tržnice Zagreb dodjeljuju se putem javnih natječaja, koji se objavljaju u javnim glasilima (Vjesnik, Večernji list ili Jutarnji list).

Natjecatelj koji želi sudjelovati u javnom natječaju, predaje Ponuda prema svim uvjetima određenim u raspisanom natječaju. U slučaju da ponuditelj ne ispunjava sve uvjete iz natječaja, ponuda istog se ne prihvata.

Za prodajna mjesta tipa kiosk, klupa, štand, vitrina, štand zatvorenog tipa, mljekomat, bankomat i drugo potrebno se je javiti voditelju tržnice na kojoj se želi zakupiti prodajno mjesto.

DOKUMENTACIJA KOJU JE POTREBNO PRILOŽITI UZ ZAMOLBU ZA ZAKUP PRODAJNIH MJESTA
(BOKS, KIOSK, KLUPA, ŠTAND, VITRINA, ŠTAND ZATVORENOG TIPOA, MLJEKOMAT, BANKOMAT i dr.)

Za tvrtke (sve preslike) :

- Izvadak iz sudskega registra (novijeg datuma)
- Potvrdu osobnog identifikacijskog broja (OIB) za tvrtku
- Matični broj poslovnog subjekta izdan od Zavoda za statistiku
- Broj žiro računa otvoren kod poslovne banke
- Osobna iskaznica direktora tvrtke

Za obrtnike (sve preslike):

- Rješenje o obrtu (iz Ureda za gospodarstvo, rad i poduzetništvo)
- Potvrdu osobnog identifikacijskog broja (OIB) za vlasnika obrta
- Broj žiro računa otvoren kod poslovne banke
- Osobna iskaznica vlasnika obrta

Za nositelje Obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (preslike):

- Rješenje Ureda državne uprave - Službe za gospodarstvo o upisu seljačkog gospodarstva ili obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, Zagrebačke ili druge županije
- OIB nositelja gospodarstva
- Broj žiro računa otvoren kod poslovne banke ili broj tekućeg računa nositelja seljačkog ili obiteljskog gospodarstva
- Osobna iskaznica vlasnika gospodarstva

Za prodaju sira, vrhnja i drugih različitih vrsta sireva (sve preslike)

- Rješenje ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja da privatni stambeni prostor u kojem se redovito priprema hrana životinjskog podrijetla - svježi sir i vrhnje i druge vrste sireva, radi stavljanja na

tržište, upisuje u Upisnik registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla, koje vodi Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

- Osobna iskaznica vlasnika objekta

U nastavku ćemo prikazati rezultate istraživanja javnog prostora i potencijala preobrazbe (stvaranja) gradskog središta Trešnjevke.

Rezultati istraživanja i interpretacija podataka

Za potrebe izrade ove studije analizirani su različiti postojeći podaci (službeni podaci Grada Zagreba, Tržnica Zagreb, Gradske četvrti Trešnjevka, podaci o Trešnjevcima-Sjeveru prikupljeni u okviru Akupunkture grada-Zagreb za mene i dr.), stručne studije Trešnjevke (sociološke, urbanističke i dr.), internetske stranice udruga i građanskih inicijativa (Mapiranje Trešnjevke i dr.) te Centra za kulturu Trešnjevka (uključujući i *online* izdanje Glasa Trešnjevke), kao i određeni relevantni medijski napis (vijesti, događanja, problemi i dr.). Osim toga u izradi studije korišteni su podaci studentskih istraživanja izrađenih pod mentorstvom doc. dr.sc. Jane Vukić i prof. dr. sc. Ognjena Čaldarovića te dijelovi diplomskih radova Ivane Fabrični (o identitetu kvarta Trešnjevke) i Kristine Gospočić (o mehanizmima participacije građana u gradskoj četvrti Trešnjevka-sjever), koji su izrađeni pod mentorstvom doc. dr. sc. Jane Vukić. Provedeno je i terensko istraživanje koje je uključivalo metodu promatranja uz procjenu kvalitete postojećeg javnog prostora u obuhvatu Gradskog projekta „Prostor središta Trešnjevke“ te fokus grupe i intervjuje s relevantnim akterima.

Nakon analize postojećih podataka o opremljenosti naselja i demografiji te stavova stanovnika dobivenih ranijim istraživanjima provedeno je promatranje (radi prikupljanja podataka i usporedbe s ranijim stanjem) i procjena javnog prostora na temelju:

- 12 kriterija kvalitete prema Janu Gehlu (Gehl Institute)²⁵
- procjena perceptivnih kvaliteta ulica prema Ewingu i Clementeou (2013)

Procjena kvalitete javnog prostora središta Trešnjevke

Javni prostor pruža različite pogodnosti i može donijeti različite benefite: od jačanja socijalne kohezije, interakcija i socijalnog kapitala, preko stvaranja uvjeta za ekonomsku razmjenu i poticanja investicija, do pozitivnih okolišnih i ekoloških utjecaja, doprinosa živosti i vitalnosti prostora te zdravlju i dobrobiti njegovih stanovnika (Carmona, 2008:8). Gehlovi kriteriji kvalitete javnog prostora odnose se na procjenu tri osnovne kategorije koje su dalje razrađene u ukupno 12 kriterija (Slika 13.):

- zaštita (*protection*): zaštite od prometa i nezgoda; zaštite od drugih; zaštite od neugodnih osjeta npr. zagađenje, buka i dr.);
- ugodnost (*comfort*): dostupnost tj. mogućnost pristupa i kretanja; mogućnost stajanja i zadržavanja; mogućnost sjedenja; mogućnost gledanja; mogućnost slušanja; mogućnost igre, vježbe i aktivnosti;
- uživanje (*enjoyment*): mjerilo (ljudska mjera); mogućnost uživanja u pozitivnim aspektima vremenskim uvjetima; doživljaj estetske kvalitete i pozitivna osjetilna iskustva.

²⁵Gehl Institute: Tewlve Quality Criteria. <https://gehlinstitute.org/tool/quality-criteria/> (12.2.2019.)

U Tablici 1. prikazana je rezultat evaluacije javnog prostora središta Trešnjevke primjenom Gehlovih

Slika 13. Gehlovih 12 kriterija kvalitete urbanog prostora (izvor: Gehl Institute)

kriterija kvalitete javnog prostora u 3 osnovne kategorije: zaštita, ugodnost (boravka) i uživanje.

TWELVE URBAN QUALITY CRITERIA

LOCATION:

3 = YES
2 = IN BETWEEN
1 = NO

	Protection	Comfort	Enjoyment
Protection	<p>Protection against traffic and accidents. Do groups across age and ability experience traffic safety in the public space? Can one safely bike and walk without fear of being hit by a driver?</p>	<p>Protection against harm by others. Is the public space perceived to be safe both day and night? Are there people and activities at all hours of the day because the area has, for example, both residents and offices? Does the lighting provide safety at night as well as a good atmosphere?</p>	<p>Protection against unpleasant sensory experience. Are there noises, dust, smells, or other pollution? Does the public space function well when it's windy? Is there shelter from strong sun, rain, or minor flooding?</p>
Comfort	<p>Options for mobility. Is this space accessible? Are there physical elements that might limit or enhance personal mobility in the forms of walking, using of a wheelchair, or pushing a stroller? Is it evident how to move through the space without having to take an illogical detour?</p>	<p>Options to stand and linger. Does the place have features you can stay and lean on, like a façade that invites one to spend time next to it, a bus stop, a bench, a tree, or a small ledge or niche?</p>	<p>Options for sitting. Are there good primary seating options such as benches or chairs? Or is there only secondary seating such as a stair, seat wall, or the edge of a fountain? Are there adequate non-commercial seating options so that sitting does not require spending money?</p>
Enjoyment	<p>Options for seeing. Are seating options placed so there are interesting things to look at?</p>	<p>Options for talking and listening/hearing. Is it possible to have a conversation here? Is it evident that you have the option to sit together and have a conversation?</p>	<p>Options for play, exercise, and activities. Are there options to be active at multiple times of the day and year?</p>
	<p>Scale. Is the public space and the building that surrounds it at a human scale? If people are at the edges of the space, can we still relate to them as people or are they lost in their surroundings?</p>	<p>Opportunities to enjoy the positive aspects of climate. Are local climatic aspects such as wind and sun taken into account? Are there varied conditions for spending time in public spaces at different times of year? With this in mind, where are the seating options placed? Are they located entirely in the shadows or the sun? And how are they oriented/placed in relation to wind? Are they protected?</p>	<p>Experience of aesthetic qualities and positive sensory experiences. Is the public space beautiful? Is it evident that there is good design both in terms of how things are shaped, as well as their durability?</p>

Tablica 1. Procjena kvalitete javnog prostora - parkova i trgova

mjesto/ Gehlovi kriteriji kvalitete	zaštita	ugodnost boravka	uživanje
Trešnjevački trg	-	-	-
Tržnica Trešnjevka	-	+/-	+/-
prostor ispred crkve Sv. Josipa	-	-	-
Park Zvonimira Milčeca	+	+/-	+/-

Provedena je i procjena perceptivnih kvaliteta ulica prema Ewingu i Clementeu (2013), koji navedene kvalitete smještaju između fizičkih značajki prostora i ponašanja ljudi, s tezom kako kvaliteta urbanog dizajna potiče ljude na hodanje (što izravno povezuju s kvalitetom života, boljim zdravstvenim stanjem i dr.). Autori navode klasične autore i njihva djela na kojima temelje svoje mjerne protokole, a to su Camillo Sitte, Kevin Lynch, Jane Jacobs, Jan Gehl, William Whyte, Henry Arnold i drugi. Iz tih djela stvorena je lista perceptivnih kvaliteta izgrađenog okoliša koja je podvrgnuta analizi te je izabранo 8 karakteristika koje su podvrgnute detaljnijem testiranju valjanosti i pouzdanosti te se na kraju 5 pokazalo kao valjane i pouzdane mjere. Na temelju toga autori knjige *Measuring Urban Design– Metrics for Livable Places* (2013) nude operativne definicije i mjerne protokole za 5 nematerijalnih kvaliteta urbanog dizajna:

- predočivost (*imageability*)
- omeđenost (*visual enclosure*)
- ljudska mjera (*human scale*)
- transparentnost (*transparency*)
- kompleksnost (*complexity*).

Predočivost se prema navedenim autorima odnosi na kvalitetu mjesta koja ga čini različitim, prepoznatljivim i pamtljivim (povezana je s pojmom *sense of place*).

Omeđenost se odnosi na stupanj do kojega su ulice i drugi javni prostori vizualno definirani zgradama, zidovima, drvećem i drugim vertikalnim elementima (povezana s osjećajem ograđenosti, *room-like quality*).

Ljudska mjera odnosi se na veličinu, materijale i artikulaciju fizičkih elemenata koji odgovaraju veličini i proporcijama čovjeka, te odgovaraju brzini kojom ljudi hodaju. Detalji na zgradama, popločanje, drveće i klupe su fizički elementi koji doprinose ljudskoj mjeri.

Transparentnost se odnosi na stupanj do kojega ljudi mogu vidjeti ili zamisliti što se nalazi iza ruba/granice ulice ili drugog javnog prostora, odnosno preciznije stupanj do kojega se mogu zamijetiti ljudske aktivnosti iza ruba ulice ili drugog javnog prostora. Transparentnosti doprinose izlozi, ograde,

otvoreni prostori između blokova ili u sredini bloka, kao i potpuno prebacivanje aktivnosti na ulicu ili trg, primjerice stolovi restorana i sl.

Kompleksnost se odnosi na vizualno bogatstvo mjesta. Ovisi o brojnim fizičkim značajkama, broju i vrsti zgrada, arhitekonskoj različitosti i ukrasima, krajobraznim elementima, urbanoj opremi, oznakama i ljudskim aktivnostima.

Tablica 2. Procjena kvalitete urbanog dizajna ulica

ulica/kvaliteta	predočivost	omeđenost	ljudska mjera	transparentnost	kompleksnost	Gehlovi kriteriji / zaštita, ugodnost,uživanje
Tratinska ul.	+	+	-	-	-	-
Nova cesta	+	+	-/+	-/+	-	-
Trakošćanska ul.	+	+	+	+	+	+
Krapinska ul.	+	+	+/-	+/-	+/-	+/-
Ozaljska ul.	+	+	-	-	+/-	+/-
Zvornička ul.	-	-	-	-	-	-
Dobojска ul.	+	+	+/-	+/-	+/-	-

Možemo zaključiti kako niti jedna ulica u blizini Trešnjevačke tržnice nije namijenjena pješaku, niti aktivnostima poput šetnje, druženja ili igranja. Trešnjevačke ulice nekada bile su pune djece i bile su središte susjedstva, mjesto interakcije i druženja. Danas u otuđene, zatrpane automobilima (parikranim i prometom jednako), neuređene i neuredne, neprilagođene djeci, osobama s poteškoćama u kretanju te stoga opasne.

Iako se znatna sredstva lokalne samouprave troše upravo na ulice, prema istraživanju koje je za izradu diplomskog rada „Participacija građana u urbanom planiranju lokalne zajednice: primjer dviju zagrebačkih gradskih četvrti Trešnjevka-sjever i Stenjevec“ (2018) provela sociologinja Kristina Gospočić, rezultati u vidu unapređenja prostora izostaju. „S obzirom na planove malih komunalnih aktivnosti obuhvaćenim ovim istraživanjem, vidljivo je da se najviše takvih akcija realizira iz kategorija javnoprometne površine i objekti te igrališta i zelene površine. Javnoprometne površine i objekti uključuju akcije uređivanja nogostupa i kolnika, postavljanja vertikalne i horizontalne signalizacije, stupića i uspornika. Kategorija igrališta i zelene površine pak se odnosi na akcije uređivanja dječjih igrališta, parkova, parkova za pse, vježbališta za odrasle te hortikulturalno uređenje na različitim lokacijama. Upravo kod obje gradske četvrti najviše akcija je realizirano i najviše finansijskih sredstava uloženo u aktivnosti iz kategorija javnoprometne površine i objekti i igrališta i zelene površine“ (Gospočić, 2018). Navedeni nalaz je u potpunosti u skladu s rezultatima sociološke studije iz 2007. koju je proveo Ognjen Čaldarović, najviše se sredstava koristi za uređivanje cesta, zatim igrališta i dr. (Prilog 8,8b i 9), odnosno kontinuirano je ulaganje u "nerazvrstane prometnice" tj. popravljanje kolnika i pločnika, međutim kvaliteta života i kvaliteta javnog prostora nije unaprijeđena.

Prema Carmoni i dr. (2008:15) univerzalne kvalitete javnog prostora uključuju:

- čistoću i urednost
- pristupačnost
- atraktivnost
- ugodnost (boravka)
- inkluzivnost
- vitalnost i živost
- funkcionalnost
- distinkтивност (posebnost)
- sigurnost (i osjećaj sigurnosti)
- izdržljivost (robustnost)
- zelenilo i nezagadenost
- ispunjenost (osjećaj pripadanja)

Trenutno stanje središta Trešnjevke ne zadovoljava niti jedan od kriterija u potpunosti, a većina je nije ispunjena.

U nastavku je na temelju evaluacije vrijednosti javnog prostora Carmone i dr. (2008:6-22) prikazan potencijal (tablica 3) koji bi se mogao ostvariti nakon uređenja i podizanja kvaliteta prostora te formiranja adekvatnog gradskog središta. Iza Tablice 3 slijedi evaluacija središta Trešnjevke provedena 2018. godine (Jukić i dr. 2018) koja potvrđuje analizu iz ove studije.

Tablica 3. Utjecaj javnog prostora (prema Carmona et al., 2008) i sociološka procjena stanja javnog prostora Trešnjevke te potencijala provedbom Gradskog projekta formiranja središta Trešnjevke

Tip utjecaja	Utječe na:	Trenutno stanje	Procjena nakon tržnice utjecaja uređenja	Procjena utjecaja nakon uređenja šireg prostora (Trešnjevački trg, tržnica, park...)
Ekonomski utjecaj	Podiže vrijednost zemljišta/nekretnina; potiče poduzetništvo; podiže vrijednost investicija; pomaže jačanju lokalne ekonomije	Razlika u cjeni nekretnina ovisno o godini izgradnje (najlošije cijene stanova iz 1990-ih), iznajmljivanje stanova, atraktivno stanovanje za studente	Poticanje poduzetništva; vrijednosti investicija; jačanje lokalne ekonomije (zdrava prehrana, OPG i dr.); podizanje atraktivnosti za stalno stanovanje	Poticanje poduzetništva; vrijednosti investicija; jačanje lokalne ekonomije; podizanje atraktivnosti za stalno stanovanje
Društveni utjecaj	Edukativni utjecaj na djecu, omogućuje kreativnu igru, potiče društvene i kognitivne vještine, može pomoći smanjenju kriminalnih i anti-socijalnih incidenata, jača susjedstvo i društvenu koheziju; omogućuje odvijanje društvenih događanja; smanjuje broj stradale djece u automobilskom okolišu; omogućuje društvenu razmjenu i potiče društveni život zajednice	Loše stanje javnog prostora, tržnica omogućuje društvenu razmjenu i potiče društveni život zajednice	Edukativni utjecaj, smanjenje kriminalnih incidenata i povećanje sigurnosti, jačanje susjedstva, omogućuje društvena događanja (za vrijeme i izvan radnog vremena tržnice), potiče društveni život zajednice (festivali, događanja...)	Edukativni utjecaj; smanjenje kriminalnih incidenata i povećanje sigurnosti, jačanje socijalne kohezije, interakcija, jačanje veza i susjedstva; omogućuje društvena događanja (za vrijeme i izvan radnog vremena tržnice), potiče društveni život zajednice (festivali, događanja...), smanjuje izloženost automobilskom prometu
Zdravstveni utjecaj	potiče vježbanje koje unapređuje zdravlje, može utjecati na produljenje života, omogućuje formalno i neformalne igre i sportove; smanjuje stres i jača mentalno zdravlje; pomaže zdravlju djece	Loše stanje javnog prostora, nema pozitivnog utjecaja	Promicanje zdrave prehrane (OPG-a i dr.), pomaže zdravlju djece	Unapređenje zdravlja i produženje života zbog smanjenja stresa i samoće, omogućuje formalno i neformalne igre i sportove te pomaže zdravlju djece
Okolišni utjecaj	može potaknuti korištenje održivih/alternativnih oblika prometa; upređuje kvalitetu zraka, smanjuje otoke vrućine, zagađenja; omogućuje urbanu divljinu	Loše stanje javnog prostora, nema pozitivnog utjecaja	Poticanje korištenja alternativnih oblika mobilnosti; unapređenje kvalitete zraka, smanjenje buke i zagađenja zraka; smanjenje vrućine zbog većeg udjela zelenila	Poticanje korištenja alternativnih oblika mobilnosti; unapređenje kvalitete zraka, smanjenje buke i zagađenja zraka; smanjenje vrućine zbog većeg udjela zelenila

Izvor: Jukić et al. (2018)

TABL. I. USPOREDNI PRIKAZ TEME I LOKACIJA ISTRAŽIVANJA U DVJEMA GRADSKIM ČETVRTIMA U ZAGREBU
TABLE I COMPARATIVE ANALYSIS OF THE RESEARCH TOPIC AND SITE IN TWO DISTRICTS OF ZAGREB

Tema: JAVNI PROSTOR KVARTOVSKIH SREDIŠTA		
	TREŠNJEVKA	DUBRAVA
Gradska četvrt	Trešnjevka-sjever	Gornja Dubrava
Prostor istraživanja	središte četvrti – centar	središte četvrti – centar
Lokacija	Trešnjevacki trg – prostor tržnice i okolni prostor do crkve sv. Josipa i parka Zvonimira Milčeca	Središte Gornje Dubrave – prostor od Centra za kulturu Dubrava do Gradske tržnice

TABL. II. USPOREDNI PRIKAZ SREDIŠTA GRADSKIH ČETVRTI TREŠNJEVKA-SJEVER I GORNJA DUBRAVA
TABLE II COMPARATIVE ANALYSIS OF CITY DISTRICTS TREŠNJEVKA – NORTH AND GORNJA DUBRAVA

KARAKTERISTIKE	Trešnjevka-sjever – središte	Gornja Dubrava – središte
Nastanak gradske četvrti	radnička četvrt	radnička četvrt
Gradska četvrt	Trešnjevka-sjever	Gornja Dubrava
Planska dokumentacija	centar planiran prije 1990.	centar planiran / Urbanisticki plan uređenja (UPU)
Razvoj središta	veći dio spontano	manji dio spontano
Broj stanovnika	122.000 st. – veliki kvart	100.000 st. – veliki kvart
Struktura središta	nekoherentna	nekoherentna
Osnovni sadržaji	tržnica / crkva / centar za kulturu / dom zdravlja	tržnica / crkva / centar za kulturu / dom zdravlja
Javni prostor	izostanak mreže javnog prostora	izostanak mreže javnog prostora
Središnji trg	nema središnji trg	nema središnji trg
Veci javni prostor	dio trga ispred robne kuće	dio trga ispred Kulturnog centra
Kontinuitet kretanja pješaka	nepovezano	nepovezano
Mreza javnog prostora	fragmentirana	fragmentirana
Prometna mreža	promet i dostava kaotični	promet i dostava kaotični
Javni promet	javni promet: tramvaj	javni promet: tramvaj/bus
Uredene pejsažne površine	mala parkovna površina	bez parkovne površine
Urbana oprema	nedostatna i nekvalitetna urbana oprema	nedostatna i nekvalitetna urbana oprema
Identitet prostora	bez izraženog identiteta	bez izraženog identiteta
Orientirni u prostoru	eksponirana točka: robna kuća, zvonik crkve sv. Josipa, tržnica (kao sadržaj)	eksponirana točka: Kulturni centar i spomenik hrvatskim braniteljima, tržnica (kao sadržaj), benzinska crpka
Infrastruktura u središtu	benzinska crpka	benzinska crpka

Izvor: Jukić et al. (2018)

TABL. III. KRITERIJI KVALITETE JAVNOGA PROSTORA SREDIŠTA TREŠNJEVKE I DUBRAVE [PREMA J. GEHLU]
TABLE III QUALITY CRITERIA OF CENTRAL PUBLIC SPACES OF TREŠNJEVKA AND DUBRAVA (ACCORDING TO J. GEHL)

KRITERIJI KVALITETE JAVNOGA PROSTORA (prema J.Gehlu)		
	TREŠNJEVKA	DUBRAVA
ZAŠTITA		
1. Zaštita od prometa i nezgoda – osjećaj zaštite	–	/
– zaštita pješaka i eliminiranje straha od prometa	–	/
2. Zastita od kriminala i nasilja – osjećaj sigurnosti	/ –	/ –
– ugodno javno okruženje	/	/
– kontrola ulice	/	/
– preklapanje sadržaja nocu i danju	–	–
– dobro osvjetljenje	–	–
3. Zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja	–	/ –
– vjetar	–	–
– kiša/snijeg	–	/
– zagadenje/prasina	/	/
– buka	–	–
KOMODITET – ugodnost boravka		
4. Mogucnost šetnje	/	/
– prostor za setnju	–	/
– zanimljiva pročelja	–	–
– bez zapreka	/	–
– kvalitetne hodne povrsine	/	/
– pristupačno svima	+	+
5. Mogucnost stajanja i zadržavanja	/	–
– zone za stajanje i boravak uz rub	/	–
– potpore za stajanje, fasade uz koje je moguce stajati	/	–
6. Mogucnost sjedenja	/	–
– prostori za sjedenje na otvorenom	/	–
– pogled/ljudi	/	–
– sunce	+	+
– dobar odabir lokacija za sjedenje	/	/
– kljuc za odmor	/	–
7. Mogucnost promatranja	/ –	–
– ugodna udaljenost promatranja	–	–
– pogledi bez barijera	/	–
– interesantni pogledi	–	–
– dobra rasvjeta	/	/
8. Mogucnost razgovora i slusanja	/	/ –
– ugodna razina buke	/	/
– urbani mobilijar za zadržavanje i razgovor	/	–
UŽIVANJE		
9. Mogucnost igre i zabave	–	–
– fizička aktivnost i vježbanje	–	–
– igra i zabava na ulici	/	–
– ljeti i zimi, danju i nocu	–	–
10. Proporcije i humano mjerilo	–	–
– prostori dobro dimenzionirani i humanog mjerila	–	–
11. Mogucnost uživanja u klimi	/	/
– prostori omogucavaju: sunce/sjena, toplo/hladno, zaštitu od vjetra	/	/
12. Estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo boravka	–	–
– kvalitetna urbana oprema	–	–
– dobri materijali	–	–
– kvalitetni pogledi	–	–
– drveće, biljke	/	/
– voda u prostoru	–	–

Oznaka (+) da; oznaka (/) djelomično; oznaka (–) ne (autorski prijevod izvornika)

U znanstvenom radu "Javni prostor središta Trešnjevke i Dubrave u Zagrebu: kriteriji kvalitete i modeli preobrazbe" (Jukić i dr. 2018), autori zaključuju sljedeće: "Prema osnovnim kriterijima kvalitete javnoga prostora (prema Gehlu) središta kvartova Trešnjevka i Dubrava postižu relativno nizak rezultat, odnosno zadovoljavaju samo malen broj kriterija. U području zaštite negativno su ocijenjene zaštita od prometa i nezgoda (uključujući i osjećaj zaštite, odnosno subjektivnu dimenziju), zaštita od kriminala i nasilja (uključujući subjektivnu dimenziju) i zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja. Prema kriterijima koji čine ugodnost boravka, tj. komoditet, središta obiju četvrti također su negativno ocijenjena - mogućnost šetnje postoji, ali je površina za hodanje loša, ima puno zapreka (pogotovo u Dubravi), nema posebnog prostora za šetnju ni zanimljivih pročelja, odnosno ugodnog ambijenta. Mogućnost stajanja i zadržavanja u prostoru također je loša jer nema posebnih zona ili su one vrlo fragmentirane i loše, bez potpora ili zaštite, a ujedno je i mogućnost sjedenja minimalna jer nema adekvatnog prostora i opreme (u Dubravi posebice), a jedino je osuščanost dobra. Tako je i s mogućnosti promatranja, slušanja ili interakcije, jer nema adekvatnog prostora ni opreme, a razina buke je visoka, nema interesantnih pogleda, ugodne udaljenosti promatranja i sl. Prema kriterijima koji se odnose na treće područje - uživanje, oba su središta također negativno vrednovana jer nema mogućnosti igre i zabave, nema dobrog odnosa prostora i proporcija ljudskog mjerila, niti estetske kvalitete prostora i pozitivnog iskustva boravka zbog kvalitetne urbane opreme, dobrih materijala, kvalitetnih pogleda i sl." (Jukić et al., 2018:98). "U oba istraživana primjera, Trešnjevke i Dubrave, jasna je potreba da se urbanom preobrazbom prostora stvari gradsko središte i koherentan javni prostor namijenjen druženju i ugodnom boravku na otvorenom." (Jukić et al., 2018:101).

Prostor središta Trešnjevke odlikuju (kao i Dubravu) jake prometnice i tranzitni karakter prometa. Zbog velikog protoka vozila prostor je neugodan i nesiguran za pješaka ili biciklistu, zagađenje je znatno (ispušni plinov, buka), a uređeni park je zarobljen između prometnica i benzinske postaje te je tako poništena kvaliteta prostora i jedini otok zelenila te siguran prostor za dječju igru. Park se koristi i kao prolaz sjever-jug, ali kao mjesto boravka i igre nije dovoljno iskorišten upravo zbog svoje nepristupačnosti i neugodnosti prostora. Najviše se koristi u popodnevним satima kada bake i djedovi ili roditelji dovedu djecu nakon vrtića ili škole na kraće igranje. Samostalni odlazak u park maloj djeci nije jednostavan zbog opasnosti od brzog i gustog prometa.

"Uređenje kvartovskog središta podiglo bi razinu opće sigurnosti i sigurnosti u prometu (pogotovo tijekom večernjih i noćnih sati), a omogućilo bi i bolju prilagodbu prostora Dubrave i Trešnjevke osobama s teškoćama u kretanju i djeci.

Kao dodatne preporuke za daljnji pristup u procesu preobrazbe područja dviju analiziranih gradskih četvrti predlaže se sljedeće:

- oblikovanje trga kao prostora za druženje i interakciju (urbana oprema treba poticati takve aktivnosti), prenamjena prostora tržnice u poslijepodnevnim i večernjim satima s naglaskom na korištenju od strane različitih grupa i populacija (inkluzivnost, afirmacija mladih i starijih)
- ojačati prisutnost kulturnih sadržaja (primjerice na tržnici - vezano na memoriju kvarta: kino na otvorenom, prostor za privremene instalacije i povremena događanja na otvorenom)
- posebna prilagodba osobama koje pripadaju najranjivijim skupinama (djeci, starijima i invalidima) jer se radi o vrlo frekventnim prostorima s velikim brojem sadržaja."

(Jukić et al., 2018:101,102).

U nastavku ćemo kratko prikazati prikupljene podatke u istraživanju koje je provela Akupunktura grada u okviru projekta Zagreb za mene (Prilog 9). U prvom dijelu prikazani su izravni citati i stavovi građana, a

nakon toga prikazani su rezultati analize i evaluacije prijedloga prema višestrukim kriterijima (opširnije vidi u: <http://www.d-a-z.hr/files/file/Dokumenti/Istrazivanje--participativnog-potencijala.pdf>).

Tablica 4.

Anketa (stanovnici i korisnici tržnice, izravno citirano iz upitnika):

Trešnjevka je druga najveća gradska četvrt, stoga zahtjeva normalni središnji trg. Trešnjevački je trg upravo zamišljen da to postane, ali to nikad nije zaživjelo, a moglo bi uz ovaj projekt. par kozmetičkih promjena i dodavanje društvenog sadržaja i za čas će se oživjeti jedan potpuno mrtav dio grada.

Trga praktički niti nema pa je potrebno urediti prostor tako da se bolje definira prostor trga kako bi uistinu postao središte Trešnjevke; parkingi prebaciti u podzemne garaže, a te prosotre zazeleniti.

Trešnjevka treba bolje opremljene postojeće javne prostore i uređenje zapuštenih prostora. Treba urediti parkove, trgove, povećati zelene površine i urediti parkove za pse.

Potrebno je više biciklističkih staza, prostora za druženje i rekreatiju. Potrebno je bolje i jasnije postaviti biciklističke staze, pretvoriti jednu prometnu traku u biciklističku i povezati Trnje i Trešnjevku.

U cijelom Zagrebu nedostaju biciklističke staze, klubovi za mlade, kulturni sadržaji, parkovi za pse, parkovi općenito i posebni prostori u parkovima za street workout, te je potrebno prilagoditi parkove osobama s posebnim potrebama.

Generalni problemi i prijedlozi za prostor središta Trešnjevke:

Trešnjevački trg i tržnica - suvremeno urediti, napraviti podzemne garaže i natkriti.

Potrebno cijelokupno renoviranje i trga i tržnice.

Urediti pločnike, parkirališta i preuređiti samu tržnicu.

Urediti trg da ne bude "hladan" poput Kvaternikovog trga.

Zapušten prostor potrebno urediti (nedostaje sadržaj), treba više zelenila, problem parkiranja.

Riješiti divlje parkiranje.

Nedostaju klupe, kuće su blokirane zbog ceste (urediti divlje parkiranje)

Potrebno cijelokupno renoviranje i trga i tržnice (maknuti "krumpiraše"); prijedlog da se natkrije tržnica

Urediti park kod staračkog doma i šetalište, dodati klupe.

Urediti šetalište Gagarinov put i dodati klupe.

Studentski dom Ante Starčević (s okolicom) - potrebno je više biciklističkih staza, i prostora za druženje i rekreatiju.

Urbana oprema i uređenje Trešnjevačkog trga:

Urediti prostor Trešnjevačkog trga, neuredan je i nedefiniran.

Postaviti više klupa u parkovima i na Trešnjevačkom trgu (Stanovnik)

Urediti trg, dodati klupe, maknuti bankomat.

Urediti Trešnjevački trg, urediti i dodati klupe, maknuti kasino (Dvije lipe)

Uređenje tržnice:

Preuređenje tržnice.

Nikako ne preuređivati tržnicu.
Urediti i bolje opremiti prostor tržnice.
Da se prostor placa uredi, zazeleni te popodne (jer je prekratko radno vrijeme) koristi za razne kulturne sadržaje npr. predstave, igrokaze, programe za mlade; napraviti podzemne garaže umjesto parkinga oko placa (taj prostor urediti kao javni prostor, zelenu površinu)
Natkrivanje tržnice Trešnjevka, uređenje kafića (bez dozvole) u okolini i regulacija prodavača uz tržnicu.
Urediti prostor tržnice (ukloniti napuštene kioske, standardizirati izgled kioska).
Natkriti tržnicu.
Natkrivanje tržnice, barem tendama.
Uređenje prostora (garaže ispod tržnice) i natkrivanje tržnice.
Urediti prostor oko tržnice (maknuti "krumpiraše" te urediti promet).
Parkovi, zelene površine i rekreacija:
Urediti zelene površine. (Stanovnik)
Potrebito je urediti parkove.
Potrebito urediti prostor i zelene površine i drveće.
Urediti staze za trčanje.
Zasaditi trešnje u parku Stara Trešnjevka.
Urediti park Stara Trešnjevka i prostor za umirovljenike (igranje šaha).
Urediti prostor za pse u parku Stara Trešnjevka.
Ulice:
Urediti zapuštene ulice.
Ulica Andrije Žage (od Doma sportova do Nove ceste) Navedeni dio Žajine ulice predstavlja pristup Domu sportova, i sramotno je ružnog izgleda, pogotovo što se uskoro sprema Europska univerzijada 2016. kojima će Dom sportova dominirati. Uski pješački prolazi ponekad su potpuno blokirani autima parkiranim do zida i kantama za smeće. Stoga predlažem uređenje ulice sadnjom drvoreda i postavljanjem stupića na svakom parkirnom mjestu, po ugledu na Badalićevu ulicu.
Nova cesta. Neosporna činjenica jest da je Nova cesta najružnija i najdosadnija ulica u Zagrebu. Tim gore što je u neposrednoj blizini Dom sportova, a bliži se Europske sveučilišne igre. Najjednostavniji i najefikasniji način uljepšavanja ulice jest sadnjom drvoreda. Žrtvovanjem samo 10% parkirnih mesta, moguće je bitno doprinijeti kvaliteti života na ovom dijelu Trešnjevke sjever.
Prilagodba prostora:
Urediti prometnice i riješiti parking, staviti stupiće da se odvoji zona za pješake i invalide.
Tramvajska stajališta prilagoditi invalidima.
Fokus grupe:
Trasa Samoborčeka; sustav kapilarnih biciklističkih veza
Trasa željeznice bivšeg Samoborčeka - memorijalno-pješačko-biciklistička trasa Samoborček. (komentar: Tekstovi

<p>http://nepoznatizagreb.blog.hr/2014/10/1631808198/font-colorcc0000biciklom-do-podsuseda-trasom-samoborcekafont.html;</p> <p>http://nepoznatizagreb.blog.hr/2014/10/1631808943/font-colorcc0000biciklom-do-podsuseda-trasom-samoborceka-siri-pogledfont.html)</p>
Trasa Samoborčeka - potez od prve stanice u Adžijinoj do Jankomirskog mosta - bilo koja dionica (komentar: Prijavljivano kao projekt gradu, biciklistička staza, memorijalni sadržaji, krajobrazne točke na rekreativnoj magistrali kroz kvartove zapadnog dijela grada)
Park Pravednika – udruga predlaže formiranje zajedničkog jestivog voćnjaka-jestiva park šuma
Vijeće GČ
Trešnjevački trg - smatraju da se ova lokacija može obnoviti kao centralni trg; predlaže se premještanje Konzuma nivo niže, podzemno, kako bi se oslobodio prostor koji bi bio produžetak Trešnjevačkog trga
dječji parkovi - Svi su parkovi isti, nedovoljno opremljeni i s istim spravama. Svaki park trebao bi poprimiti svoj individualan tematski karakter, a sve parkove trebalo bi opremiti i uređiti.

Treba urediti cijelu Trešnjevku općenito jer izgleda katastrofa. (anketa, građanin)

Akupunktura grada / Zagreb za mene – rezultati analize vezani za Trešnjevku (vidi Prilog 9)

POPIS LOKACIJA INDEKSIRANIH BROJEM 5 ILI VIŠIM

lokacija	indeks	trg	park	druženje	igralište	rekreacija	lubimci	pješački promet	biciklistički promet	prometno čvorište	bastina	gradska četvrt
Trasa Samoborčeka	9	novo	*		novo			novo	novo		memorija željezničke pruge	
Blokistička magistrala Glavni kolodvor-Sesvete	8				novo		novo	novo	novo		Pošćenica - Žitnjak	
Brodarski kanal i Kozari Put	8	novo	*	novo	novo	novo					Pošćenica - Žitnjak	
Trasa gradske pruge Dubrava	7							novo	novo		Dubrava Gornja	
Star grad Susedgrad	7	novo									dvorac i perivoj	Podsused - Vrapče
Ribnjak pored dvorca Brezovica	6	novo	*		novo						dvorac i perivoj	Brezovica
Okrstite Črnomerec	6									obn		Črnomerec
Park Grmoščica / Most Ilica - TOZ	6	novo			novo			novo	novo		mostovi i park šuma	Dubrava Donja
Okrstite Dubrava	6									obn		Dubrava Gornja
Okrstite Dubrava	6									obn		Dubrava Gornja
Park za zagradnicke aktivnosti Dubec	6	novo	*									Dubrava Gornja
Trg 145. brigade Dubrava	6	obn										Maksimir / Peščenica - Žitnjak
Trasa uz potok Bliznec	6					novo		novo	novo			Novi Zagreb - istok i zapad
Pješački prijevoz Avenue Dubrovnik	6							obn	obn			Nova Zagreb - zapad
Park za Kajkavskog Vrapčićak	6		novo	*								Podsused - Vrapče
Okrstite Borongaj	6	novo				novo		novo	novo			Pošćenica - Žitnjak
Sanacija jezera na Savici	6	novo	*		novo	novo	novo				ormitoški rezervat	Pošćenica - Žitnjak
Sjeverni prijaz kampusu Borongaj	6	novo	*		novo	novo	novo				Pošćenica - Žitnjak	Pošćenica - Žitnjak
Trg između zgrada na Borongaju	6	novo	*									Pošćenica - Žitnjak
Trg između Vrapčice	6	obn						novo	novo			Pošćenica - Žitnjak
Rekonstrukcija Podsused-Zaprešić	6											Trešnjevka Jug
Park Rutelka cesta	6									obn		Trešnjevka Sjever
Remiza Ljubičica	6											Trešnjevka Sjever
Potok Ljubičica	6	novo	*					novo	novo			Trešnjevka Sjever
Trešnjevaci Trg	6	obn		*								Trnje
Okrstite Borongaj	6	novo										
Okrstite Savski Most i pješački most	6											
Trg na Savici	6	novo										
Okrstite Brezovica	5		obn									Brezovica
Blokistička magistrala baruna Filipovića do HNK	5											Črnomerec, Donji grad
Blat u Ilici 81	5	novo	*	obn	obn							Dubrava Donja
Potreba za Irgom - Čerska ulica	5	novo										Dubrava Gornja
SRG Grana Klaka	5											Donji grad
Jezučki Trg	5											Makmir
Jezučki potpisna - Vinac 3	5	novo	*									Makmir
Maksmirski vrtci	5											Makmir
Park Kozjak	5											Makmir
Park zapadni od Mamutice	5	novo	*		novo	novo	novo					Novi Zagreb - istok
Park za Laniste	5	novo										Novi Zagreb - zapad
Sjemenski potoci - nedostatak šetnicu	5											Podsijeme
Sjemenski Trg	5	obn										Podsijeme
Trg Svetog Ivana - Markuševec	5	obn										Podsijeme
Zgrada za Sjeme	5									obn		Podsijeme
Park 101. brigade Galinice	5	obn	*	novo	novo							Podsused - Vrapče
Trg u Podsusedu	5	obn	*									Podsused - Vrapče
Ulica u park Medvednici	5											Podsused - Vrapče
Ulica u park Kozjaku	5											Podsused - Vrapče
Novi Trg Trešnjevka / prostor oko Tehničkog muzeja	5	novo	obn	*								Trešnjevka Sjever
Park pravednika	5											Trešnjevka Sjever
Obala Save uz Most Slobode	5	novo										Trnje

TREŠNJEVAČKI TRG

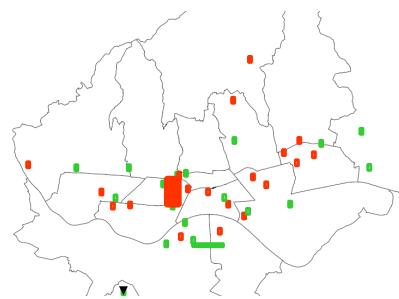
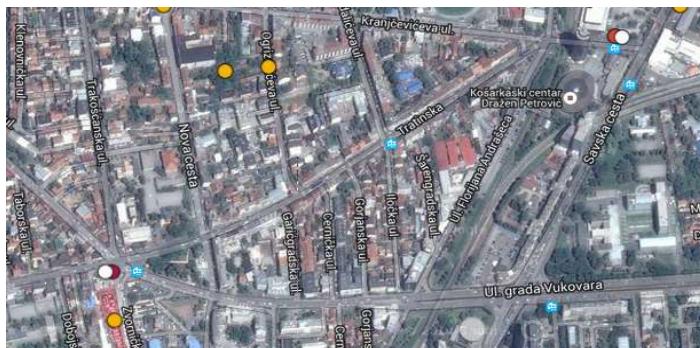

Indeks 6 Četvrt Trešnjevka sjever

Izvor vijeće i stanovnici

Opis Trešnjevka je druga najveća gradsko četvrt, stoga zahtjeva normalni središnji trg. Trešnjevački je trg upravo zamislijen da to postane, ali to nikad nije zaživjelo, a moglo bi už ovaj projekt, par kozmetičkih promjena i dodavanje društvenog sadržaja i za čas će se oživjeti jedan potpuno mrtav dio grada.
Tramvajsko stajalište prilagođiti invalidima.
Urediti trg, dodati klipe, masknuti bankomat.
Promocijski stajalište
Uredili prostor ispred tržnice.
Uredili, uredili klipe itd. (masknuti kasino - Dvije lipe)
Uređenje, više klupa.
Uređenje platoa.
Urediti prostor (neuredan je i nedefiniran).
Urediti prostor.
Urediti prostor uz više klupa.
Urediti trg da ne bude "mrtav" poput Kvaternikovog trga.
Beže urediti (ukončiti ambrožiju).
Urediti plato ispred ulaza u tržnicu.
Više klupa u parkovima i na Trešnjevačkom trgu.
Uređenje zapuštenih prostora.
Vijeće ističe mnogostruko problema i svjesni su da se ne može sve regulirati, ali smatraju da se ova lokacija može obnoviti kao centralni trg.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu da se javni prostor Trešnjevačkog trga uredi u kvalitetan centralni prostor kvarta.

Vezanost stanovnika uz Trešnjevku

Nakon prikazanih rezultata navest ćemo nekoliko citata o doživljaju kvarta, njegovim specifičnostima i simbolima (i problemima), iz intervjuja koje je sa stanovnicima Trešnjevke provela Ivana Fabrični te nekih koje su proveli studenti tijekom istraživanja središta Trešnjevke 2015.g.

Kroz intervjuje se pokazalo da su stanovnici Trešnjevke emocionalno vezani za prostor u kojem žive. Ona je za njih predstavljala dom i mjesto odrastanja te su pokazivali vezanost uz svoj kvart kroz uspomene i sjećanja koje su stekli najčešće upravo odrastanjem.

„Meni je Trešnjevka kvart na kojem sam ja odrasto i to mi je ko dom...“ (M, 28)

„Prva asocijacija mi je djetinjstvo i livada na kojoj je nekad bila pruga Samoborčeka. Tamo smo se uvijek igrali kao klinci. Trešnjevka mi predstavlja, uz kvart u kojem sam odrasla i onaj osjećaj doma.“ (Ž, 24)

„Da. Ljudi su obični. Nisu puni sebe, u tom smislu, ono, nego su obični. Imaš od ovih kumica po placu, od ajde fala bogu sad nema tih pijanaca (smijeh)...radnički običan, radnički kvart koji su više-manje sve svojim radom stekli.“ (Ž, 65)

„Pa razlikuje se... razlikuje se...jer je jako blizu centru, i blizu centru i postaje dio tog centra jednog koji se isto na jedan način širi kako se grad širi tako i pojmom centra, ono ne najužeg centra i to, ali postaje nešto što je vrlo atraktivno i vrlo potrebno da se društveni život pojača u tom dijelu grada i samim time da se obogati sadržaj Trešnjevke i Trešnjevka ima izrazitu priliku za to baš zato što je blizu centar.“ (M, 35)

„Pa definitivno se razlikuje...kak bi rekao...pa šta ja znam, možda taj neki ... Razlikuje se po tome što ja mislim da ima sve ono što ljudi trebaju. Imaš plac, imаш, znači, prijevoz je super, možilo di doći, to nemaju neki kvartovi. Na

primjer, ak živiš u Gračanima, treba ti skoro do grada ti treba sat vremena, ovak na Trešnjevci ti je sve na domak ruke bi reko.“ (M, 28)

„Prije se razlikovala. Sad svi kvartovi postaju više-manje isti, izgrađeni slično. Prije je bila, ono, stare trešnjevačke kućice, to sve, crveni krovovi, ono, Trešnjevka. Kad neko kaže onak Trešnjevka, prva asocijacija koja mi padne na pamet isto nekad nekima je bila onak crvene kućice, male obiteljske kućice.“ (M, 25)

„Pa da, kaj ja znam, nekak...puno mi je toplija. Pa toplija u smislu, ono, svi parkovi su puni klinaca u pravilu... ne znam, sve je nekako opuštenije, ko da je stala u vremenu znaš.“ (M, 28)

Najviše intervjuiranih smatra tržnicu simbolom Trešnjevke i najčešće im je to prva asocijacija. Tržnicu smatraju posebnom, autentičnom i važnim „njihovim“ mjestom na Trešnjevci, iako i brojni drugi kvartovi imaju svoje tržnice.

„Trešnjevački plac definitivno jer, ono, ja mislim jedan od boljih placeva na kojima sam bio. Velik je dosta, imaš te, šta želiš možeš kupit kaj god oćeš.“ (M, 28)

„Plac, kaj bi bez placa trešnjevačkog. Najbitniji plac.“ (M, 28)

Za razliku od tržnice, na Trešnjevačkom trgu ljudi se uglavnom zadržavaju vrlo kratko (rezultat promatranja i iskaza stanovnika iz intervjeta).

„Ali taj kvart se pretvorio u čisti beton i jednostavno stvara se ogromna gužva jer sve nas je više, sve je više automobila i nije planski razmišljeno da se riješe ta pitanja i da se to bolje uredi i samim time, ovaj, vidim, vidim mogućnosti, ali ono s obzirom kak se stvari kreću to će bit riješeno kad mene više ne bu bilo (...)“ (M, 35)

Prema istraživanju, jedan od važnih simbola Trešnjevke je susjedstvo, ali promjene su vidljive.

„Susjedski odnosi su mrak, ono. Mi u haustoru, s obzirom da su mi se deda i baka prvi doselili u tu zgradu, ono, i općenito su bili jedni od prvih u ulici, ne računam starosjedioce, ne, ovaj, njih svi znaju. Tak da, što se tog tiče, ono, odnosi sa susjedima su mrak. Svi su super, svi su nasmiješeni, znaš, svi se druže i dalje. Svi, ko god dolazi, koji god doteopenac ajmo reć, akomodira se tam s nama i to. Puno toplije neg tu (Vrbani). Vidiš uopće nisam razmišljo o tom. Možda zato kaj su svi tolko stariji tam.“ (M, 28)

„Pa dosta. Dosta se družimo. Evo, upravo susjed i muž rade roštilj u dvorištu (smijeh) tak da, ono, dosta se družimo. Al manje, nego prije. Puno manje, nego prije. I dosta je ljudi i novih doselilo. Mi smo u jednoj staroj kući živimo, ovaj, ali dosta je novih kuća sagrađeno ovdje okolo tak da te koji su se vratili u te nove kuće još poznamo, ove ostalo, pa ono, na dobar dan uglavnom, ali mi koji smo, recimo, stari..družimo se, da. Recimo da prije sam poznavala cijelu ulicu, sad poznam pola ulice.“ (Ž, 39)

U zaključnom dijelu rada Fabrični ističe kako su sudionici u istraživanju su iskazali svjest da se Trešnjevka mijenja, naročito u vizualnom smislu budući da se na grade novi stambeni i poslovni objekti te ona postaje poželjnim mjestom za život. Ove promjene većina ispitanika ne doživljava nužno negativnima, ali smatraju da to i narušava izgleda kvarta jer se gradi bez nekog smislenog urbanog plana. Postoje, također, i pozitivne promjene u uređenju zelenih površina i parkova koje su se ispitanicima pokazale iznimno važnima. Osim vizualnih promjena, ispitanici primjećuju i promjene u samom susjedstvu te ističu kako se susjedi sve manje poznaju, druže se i pomažu u odnosu na nekad. Također primjećuju da druženja među susjedima sve češće zamjenjuju druženja među sebi sličnima prema interesima, hobijima i sl. I promatranjem se pokazalo da se druže vlasnici pasa, roditelji s djecom itd. Ipak, većina ispitanika smatra da je susjedstvo na Trešnjevci još uvijek važan simbol i dio njenog identiteta.

Specifičnosti tržnice, dnevni ritmovi i njeni korisnici

Tržnica je najposjećenija subotom prijepodne, tada su korisnici prostora i tržnice najraznolikiji kao i njihove aktivnosti. Početkom tjedna najmanje je korisnika tržnice (prodavača i kupaca jednako). Rano ujutro vrši se dostava robe, ugostiteljski objekti služe kao mjesto okupljanja lokalnih stanovnika i onih koji dolaze na tržnicu, a koriste se i usluge zanatskih obrta. Najviše kupaca na tržnici je starije životne dobi, a ponuda ovisi o vremenskim prilikama. Ponuda nije orijentirana na organski ili bio uzgoj, postoji mali broj OPG-ova i znatno veći dio obrta i tvrtki koje često preprodaju, a ne prodaju robu iz vlastitog uzgoja. S obzirom na nisku kupovnu moć (kupci su većinom umirovljenici, slabijeg materijalnog statusa) zarada isto nije visoka.

Poslijepodnevni ritam je znatno mirniji zbog ranog zatvaranja tržnice, tada se smanjuje i intenzitet prometa u ulicama oko tržnice. U večernjim satima prostor je uglavnom prazan i neugodan.

Zaključci i smjernice nakon provedene 1. faze istraživanja

Osnovne smjernice (ukratko):

- preobrazba fragmentiranog prostora u središte društvenog života - stvaranje integriranog javnog prostora gradskog, ujedno i kvartovskog središta, na temeljima održivosti, društvene raznolikosti i inkluzivnosti, očuvanja lokalne prepoznatljivosti i identiteta te stvaranja socijalne mreže susjedskih odnosa i generacijske povezanosti
- naglasak na javnom prijevozu, održivoj mobilnosti i pješacima, pri čemu se teži smanjenju automobilskog prometa te se promiče policentričnost grada i rasterećenje strogog centra grada, podizanjem kvalitete javnog prostora i okupljanjem različitih funkcija, omogućavanjem različitih aktivnosti i različitih vremenskih obrazaca korištenja novog prostora središta Trešnjevke od strane različitih društvenih grupa (posebna pažnja se posvećuje uključivanju mladih, osjetljivih skupina²⁶ i starijem stanovništvu)
- uključivanje stanovnika u proces oblikovanja prostora kako bi bile zadovoljene njihove potrebe (participaciju građana potrebno je osmisliti za svaku fazu od planiranja do realizacije te ju ostvariti u koracima kako bi se informirala i senzibilizirala javnost te stvorila atmosfera partnerstva između Grada i građana)

Transformacija prostora Trešnjevačkog trga i tržnice trebaju potaknuti i omogućiti **revitalizaciju vječne zagrebačke periferije vođenu principima održivosti i usmjerenu na stanovnike, kvalitetu života te njihove svakodnevne potrebe**. Osnovu urbane preobrazbe u ovom slučaju čini povezivanje Trešnjevačkog trga, Parka Zvonimira Milčeca, Tratinske, Ozaljske, Nove ceste i ostalih ulica u cjelovit i siguran, ozelenjeni prostor gradskog središta Trešnjevke koji pruža dovoljno različitih sadržaja i mogućnosti korištenja za sve društvene grupe, s time da uvijek daje prednost pješacima i održivoj urbanoj mobilnosti (javnom prijevozu, pješačkom i biciklističkom prometu).

²⁶ Pod osjetljivim skupinama misli se na djecu, osobe s invaliditetom i poteškoćama u kretanju, ali i na osobe nižeg imovinskog statusa.

Preobrazba prostora treba imati svrhu stvaranja kvalitetnog javnog prostora koji je **dobro opremljen, bogat različitim sadržajima i maksimalno inkluzivan**. Sadržaji moraju biti raznoliki i u skladu sa svakodnevnim potrebama stanovnika kvarta i ostalih korisnika, jer to izravno utječe na zadovoljstvo građana i kvalitetu života. Inkluzivnost znači da se mora omogućiti ravnopravno korištenje prostora različitim društvenim grupama i za različite vidove aktivnosti u različitim vremenskim ritmovima, vodeći posebno brigu o potrebama onih relativno depriviranih i marginaliziranih poput mladih, starije populacije, osoba s poteškoćama u kretanju i osoba nižeg materijalnog statusa. Tržnica s obzirom na način trgovanja pruža mogućnost kupnje proizvoda po nižoj cijeni na kraju radnog vremena ili proizvoda koji više ne zadovoljavaju kvalitetom, što je iznimno važno osobama koje imaju nizak materijalni status (siromaštvo je karakteristika urbane sredine i dijela umirovljeničke populacije) pa je važno sačuvati tu mogućnost, a istodobno otvoriti prostor za nove prakse usmjerene na socijalnu održivost (razmjena dobara ili usluga i dr.).

Javni prostor ima važnu socijalizacijsku funkciju jer omogućuje različite društvene interakcije, oblikovanje iskustava i društvenih veza te je iznimno važan za socijalnu održivost i održavanje socijalnog kapitala na lokalnoj razini. Kvalitetan javni prostor gradskog središta mora pružiti osnovu za **sigurno i nesmetano istodobno odvijanje obaveznih, neobaveznih i društvenih aktivnosti** (Gehl). Odnosno potrebno je oblikovati fleksibilan i dobro opremljen prostor koji će omogućiti obavljanje obaveznih aktivnosti poput odlaska na posao i zadovoljavanja osnovnih potreba (kupovina namirnica, čekanje javnog prijevoza itd.) uz istodobno omogućavanje provođenja slobodnog vremena, opuštanja, zabave ili rekreativne aktivnosti na istom prostoru. S obzirom na sve stariju populaciju i generalni problem narušene kvalitete života i zdравila u urbanim sredinama, prostor je potrebno u što većoj mjeri **oplemeniti zelenilom, omogućiti šetnju te korištenje bicikla i javnog prijevoza**, a što je više moguće smanjiti prisutnost automobila i automobilskog prometa (maknuti parkirane automobile s javnog prostora, smanjiti brzinu i količinu automobilskog prometa uz aktiviranje alternativnih prometnih pravaca i jačanje javnog prijevoza te održive mobilnosti).

Smjernice za preobrazbu prostora i stvaranje prostora središta Trešnjevke

Na temelju provedenog istraživanja možemo zaključiti kako je potrebno sljedeće:

- osmisлити простор сredišta Trešnjevke kao *zajednički prostor* po mjeri i potrebama stanovnika i svakodnevnih korisnika (kupci, prodavači, posjetitelji, zaposlenici, učenici i dr.), s proporcionalnom mogućnošću boravka, kraćeg zaustavljanja ili samo prolaska;
- potrebno je osmislitи integrirani, ali raznoliki javni prostor koji će okolne ulice, prostor trga (današnji rascjepkani i zatrpani prostor Trešnjevačkog trga) i parkovni dio (prostor Parka Zvonimira Milčeca je otok "odrezan" brzim prometnicama) povezati s tržnicom i okolnim prostorom u smislu arhitektonsku i kognitivnu cjelinu koja omogućuje kvalitetno provođenje vremena i obavljanje svih aktivnosti (obaveznih, neobaveznih i društvenih) te je u skladu s identitetskim karakterom stare Trešnjevke (male ulice, vrtovi, druženje, susjedstvo)

- ozeleniti prostor u što većoj mjeri, tj. uvesti što više zelenila u različitim formama – od cvijeća u teglama do drvoreda u ulicama i vertikalnih vrtova na zgradama u funkciji tržnice, zajedničkog kvartovskog vrta i/ili voćnjaka te zelenih površina na krovovima (vidi Kisić, 2018:180-206)
- oblikovati cjelovit (koherentan) i siguran *javni prostor usmjeren na pješaka i održivu mobilnost* (ukinuti dominaciju automobilskog prometa, postaviti tramvajska stajališta na najpovoljnijem mjestu s obzirom na potrebe i sigurnost korisnika, osnažiti biciklistički promet i uvesti adekvatnu infrastrukturu – parkiranje bicikala itd.);
- sačuvati identitet tržnice uz unapređenje uvjeta njena korištenja (zaštita od nepovoljnih vremenskih uvjeta), jer je otvorena tržnica specifičnost i može poslužiti kao turistička atrakcija, bez da se narušava njen funkcioniranje u svakodnevnom životu kvarta;
- oživjeti identitet Trešnjevke (trešnje, vrtovi, susjedstvo, raznolikost u malom mjerilu) i stvoriti središnji prostor kvarta oblikovan "po mjeri čovjeka", s fokusom na *unapređenje kvalitete života i kvalitete javnog prostora* (dostupnost, raznolikost sadržaja, povećanje udjela zelenila, opremljenost prostora adekvatnom urbanom opremom i dr.);
- posebnu pažnju posvetiti *osjetljivim društvenim skupinama* (djeca, starija populacija, osobe s poteškoćama u kretanju, osobe slabijeg materijalnog statusa i dr.), odnosno uključiti sve relativno "nevidljive" i marginalizirane društvene skupine;
- omogućiti korištenje prostora *mladima* uvođenjem sadržaja koji nedostaju (u čitavom gradu) – *street workout, skate park* s mobilnim elementima, prostor za druženje, koncerte i sl.;
- ojačati *ekudativni aspekt* javnog prostora *uvođenjem elemenata održivosti*, primjerice mjesto za odlaganje organskog otpada s tržnice i stvaranje komposta za održavanje lokalnog zelenila, kreiranje zajedničkog vrta i povezivanje s okolnim školama u različitim ekološkim i edukativnim aktivnostima i dr.

Širi obuhvat – potrebno je:

- osmislati i oblikovati *koherentan javni prostor* s dvije osnovne funkcije: *središte kvarta i pristupni prostor tržnice* (pristup tržnici za sve osobe)
- oblikovati *raznolik javni prostor* koji omogućuje druženje, igru i druge aktivnosti, ali je dovoljno intiman da omogućuje i samo sjedenje i promatranje
- oblikovati kvalitetan javni prostor *namijenjen različitim društvenim skupinama* (prema spolu i dobi, interesima i dr.) i s *različitim mogućnostima korištenja* (multifunkcionalnost)
- ozeleniti prostor (drvoredi, vrtovi, cvijeće, voćke – uvesti sve oblike zelenila, u što većoj mjeri)
- opremiti prostor adekvatnom urbanom opremom za različite aktivnosti i društvene skupine

Uži obuhvat – potrebno je:

- omogućiti *zaštitu od vremenskih (ne)prilika* kupcima i prodavačima, ali *bez narušavanja identiteta, dostupnosti i otvorenosti tržnice* njenim stalnim korisnicima i stanovnicima Trešnjevke (tržnica mora sačuvati svoj karakter - ne smije postati identična svjetskim primjerima ili trgovačkom centru)
- sačuvati *dostupnost tržnice osobama nižeg materijalnog statusa*

- omogućiti nove *prakse usmjerenе na održivost* (socijalnu – solidarnost; ekološku – recikliranje otpada s tržnice; ekonomsku – raznoliki sadržaji i aktivnosti)
- prostor tržnice treba osmislati tako da se može koristiti kao *otvorenij javni prostor izvan radnog vremena tržnice* – u različito vrijeme i različite svrhe sajmovi, različita kulturna događanja, festivali i kino na otvorenom; igranje i rekreacija, druženje i drugo.
- omogućiti *dio sadržaja u zatvorenom prostoru* (kafići, zalogajnice, dućani) koji bi se mogli koristiti izvan radnog vremena tržnice (koje ne odgovara radnom vremenu što smanjuje broj korisnika u radne dane), jer bi tako mogle biti zadovoljene potrebe radno aktivnog lokalnog stanovništva, ali i građana iz drugih dijelova grada što može *pomoći oživljavanju* i stvaranju mreže lako dostupnih, malih *obrta i usluga koje su bile karakteristična značajka Trešnjevke* (poticanje održive ekonomije malih razmjera i zdravog načina života)
- oblikovati adekvatan skladišni i parkirni prostor tako da bude funkcionalan, ali ne oduzima javni prostor pješacima.

Rana izravna participacija građana u Gradskom projektu Prostor središta Trešnjevke

U skladu sa svrhom izrade sociološke studije, odnosno analize sociološki relevantnih aspekata stanja, problema i potencijala prostora tržnice Trešnjevka i Trešnjevačkog trga sa stajališta potreba građana i njihove kvalitete života, tijekom travnja i svibnja 2019. godine provedena je druga faza istraživanja i rana participacija građana, koja je omogućila finalno definiranje smjernica za uređenje tržnice i okolnog prostora u obuhvatu Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke.

U nastavku je detaljno prikazan tijek prikupljanja podataka, rezultati istraživanja i participacije građana na temelju čega su oblikovane smjernice za ovaj gradski projekt. S obzirom na odaziv građana i rezultate sociološke studije ovakav pristup može poslužiti kao obrazac za sve gradske projekte u segmentu participacije građana i orientacije na njihovo zadovoljstvo i kvalitetu života kao osnovu unapređenja urbanog prostora.

Dana 11. 4. 2019. godine u prostorijama Centra za kulturu Trešnjevka provedene su **2 fokus grupe** sa stručnjacima (iz područja arhitekture i urbanizma do urbane poljoprivrede i održivosti), predstavnicima različitih udruga građana (Sindikat biciklista, Mapiranje Trešnjevke i dr.), predstavnicima različitih institucija (škola koje su na području obuhvata projekta, lokalne samouprave tj. mjesnih odbora i gradske četvrti Trešnjevka-sjever) i same Tržnice Trešnjevka. Na fokus grupe pozvano je 17 dionika (**2. grupa priloga - prilog 1**), a odazvalo se njih 12 (nisu se odazvali predstavnici z MO, Crkve sv. Josipa i osnovne škole). Teme: sadašnje stanje tržnice i okolnog prostora; prijedlozi za preobrazbu tržnice; prijedlozi za preobrazbu javnog prostora oko tržnice i formiranje središta Trešnjevke te prijedlozi za revitalizaciju šireg područja Trešnjevke-sjever. Prva fokus grupa imala je jači tematski fokus na uređenju tržnice, nove sadržaje i aktivnosti koje bi tržnica mogla imati nakon uređenja, a druga na uređenju prostora središta Trešnjevke, uključujući i tržnicu. Trajanje fokus grupe: 90 minuta. Službeni poziv na sudjelovanje i tehnička organizacija fokus grupe bili su u nadležnosti Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba, a izbor sudionika i provedba fokus grupe ostvareni su na prijedlog sociologa, u dogовору s Gradskim uredom. Pri izboru sudionika kriterij je bio uključivanje što više

različitih dionika te njihovo informiranje o Gradskom projektu (popis sudionika u prilogu). Odaziv je bio dobar, a svi pozvani zamoljeni su da pošalju svoje prijedloge elektroničkim putem, neovisno o tome jesu li sudjelovali u fokus grupama ili nisu mogli prisustovati, te je tako dobiven još jedan dio prijedloga.

U nastavku su navedeni osnovni zaključci fokus grupe među kojima nemaju značajnih odstupanja. **Zaključci prve fokus grupe:** Svi sudionici fokus grupe složili su se kako je Trešnjevačku tržnicu potrebno urediti, istaknuli su kako tržnica „ima dušu“, ali je neuredna i otežana je prohodnost. Tržnica bi trebala raditi dulje jer bi tako kupci nakon posla mogli doći i kupiti svježe namirnice. Potrebni su novi kulturni i društveni sadržaji koji će privući različite skupine korisnika. Potrebno je riješiti problem pristupa tržnici i prometno ju rasteretiti, pritom se kao rješenje za promet u mirovanju predlaže gradnja podzemne garaže ispod tržnice. Svi sudionici slažu se kako je tržnicu potrebno natkriti, ali ne u potpunosti zatvoriti. Natkrivanjem tržnice bi se olakšalo onima koji rade, ali i samim posjetiteljima. Djelomično zatvaranje tržnice predloženo je za ribarnice i mesnice koje bi se trebale zatvoriti (kao dućani). Cijene bi trebale biti pristupačne svima. Bilo bi dobro „otvoriti“ prostor tj. napraviti kvalitetne prolaze pa tržnicu povezati s okolnim dijelovima, primjerice sa školama u blizini jer bi se tako omogućila zdravija prehrana učenika, a uređenje i novi sadržaji svakako bi privukli mlade. Oko tržnice je potreban zeleni dio i klupe gdje bi se moglo sjediti, čitav prostor bi trebao biti ugodan za boravljenje. Potrebne su edukacije građana o različitim poljoprivrednim programima i projektima i dobar marketing da bi se oživjeli mali proizvođači i domaći proizvodi. Na taj bi se način privukli i turisti kojima su naše tržnice jako zanimljive. Organiziranjem raznih manifestacija i sajmova tržnice bi se još više približile i promovirale građanima, a to bi i oživjelo tržnicu i napravilo je centrom okupljanja, što trešnjevačka tržnica treba i zaslužuje. **Zaključci druge fokus grupe:** Uređenje Trešnjevačkog trga predstavlja strateški cilj za grad Zagreb, a ne samo za kvart. Trešnjevačka tržnica također ima širi značaj od kvarta, ali njen uređenje nije primarno koliko je prioritetno urediti trg kao mjesto druženja, boravka i okupljanja. Trešnjevci je potreban veliki javni prostor gdje bi se ljudi mogli družiti i gdje bi im bilo ugodno. Trešnjevački trg je prekrasan (potencijal), ali mu fali sadržaja i to je potrebno promijeniti kako bi taj prostor postao mjesto zadržavanja, a ne samo prolaska. Tržnica bi trebala postati urednija, prohodnija i natkrivena. I tržnici su potrebni novi sadržaji koji će privući više ljudi. Na području Trešnjevačkog trga potrebno je riješiti prometne probleme, odnosno zagušenost prometom. Međutim stavovi oko prometnog rješenja su različiti - s jedne strane neki sudionici predlažu proširenje Vukovarske ulice i gradnju podzemne garaže koja bi služila i kupcima i dostavi, ostali se slažu kako je garaža u redu za dostavu, ali ako će služiti svima samo će privući dodatni promet. Prema toj drugoj strani potrebno je ohrabrivati javni, pješački i biciklistički promet i nije potrebno proširivati Vukovarsku.

Istovremeno su tijekom travnja i svibnja provedeni **polustrukturirani intervjuji** s izabranim sugovornicima koji predstavljaju specifične grupe korisnika tržnice (prodavači, obrtnici i dr.) i stanovnika te stručnjaka (urbanisti i arhitekti) i predstavnika udruga građana i društveno-kulturnih institucija (Mapiranje Trešnjevke, Centar za kulturu Trešnjevka i dr.). Ukupno je provedeno **8 intervjeta**. Popis sudionika je u prilogu (**2. grupa priloga - prilog 2**). Provedena su 2 intervjeta sa stanovnicima koji čitav život žive na Trešnjevci (2 generacije – starija i srednja dob), 3 intervjeta s obrtnicima i trgovcima na tržnici, 1 intervju sa stručnjakom za urbanizam i arhitekturu koji je izradio urbanističku studiju Trešnjevke, 1 intervju s predstnikom Mapiranja Trešnjevke i 1 intervju s predstnikom Centra za kulturu Trešnjevka koji je dugogodišnji djelatnik i ima dugogodišnje iskustvo istraživanja Trešnjevke. Intervjuji su

potvrdili da je Trešnjevka zagrebački kvart s jakim identitetom, zapuštena, „periferija..., izrazito lokalno orijentirana... nepretenciozna“, pa se u njoj „vidi kako 'stvarni 'Zagreb živi“ (intervju 1). Naglašen je značaj prostora središta Trešnjevke koji je iznad lokalnog, tj. kvartovski i gradski – pa je potrebno tako planirati preobrazbu prostora Za kvalitetno gradsko središte Trešnjevke potrebno ujediniti 2 sada razdvojena segmenta: oblikovati novo središte s tržnicom i društveni centar s parkom (CKT, mjesna samouprava, zdravstvena ustanova), a potrebno je također ostvariti bolju komunikaciju s „ulazom u Trešnjevku“ na Savskoj (trokut Studentski centar-Tehnički muzej-Cibona). (intervju 2).

Nedostaci i problemi Trešnjevke koji su istaknuti u intervjuima odnose se na: nedostatak zelenila i javnih parkova u središtu Trešnjevke, promet (treba dati prednost javnom prometu i pješacima, a ne automobilima), neosjetljivost lokalne samouprave (MO i GČ) na potrebu stanovnika za kulturnim i društvenim sadržajima (financiraju se popravci prometnica, a ne kultura) i dr. (intervju 1, 5); nestanak susjedstva, malih ulica i kuća s vrtovima, kao važnog simbola Trešnjevke (intervju 1, 3, 5).

Trešnjevci je potrebna „veća javna površina / trg koji bi trebao povezati sve sadržaje i odvojene segmente i sadržaje, a uz to osigurati reprezentativnost na kvartovskoj razini i istovremeno intimu za lokalnu zajednicu“ (intervju 2). Istaknuto je kako tržnica ima lokalni karakter i treba biti dostupna i pristupačna stanovnicima Trešnjevke (a ne turistička atrakcija), uz nju jako nedostaje uređeni trg kao ugodno mjesto boravka i okupljanja (intervju 1), istaknuto je i kako je neadekvatan prostor ispred Crkve, gdje bi trebao biti trg umjesto montažne zgrade (intervju 5). Potrebno je i „restrukturirati prometne površine, rješavanje parkirališta i garaža, provlačenje tramvajskih linija direktno iz Vukovarske“ (intervju 2). Kao neiskorišteni potencijali Trešnjevke spomenuti su: zeleni koridori potoka, željeznica za prometno povezivanje, ZET-ova Remiza na Ljubljanici kao novo gradsko središte, plato tržnice izvan radnog vremena i dr. (intervju 1 i 2), potencijal stvaranja mreže javnog prostora „u vidu niza manjih javnih prostora za svaku sadržajnu ili administrativnu cjelinu“ (intervju 2). Međutim, usprkos svim nedostacima Trešnjevka je i dalje „ugodan kvart“ u kojem je sve blizu i dobro je povezan s centrom grada (intervju 3 i 4), ima dovoljno sadržaja za različite generacije (za djecu, srednju dob i starije osobe) (intervju 3 i 4), pa je kvaliteta života dobra. Tržnica treba nuditi domaće i provjerene proizvode, koji trebaju biti dostupni i u poslijepodnevnim satima (intervju 3 i 4, 5). Naglašeno je i kako se „kvart mijenja“, doseljavaju se novi stanovnici (intervju 2, 5 i 6), pa treba sačuvati tržnicu za one koji ju koriste dugi niz godina i trebaju usluge malih obrta i pristupačne cijene (intervju 6).

Podaci prikupljeni ranije provedenom *desk analizom* i prvom fazom terenskog istraživanja poslužili su za oblikovanje anketnog upitnika i provedbu anketnog istraživanja kako bi se građanima omogućilo da sudjeluju u planiranju procesa preobrazbe prostora. Provedena je **Anketa o formiranju središta gradske četvrti i uređenju javnog prostora te prostora tržnice Trešnjevka (2. grupa priloga - prilog 5)** na prigodnom uzorku korisnika tržnice ($N=196$, većinom stanovnici Trešnjevke-sjever). Anketa je bila anonimna i dobrovoljna, a proveli su ju metodom intervjua licem-u-lice studenti sociologije s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Tijekom razgovora anketari su **osim ispunjavanja anketnog upitnika bilježili sve komentare sugovornika.**

Otvorena je i službena e-mail adresa [\(2. grupa priloga - prilog 4\)](mailto:gp.prostor.sredista.tresnjevke@zagreb.hr) na koju su svi zainteresirani građani mogli poslati prijedloge, koji su također uzeti za analizu. Obavijest o e-mail adresi objavljena je na službenim stranicama Grada Zagreba i u medijima, a izravno je poslana Gradskoj četvrti Trešnjevka-sjever i mjesnim odborima u obuhvatu projekta te Centru

za kulturu Trešnjevka, udrugama i svim sudionicima u fokus grupama, kako bi se proslijedila što široj zainteresiranoj javnosti. Elektroničkim putem tijekom travnja i svibnja 2019. godine zaprimljeno je 6 mailova s prijedlozima građana koji su se odnosili na:

Potrebu za postavljanjem punkta s pitkom vodom („Francek“) u Parku Zvonimira Milčeca, što se u drugom mailu argumentira ovako: „pristup besplatnoj pitkoj vodi u javnom prostoru predstavlja komunalni, javnozdravstveni i civilizacijski standard te je dio zagrebačke urbane tradicije“. Zatim se navodi prijedlog sadnje još drveća radi boljeg hlada u središtu Parka i sadnje urbanog voćnjaka sjeverno od Parka prema školi (neuređena zelena površina na uglu uz Novu cestu i Tratinsku ulicu). Idući mailovi naglašavaju važnost očuvanja „šarma placa“ i poticanja javnog prijevoza, a ograničavanja automobilskog (uključujući i gradnju podzemne garaže koja bi mogla privući još više prometa) te opisuju promjene kvarta koje nose nove potrebe stanovnika: "Trešnjevka je zadnjih godina jako narasla kao kvart blizu centra Grada Zagreba.", pa nedostaju: zelene površine među zgradama (koje su "niknule" u zadnje vrijeme), parkovi i sportski, zabavni i drugi sadržaji za djecu, parkirna mjesta i zabrana parkiranja u uskim ulicama (kao što su Iločka, Gorjanska, Garićgradska i Černička) osim za stanare. Prvi mail koji je pristigao prenosimo u cijelini, jer jasno ilustrira vezanost stanovnika uz Trešnjevku i elaboriranost prijedloga: "Kao stanovnik naše Trešnjevke, kako mi je draga ako se nešto promijeni na bolje na našem "Trešnjevačkom placu. Sramota je kako izgleda centar naše najveće općine u Zagrebu. Jedna krasna Vukovarska avenija završava s jednim trgom koji ne služi na čast gradu Zagrebu. Predlažem: Natkriti tržnicu kako se prodavači i kupci ne bi smrzavalici ili kisnuli (uzor bude tržnica u centru Krakowa, Toulousea ili Barcelone). U okolini po rubu niz malih restorana i kafića gdje se građani mogu družiti, probati specijalitete koji se prodaju. Velika podzemna garaža istočno. Iznad nje primjeren poslovno-stambeni objekt. Devedesetih godina (znači prije 1990.) bio je gotov projekt stambeno poslovne zgrade na istočnoj strani Placa, tu gdje je sada ružan parking. A one brvnare da ne spominjem. Razmisli o rušenju i onako montažne zgrade Konzuma (bivša NaMa), kako bi se otvorio prostor ispred crkve. Samu crkvu bi trebalo isto uređiti. Na uglu Ozaljske i krapinske trebalo bi sagraditi reprezentativniju poslovno-stambenu zgradu. Možda izgleda previše, ali nije. Treba htjeti. Novac i investitori se uvijek nađu. Držim palčeve."

U nastavku ćemo prikazati provedbu i rezultate **anketnog istraživanja**. Prvi val anketiranja proveden je u petak 19. 4. 2019., a drugi u subotu 27. 4. 2019. od 9h do 13h na Trešnjevačkom trgu, na najfrekventnijem dijelu na sjevernom ulazu u tržnicu. Sekundarna lokacija anketiranja građana bila je na južnom ulazu u tržnicu koji je manje frekventan, ali ga koriste stanovnici okolnih ulica i dijelova Trešnjevke-jug (primjerice stanovnici Knežije). Vrijeme provedbe i dani provedbe izabrani su prema frekvenciji dolazaka na tržnicu (petak i subota su najfrekventniji dani) uzimajući u obzir eventualnu razliku između zaposlenih korisnika koji najviše dolaze subotom i svih ostalih koji dolaze radnim danima. Dodatni kriterij odabira datuma bila je činjenica da je 19.4. bio Veliki petak pa se očekivao veći broj posjetitelja zbog Uskrsa. Poziv na sudjelovanje u anketnom istraživanju objavljen je javno na službenim stranicama Grada Zagreba i u medijima, a poslan je i izravno na adrese Gradske četvrti Trešnjevka-sjever, mjesnih odbora, Centra za kulturu Trešnjevka, Mapiranja Trešnjevke i dr. (**2. grupa priloga - prilog 3**).

Interes za sudjelovanje i odaziv na ispunjavanje anketnog upitnika je bio zadovoljavajući te je premašen prvotno planirani broj od 150 anketa. Pri anketiranju vodilo se računa o dobnoj i spolnoj strukturi sudionika, kao i njihovu mjestu stanovanja, pa se može zaključiti kako je **prigodni uzorak korisnika tržnice** Trešnjevka u skladu s demografskim značjkama Gradske četvrti Trešnjevka-sjever

(Popis stanovništva iz 2011. g.). U anketnom istraživanju sudjelovalo je ukupno 196 sudionika (N=196), od čega 110 žena i 86 muškaraca (**2. grupa priloga - Graf. 2**). Dobna struktura uzorka u skladu je sa značajkama populacije korisnika tržnice Trešnjevka (prevladavaju starije osobe), pa je tako anketirano 102 osobe starije životne dobi, 67 osoba srednje životne dobi i 27 mladih osoba (u anketi su sudjelovale isključivo punoljetne osobe). Prema radnom statusu 99 osoba su umirovljenici (50,5%), 79 osoba su zaposleni (40,3%), 9 studenata i 9 nezaposlenih, pa su istraživanjem pokrivenе različite grupe korisnika tržnice, od redovitih - svakodnevnih korisnika do onih koji dolaze jednom tjedno - i onih koji na tržnicu dolaze samo povremeno. Ispitanici su većinom stanovnici Trešnjevke-sjever (N=159) i susjednih gradskih četvrti (Trnje, Trešnjevka-jug – ukupno 17 ispitanika), ostali su iz različitih gradskih četvrti (**2. grupa priloga - Graf 1**), a na Trešnjevku većinom dolaze zbog radnog mesta. Za 4 sudionika nije zabilježen podatak o gradskoj četvrti u kojoj stanuju.

Također, važno je napomenuti kako se većinom radi o stanovnicima koji u gradu Zagrebu žive od rođenja (63 osobe tj. 32%) ili većinu života (57 osoba, tj. 29,1%) – ukupno preko 60% uzorka, a dio anketiranih živi u Zagrebu duže od 5 godina (47 osoba, tj. 24%), dok je samo 15 ispitanika u Zagrebu kraće od 5 godina. Navedeni podatak nije zabilježen za 13 sudionika (6,6%).

Prema rezultatima anketnog istraživanja može se zaključiti kako se korisnici tržnice i prostora u obuhvatu GP slažu kako je nužno urediti tržnicu i okolni prostor te su vrlo pozitivno prihvatali ideju o gradskom projektu uređenja središta Trešnjevke. Tržnica je prepoznata od strane svojih korisnika kao mjesto kupovine domaćih proizvoda (ali samo kod onih u koje korisnici imaju povjerenje!) po pristupačnim cijenama, ali i kao mjesto susreta i druženja, posebno za umirovljenike i stariju populaciju stanovnika Trešnjevke-sjever te je te značajke važno očuvati u budućim prostornim intervencijama.

Osnovni problemi i prijedlozi koje ističu sudionici istraživanja odnose se na:

1. potrebu **uređenja tržnice i prilaznog prostora** (najviše se ističe sjeverni ulaz u tržnicu preko Trešnjevačkog trga, ali se naglašava i neprohodnost okolnih ulica);
2. **nesigurnost od automobilskog prometa** (prvenstveno se odnosi na pješake) na području prometnog čvorišta Tratinska-Vukovarska-Krapinska-Ozaljska ulica i Trešnjevačkog trga;
3. **zakrčenost prostora prometom u mirovanju** (parkiranim automobilima i dostavnim vozilima).
4. potrebu **uvodenja različitih sadržaja na prostor tržnice** (različiti tematski sajmovi, festivali i sl.) i otvaranje mogućnosti njenog korištenja u poslijepodnevnim satima za različite aktivnosti (pritom se ističe potreba multifunkcionalnosti prostora, ali i stvaranje **mogućnosti kupnje domaćih proizvoda provjerene kvalitete** (OPG-ova, certificiranih prodavača) **u kasnijim satima od 17-zoh** (tj. po završetku radnog vremena).

U nastavku ćemo sumirati najvažnije nalaze anketnog istraživanja prema temama: društvena i komunalna infrastruktura (sadržaji i aktivnosti), zadovoljstvo i sigurnost boravka na prostoru obuhvata GP, promet i prijedlozi građana za uređenje tržnice te cjelokupnog prostora središta Trešnjevke obuhvaćenog gradskim projektom.

1. Društvena i komunalna infrastruktura (sadržaji i aktivnosti; 2. grupa priloga: Tablica 1)

- u pitanju o mjeri u kojoj im na ljestvici od 1-5 nedostaju određeni sadržaji na prostoru središta Trešnjevke ispitanici su istaknuli da **ne nedostaje kafića** (aritmetička sredina 1,65), dok su **svi ostali ponuđeni sadržaji prepoznati kao oni koji donekle nedostaju** s ocjenom 3: zalogajnice (2,88), mali kvartovski dućani (2,85), zanatske trgovine (3,23) i specijalizirane trgovine npr. željezarija i sl. (2,95)
2. **Zadovoljstvo, ugodnost i sigurnost boravka** na Trešnjevačkom trgu, tržnici i u parku
- kao **najkvalitetniji prostor u sve tri kategorije** (ugodnost boravka, sigurnost i zadovoljstvo) ocijenjen je **Park Zvonimira Milčeca**
 - korisnici prostora tržnice i trga generalno su zadovoljni ugodnošću boravka na sva tri navedena prostora, ali nisu zadovoljni sigurnošću od prometa čak **50% ispitanika dalo je najnižu ocjenu sigurnosti od prometa na Trešnjevačkom trgu**, dok ga 34% ispitanika smatra ga djelomično sigurnim
 - sigurnost od kriminala procijenjena je kao relativno zadovoljavajuća
 - iako su ispitanici relativno zadovoljni i jako vezani za navedeni prostor, svi ističu potrebu njegova uređenja i unapređenja kvalitete, pa je **zaključak istraživanja da je cjelokupan prostor središta Trešnjevke potrebno je urediti čime bi se podigla razina zadovoljstva, ugodnosti i sigurnosti boravka** – navedeni nalaz u skladu je s rezultatima fokus grupe i intervjuja
3. **Promet (2. grupa priloga - Graf 11):**
- preko **70 %** ispitanika složilo se s tvrdnjama da je **potrebno ograničiti automobilski promet** (i onaj u mirovanju), a **prednost dati javnom prometu (33,7% ispitanika, tj. 65 osoba)** i **pješačkom te biciklističkom prometu (61,7%, tj. 119 osoba)**, ali tako da bude dobro organiziran i da ima zadovoljavajuću infrastrukturu, jer inače i biciklistički promet može predstavljati problem za pješake
 - u pitanju (s višestrukim izborom) o rješenju prometa u mirovanju s uvođenjem **strožeg kažnjavanja nepropisnog parkiranja** slaže se **33,8% ispitanika** (66 osoba), dok 29,1% (57 osoba) misli da je promet u mirovanju potrebno rješiti **formiranjem pješačke zone i zabranom parkiranja motornih vozila**, dok **unapređenje javnog prijevoza** predlaže 22,6% (44 ispitanika), a s **izgradnjom podzemne garaže** slaže se većina ispitanika – njih **54,1% (106 osoba)**
 - u pitanju o **sadržajima koji nedostaju središtu Trešnjevke** ispitanici su **nedostatak pješačke zone** ocijenili visokom ocjenom 4 (aritmetička sredina: 3,75), kao i nedostatak uređenog parkinga za motorna vozila (3,72) i parkinga za bicikle (3,92)
 - možemo zaključiti da je promet na području obuhvata GP potrebno prilagoditi potrebama stanovnika, korisnika tržnice i trga te smanjiti negativan utjecaj automobilskog prometa na kvalitetu prostora, ugodnost i sigurnost boravka i poboljšati infrastrukturu biciklističkog prometa, te omogućiti pješacima i biciklistima nesmetan prolaz u širem području središta Trešnjevke – u skladu s fokus grupama i intervjuima, pri čemu je važan naglasak s fokus grupa i intervjuja

afirmiranje Gagarinova puta i drugih pješačkih puteva te stvaranje novih prolaza koji bi povezali Trnje i Trešnjevku sve do Parka Stara Trešnjevka)

4. Prijedlozi za uređenje tržnice i cjelokupnog prostora središta Trešnjevke

Tržnica Trešnjevka (2. grupa priloga: Graf 8):

- da je tržnicu potrebno urediti **bez većih izmjena smatra 15,3% ispitanika** (30 osoba)
- da je **tržnicu potrebno natkriti smatra ukupno 60% ispitanika**, pri čemu se s djelomičnim natkrivanjem slaže 25% ispitanika (49 osoba), a s potpunim natkrivanjem njih 34,7% (68 osoba)
- da je tržnicu potrebno **natkriti i djelomično zatvoriti smatra 17,3% ispitanika** (34 osobe)
- da je tržnicu potrebno urediti i **zatvoriti smatra samo 4,6% ispitanika** (9 osoba), a 6 osoba nije odgovorilo na pitanje
- u pitanju o sadržajima i mjeri u kojoj nedostaju ispitanici ističu kako im **najviše nedostaje sezonskih događanja i festivala poput Adventa ili kina na otvorenom** (4,23), malo manje im nedostaju specijalizirani sajmovi poput sajma vina ili pčelarskih proizvoda i sl. (3,86), a sajmovi domaće organske hrane dobili su još malo nižu ocjenu (3,78), no **najmanje su prihvaćeni prigodni sajmovi rabljene robe** (3,48), pri čemu je važno napomenuti da su mišljenja podijeljena na one koji apsolutno odbijaju tu mogućnost i one koji su za takve sajmove ali ističu da ih je potrebno dobro regulirati da se ne bi dogodio nered.
- **možemo zaključiti da je tržnicu potrebno natkriti, ali ne zatvoriti u potpunosti** te obogatiti s novim i povremenim sadržajima koji bi privukli različite društvene skupine i u različito doba dana od radnog vremena tržnice (npr. kino ili Advent navečer i sl.) – navedeni nalaz **u skladu je s rezultatima fokus grupe i intervjeta**

Trešnjevački trg (2. grupa priloga: Graf 9):

- ispitanici ističu da **središnji trg Trešnjevcu izrazito nedostaje - na ljestvici od 1-5 procjena koliko trg nedostaje je visokih 4** (aritmetička sredina: 3,95), kao i **zelene površine (3,42) i drvoredi (3,78)**
- da je trg potrebno urediti bez većih izmjena smatra 25,3% ispitanika (30 osoba)
- da je potrebno **formirati jedinstveni trg smatra 75% ispitanika**, od čega 21,4% ispitanika (42 osobe) smatraju da je to potrebno napraviti samo povezivanjem postojećih dijelova, njih 23% (45 osoba) smatra da je pritom trg potrebno povećati, a **29,9% (58 osoba) smatra kako je osim povećanja potrebno uvesti i zelenilo na trg**
- **možemo zaključiti da je trg potrebno urediti, povećati i povezati u jedinstvenu cjelinu** ugodnu za boravak i druženje te pritom uvesti **zelenilo** – navedeni nalaz **u skladu je s rezultatima fokus grupe i intervjeta**

Park Zvonimira Milčeca (2. grupa priloga: Graf 10):

- da je park potrebno ostaviti kakav jest smatra 49,2% ispitanika (94 osobe)
- da je park potrebno povezati s Trešnjevačkim trgom i smanjiti utjecaj okolnog prometa smatra 35,6% (68 osoba)
- da je park potrebno povećati i formirati zeleni prostor središta Trešnjevke smatra 15,2% ispitanika (29 osoba)
- **možemo zaključiti da je park dobro uređen i nije ga potrebno mijenjati, ali je potrebno smanjiti utjecaj okolnog prometa** i povećati sigurnost noću (ispitanici mlađe životne dobi istaknuli su park kao nesiguran prostor noću, za razliku od dnevnih korisnika koji nisu smatrali park nesigurnim prostorom)

Zaključci i preporuke sociološke studije

Temeljni aspekt provedenoga sociološkog istraživanja i apsolutni prioritet, pa time i polazna točka pri uređenju prostora središta Trešnjevke trebaju biti ljudi - zadovoljavanje potreba i zadovoljstva stanovnika i svakodnevnih korisnika prostora, što znači formiranje kvalitetnog, ugodnog i sigurnog pješačkog prostora za druženje, boravak i susrete različitih generacija i društvenih grupa, u različita vremena i s različitim sadržajima. Odaziv na provedeno istraživanje pokazuje koliko je sudionicima stalo do Trešnjevke, a to je iznimno važan potencijal za uspješno uređenje prostora i prihvatanje novih rješenja. Rezultati istraživanja pokazuju da su stanovnici jako zainteresirani za participaciju u odlučivanju o prostoru, jer je 32,7% ispitanika željelo biti informirano o promjenama koje se planiraju u prostoru, dok je preko 65% ispitanika izrazilo želju da izravno participiraju u procesima odlučivanja – njih 45,9% (89 osoba) iskazalo je želju za sudjelovanje u odlučivanju o prostornim promjenama u kvartu u kojem žive, dok je njih 21,1% (41 osoba) iskazalo je želju za sudjelovanjem u odlučivanju na razini čitavoga grada (Prilog: Graf 12).

Važno je istaknuti kako su prema anketnom istraživanju svakodnevni korisnici tržnice većinom stariji stanovnici Trešnjevke-sjever, umirovljenici slabijeg materijalnog statusa (Prilog: Graf 5, Graf 6 i Graf 7) te je nužno poduzeti mjere kako preuređenje tržnice ne bi dovelo do znatnog poskupljenja svih proizvoda.

Kako se radi o dugogodišnjim stanovnicima koji su emotivno vezani uz tržnicu i Trešnjevku ističu kao „svoj kvart“ u kojem vole živjeti bez obzira na niz problema s kojima se susreću, potrebno je pri uređenju voditi brigu o očuvanju identiteta i autentičnosti tržnice (dio sudionika istraživanja ne želi nikakve promjene u izgledu tržnice, dok drugi predlažu njenu natkrivanje ili zatvaranje dijela tržnice). No, potrebno je tržnicu i osvremeniti te ponuditi drugim društvenim grupama i mlađim korisnicima nove sadržaje i oblike korištenja kako bi tržnica doista oživjela nakon preuređenja te pozitivno djelovala na revitalizaciju šireg prostora Trešnjevke.

Možemo zaključiti kako se u svim ranijim studijama, pa tako i u svim analizama provedenim u ovome istraživanju (rezultati dobiveni metodama fokus grupe, intervjuja i ankete) jasno izražava stav svih aktera o potrebi rješenja prometnog preopterećenja (automobilski promet kao najveći problem za kvalitetu i

ugodnost boravka i korištenja prostora) i **nesigurnosti (za pješake, ali i za sve sudionike u prometu)** koja iz njega proizlazi te potrebe **uređenja sustava parkiranja** (prijedlozi se kreću od izgradnje podzemne garaže ispod tržnice do potpune zabrane automobilskog prometa u dijelu obuhvata ovoga GP i aktiviranja alternativnih prometnih pravaca te poticanja alternativne urbane mobilnosti – jačanje javnog prijevoza, biciklističkih staza i sl.)

Drugi važan zaključak odnosi se na iskazani stav građana o **potrebi formiranja pješačke zone** u kojoj bi korisnici tržnice bili sigurni od (prvenstveno automobilskog, ali i nereguliranog biciklističkog) prometa i **aktiviranja pješačkih poveznica s okolnim kvartovima** (primjerice Gagarinov put kao veza prema Trnju, stav koji kontinuirano i vrlo artikulirano zastupaju udruge građana, ali i sudionici u anketi) i Parkom Stara Trešnjevka čime bi se oblikovao ugodan prostor za pješake i integriralo središnji prostor Trešnjevke u svrhovitu cjelinu. Radi se o **povezivanju najjačih identitetskih markera Trešnjevke** – tržnice Trešnjevka i parka Stara Trešnjevka – i njihovom povezivanju u kvalitetan i ugodan prostor središta kvarta.

Svi sudionici istraživanja ističu **potrebu očuvanja javnih zelenih površina i uvođenja zelenila u prostor središta Trešnjevke** (prijedlozi se kreću od sadnje drveća – ali s pažnjom da ne izaziva alergije i da je autohtono npr. stablo trešnje – do formiranja parka južno od tržnice ili zelenih otoka u novo oblikovanom javnom prostoru središta Trešnjevke. Sudionici anketnog istraživanja istaknuli su **zadovoljstvo uređenjem Parka Zvonimira Milčeca**, kao sigurnim prostorom za dječju igru.

Smjernice za program gradskog projekta

Smjernice za Program gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke oblikovane na temelju sociološke analize i rane participacije građana u GP (prvo su prikazane opće smjernice, a nakon toga su prikazane tematski):

- Za podizanje kvalitete prostora i kvalitete života potrebno je u okviru ovoga gradskog projekta **oblikovati cjelovit (koherantan) i siguran javni prostor usmjeren na pješaka i održivu mobilnost**. Unapređenje kvalitete života stanovnika i podizanje kvalitete prostora uključuju kvalitetno i primjerno osmišljavanje i uređenje javnog prostora, urbanu opremu uključujući i pitku vodu, prilagodbu osobama s teškoćama u kretanju, svim dobним skupinama i različitim vrstama aktivnosti u različito vrijeme.
- Potrebno je **osmisiliti integrirani, ali raznoliki javni prostor koji će okolne ulice, prostor trga (današnji rascjepkani i zatrpani prostor Trešnjevačkog trga) i parkovni dio (prostor Parka Zvonimira Milčeca je otok "odrezan" brzim prometnicama) povezati s tržnicom i okolnim prostorom u smislu arhitektonsku i kognitivnu cjelinu koja omogućuje kvalitetno provođenje vremena i sigurno obavljanje svih aktivnosti** (obaveznih, neobaveznih i društvenih) te je u skladu s identitetskim karakterom stare Trešnjevke (male ulice, vrtovi, druženje, susjedstvo).
- **Potrebno je ozeleniti prostor**, tj. uvesti što više zelenila u različitim formama – od cvijeća u teglama do drvoreda u ulicama i vertikalnih vrtova na zgradama u funkciji tržnice, zajedničkog

kvartovskog vrta i/ili voćnjaka te zelenih površina na krovovima (vidi Kisić, 2018:180-206) i sačuvati identitet tržnice.

Specifične, tematski prikazane smjernice:

- **TRG:** Potrebno je oblikovati jedinstveni središnji javni prostor kvarta namijenjen sigurnom i ugodnom boravku i druženju različitih društvenih grupa ili pojedinaca – potrebno je oformiti središnji trg koji mora biti povezan s tržnicom, parkom i Crkvom u smislu, prohodnu, lako dostupnu i koherentnu cjelinu.
- **TRŽNICA:** Potrebno je preuređiti tržnicu u smislu unapređenja njene prostorne organizacije i sadržaja, ali sačuvati njen lokalni identitet (natkriti tržnicu, ali ju ne zatvoriti).
 - Treba omogućiti multifunkcionalnost prostora i korištenje prostora izvan radnog vremena tržnice
 - radno vrijeme, ponudu i sadržaje prilagoditi i onima koji sada tržnicu koriste samo 1 tjedno ili rjeđe (zaposleni, mlađi – studenti, školarci i dr.)
 - omogućiti različita sezonska, festivalska i povremena kulturna i druga događanja (od kina na otvorenom do sajmova domaće, organske hrane i sl.)
 - sačuvati dostupnost ponude tržnice osobama nižeg materijalnog statusa zbog lokalnog stanovništva i većine svakodnevnih korisnika (umirovljenici, niži materijalni status)
- **PROMET:** Treba dati prednost pješačkom, biciklističkom i javnom prometu (uz adekvatnu infrastrukturnu opremljenost npr. biciklističke staze i parkirališta), tj. alternativnoj urbanoj mobilnosti koja može značajno utjecati na kvalitetu života stanovnika Trešnjevke (smanjenje razine buke i zagađenja ispušnim plinovima, mogućnost druženja i sigurnog kretanja pješaka i biciklista što pozitivno utječe na zdravlje i dr.).
 - izgradnjom podzemne garaže rasteretiti prostor od prometa u mirovanju
 - omogućiti sigurnu, pješačku i biciklističku središnju zonu i povezanost Trešnjevke s okolnim kvartovima (Trnje i Trešnjevka-jug) i povezanost novog javnog prostora središta Trešnjevke s tržnicom i ostalih sadržaja u blizini (Crkve, škole, CKT-ai Parka Stara Trešnjevka)
- **ZELENILO:** Potrebno je očuvati svo postojeće kvalitetno zelenilo i uvesti ga u različitim oblicima, na što više načina i u što više segmenata prostora središta Trešnjevke (drvoredi u okolnim ulicama, zeleni krov tržnice, trešnje i drugo autentično zelenilo na novom središnjem trgu i dr.) radi podizanja zadovoljstva korisnika i kvalitete prostora te pozitivnog utjecaja zelenila na kvalitetu života (smanjenje negativnih urbanih utjecaja npr. prometa, zagrijavanja i dr.) te očuvanja identiteta Trešnjevke.

U skladu s provedbom procesa participacije građana u gradskom projektu od njegove rane faze i s iskazanim interesom svih sudionika istraživanja potrebno je organizirati javnu prezentaciju rezultata istraživanja kako bi se informiralo sve sudionike istraživanja i zainteresiranu javnost o smjernicama za GP koje će proizaći iz prikupljenih podataka.

Literatura i izvori

- Álvarez Fernández et al. (eds.). (2017). *Carbon Footprint and the Industrial Life Cycle*. From Urban Planning to Recycling. Springer.
- Berman, Tal (2017). *Public Participation as a Tool for Integrating Local Knowledge into Spatial Planning. Planning, Participation, and Knowledge*. Springer.
- Careva, Kristina; Lisac, Rene; Pletenac Tomislav; Vukić, Jana. (2017). „Akupunktura grada kao participativni alat za revitalizaciju javnog prostora“. *Prostor Vol. 25, No. 2(54) 2017*, str. 190-199.
- Carmona, Matthew; de Magalhães, Claudio i Hammond, Leo. (2008). *Public Space – the management dimension*. Routledge.
- Cidell, Julie i Prytherch, David. (eds.) (2015). *Transport, Mobility, and the Production of Urban Space*. Routledge.
- Clark, Julie i Wise, Nicholas. (eds.) (2018). *Urban Renewal, Community and Participation. Theory, Policy and Practice*. Springer.
- Cho, Im Sik i Križnik, Blaž. (2017). *Community-Based Urban Development. Evolving Urban Paradigms in Singapore and Seoul*. Springer.
- Čaldarović, Ognjen i Lay, Vladimir. (1979). *Karakteristični elementi fisionomije Zagreba i problemi gradskog značaja*. Istraživački izvještaj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Čaldarović, Ognjen. (1989). *Društvena dioba prostora*. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
- Čaldarović, Ognjen. (1991). *Marginalni slojevi i gradska sredina*. Zagreb: Biblioteka Socijalna zaštita.
- Čaldarović, Ognjen. (2011). *Urbano društvo na početku 21. stoljeća. Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Čaldarović, Ognjen; Šarinić, Jana (2017). *Suvremeni grad. Javni prostori i kultura življenja – primjer Zagreba*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Dakić, Slavko. (1990). *Kritika apstraktnog grada. O Zagrebu*. Zagreb: Centar za idejno-teorijski rad SDP.
- Dolenec, Danijela; Doolan, Karin; Tomašević, Tomislav (2017). Contesting Neoliberal Urbanism on the European Semi-periphery: The Right to the City Movement in Croatia. *Europe-Asia Studies. Issue 9: Activist Citizenship in Southeast Europe. Volume 69*, 2017. pp. 1401-1429.
- D'Onofrio, Rosalba i Trudiani, Elio. (2018). *Urban Planning for Healthy European Cities*. Springer.
- Ewing, Reid i Clemente, Otto. (2013). *Measuring Urban Design. Metrics for Livable Places*. Island Press.
- Frumkin, Howard; Frank, Lawrence i Jackson, Richard. (2004). *Urban Sprawl and Public Health. Designing, Planning, and Building for Healthy Communities*. Island Press.
- Ganis, Mary. (2015). *Planning Urban Places. Self-organising places with people in mind*. Routledge.

- Gehl, Jan; Svarre, Birgitte (2013). *How to study Public Life?* Island Press.
- Gehl, Jan (2011) *Life Between Buildings. Using Public Space.* Island Press.
- Gehl, Jan. (2010). *Cities for People.* Island Press, Washington.
- Löw, Martina (2015). "Managing the Urban Commons. Public interest and the representation of interconnectedness" u: Borch, Christian; Kornberger, Martin (eds.) (2015). *Urban Commons. Rethinking the City.* Routledge. (pp. 109-126).
- Löw, Martina. (2016). *The Sociology of Space: Materiality, Social Structures, and Action.* Palgrave Macmillan.
- Jukić, Tihomir; Vukić, Jana; Vukić, Feđa, Podnar, Ivana. (2018). „Javni prostor središta Trešnjevke i Dubrave u Zagrebu. Kriteriji kvalitete i modeli preobrazbe“. *Prostor* 26 (218). 1-55. (str. 95-105).
- Jukić, Tihomir (1998). Povjesno - urbanistička studija preobrazbe "Stare Trešnjevke", Zavod za planiranje grada Zagreba
- Kisić, Ivica. (2018). *Gradska poljoprivreda.* Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu.Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Marans, Robert; Stimson, Robert, J. (2011). *Investigating Quality of Urban Life: Theory, Methods, and Empirical Research.* Springer. (pp.1-29)
- Mišetić, Anka; Štambuk, Maja; Rogić, Ivan (ur.) (2004) *Živjeti u Zagrebu.* Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Mišetić, Anka, Ursić, Sara (2010). „Pravo na grad“: primjer borbe za očuvanje gradskog identiteta u Zagrebu". *Sociologija i prostor* 48 (1): 3-19.
- Rogić, Ivan, Dakić, Slavko. (2000). *Grad i plan: Prinos raspravi o generalnom urbanističkom planu Zagreba.* Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Rogić, Ivan. (1992). *Periferijski puls u srcu od grada. Zamke revitalizacije.* Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
- Rogić, Ivan (2000). *Tehnika i samostalnost. Okvir za sliku treže hrvatske modernizacije.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Svirčić Gotovac, Anđelina. (2006). "Kvaliteta stanovanja u mreži naselja Hrvatske". *Sociologija sela,* 44 (2006) 171 (1): 105-126.
- Svirčić Gotovac, Anđelina; Zlatar, Jelena (2015). *Kvaliteta života u novostambenim naseljima i lokacijama u zagrebačkoj mreži naselja.* Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Vukić, Feđa; Podnar, Ivana (2010). "Identitetska mapa suvremenog Zagreba", *Acta Turistica Nova*, 4 (2): 121-250.
- Vukić, Feđa (2013). *Grad kao identitetski sustav.* Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Studij dizajna.

Vukić, Jana; Jukić, Tihomir, Čaldarović, Ognjen (2019). "Small-scale Urbanism and Social Sustainability. Interdisciplinary Research of Public Space in Zagreb". *Sociologija i prostor* Vol. 57 No.1 (213), 2019. str. 45-64.

Internetski izvori:

AKUPUNKTURA GRADA (Društvo arhitekata Zagreba) *Istraživanje participativnog potencijala građana u planiranju javnog prostora grada Zagreba*. ZAGREB ZA MENE: Studija akupunkture grada.

<http://www.arhitekt.hr/files/radovi/privitak/216/Istrazivanje%20%20participativnog%20potencijalao.pdf>

ARCADIS (2016). *Sustainable Cities Index 2016. Putting people at the heart of city sustainability.* (<https://www.arcadis.com/en/global/our-perspectives/sustainable-cities-index-2016/>) (21.1.2019.)

Centar za kulturu Trešnjevka <http://www.cekate.hr/>

<http://www.cekate.hr/kat/program-u-zajednici/aktualno-program-u-zajednici/> (5.2.2019.)

Batina i Leutar; CeKaTe Moj kvart Trešnjevka Istraživanje identiteta kvarta <http://www.cekate.hr/wp-content/uploads/2010/01/MOJ-KVART-TRE%C5%A0EVKA-IDENTITET-KVARTA.pdf> (5.2.2019.)

Glas Trešnjevke <http://www.cekate.hr/glas-tresnjevke/glas-tresnjevke-br-44-i-45/> (5.2.2019.)

Europska komisija

European Commission *Urban Agenda fot the EU Pact of Amsterdam* (2016) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf (13.2.2019.)

European Commission (2016). *Quality of Life in European Cities 2015*, Flash Euro barometer 419 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2015_en.pdf

(13.1.2019.)

https://ec.europa.eu/commission/news/sustainable-urban-development-2018-feb-09_en (13.1.2019.)

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/ (13.1.2019.)

Gehl Institute (12 Quality Criteria) <https://gehlinstitute.org/tool/quality-criteria/> (2.2.2019.)

Grad Zagreb. Službene stranice.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do 2020. godine

<https://www.zagreb.hr/usvojena-strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-za/121251>

Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine

https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/Razvojna%20strate%20gija%20Grada%20Zagreba_SGGZ_18-17.pdf

Mjesna i lokalna samouprava

<https://www.zagreb.hr/gradske-cetvrti/12913> (21.1.2019.)

<https://www.zagreb.hr/mjesna-samouprava/6> (21.1.2019.)

<https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-tresnjevka-sjever/155> (21.1.2019.)

<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2018&broj=050&akt=CC6A1BA56CB3131DC1258240003ACAFF> (21.1.2019.)

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/archiva/mjesna_samouprava/tre%C5%A1njevka%20sjever/odr%C5%BEavanje%20komunalne%20infrastrukture/realizacija/KA%20T-S%202017.pdf (21.1.2019.)

Statistički podaci

<https://www.zagreb.hr/statistika/30> (20.2.2020.)

Statistički ljetopis Grada Zagreba

<https://www.zagreb.hr/statisticki-ljetopis-grada-zagreba/1044> (22.2.2020.)

Zagrebačka infrastruktura prostornih podataka, Geoportal, <https://geoportal.zagreb.hr/> (20.2.2020.)

Kvart priča. Trešnjevka. <https://www.youtube.com/watch?v=yKpfzCaYs4o> (pristup 5.2.2019.)

Mapiranje Trešnjevke <http://mapiranjetresnjevke.com/>

Iva Grubiša: Život iznačenje Tržnice Trešnjevka

<http://mapiranjetresnjevke.com/teme/price-grada/znacenje-tresnjevacke-trznice/> (pristup 5.2.2019.)

<http://mapiranjetresnjevke.com/aktivnosti/iva-grubisa-sazetak/> (pristup 5.2.2019.)

Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja <https://mgipu.gov.hr/> (13.2.2019.)

Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske <https://mgipu.gov.hr/o-ministarstvu-15/djelokrug/prostorno-uredjenje-3335/strategija-prostornog-razvoja-republike-hrvatske/4096> (13.2.2019.)

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_106_2423.html (13.2.2019.)

Stvaranje grada (City Making), projekt. <http://www.citymaking.eu/> (12.2.2019.)

<http://www.citymaking.eu/mapa/>

<http://www.citymaking.eu/slijepi-u-prostoru-grada/>

<http://www.citymaking.eu/vrtovi-nasega-grada-studije-i-zapisи-o-praksama-urbanog-vrtlarenja/>

Sindikat biciklista

<http://sindikatbiciklista.hr/setnja-trasom-samoborceka/> (21.1.2019.)

<http://sindikatbiciklista.hr/zajednicko-odvijanje-biciklistickog-i-motornog-prometa-na-području-gradske-cetvrti-donji-grad/> (21.1.2019.)

http://sindikatbiciklista.hr/wp-content/uploads/2018/12/Obrazac_za_sudjelovanja_javnosti-Dijeljeni_promet-Donji_grad_final_o2.pdf (21.1.2019.)

Trešnjevka Online

<https://www.tresnjevka.online/buducnost-zdravoj-hrani/> (12.2.2019.)

<https://www.tresnjevka.online/ostavila-posao-potpuno-se-posvetila-povrcu/> (12.2.2019.)

<https://www.tresnjevka.online/ovo-je-najjacici-kvart-za-studente/> (12.2.2019.)

<https://www.tresnjevka.online/vise-300-000-knjiga/> (12.2.2019.)

Tržnice Zagreb – Tržnica Trešnjevka

<http://www.trznice-zg.hr/default.aspx?id=299> (12.2.2019.)

<http://www.trznice-zg.hr/default.aspx?id=274> (12.2.2019.)

United Nations

UN Population Division

<https://population.un.org/wup/> (12.2.2019.)

<https://population.un.org/wpp/Publications/> (12.2.2019.)

UN Sustainable Cities Goals

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/Goal-11.pdf>

UN Habitat

<https://unhabitat.org/wp-content/uploads/2018/07/UN-Habitat-Brochure.pdf>

New Urban Agenda

<http://nua.unhabitat.org/>

[\(pristup 5.2.2019.\)](http://nua.unhabitat.org/uploads/WCRFullReport2016_EN.pdf)

Urban Agenda for the EU. Pact of Amsterdam
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf

Cities and urban development https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development_en

World Health Organization Europe

Towards More Physical Activity in Cities Transforming public spaces to promote physical activity — a key contributor to achieving the Sustainable Development Goals in Europe (2017)

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/publications/2017/towards-more-physical-activity-transforming-public-spaces-to-promote-physical-activity-a-key-contributor-to-achieving-the-sustainable-development-goals-in-europe-2017>

Ostali izvori:

1. Različite aktivnosti i istraživanja lokalne zajednice koje posljednjih godina provode udruge na području Trešnjevke-sjever:

- <https://www.tresnjevka.online/vise-300-000-knjiga/>;
<https://www.tresnjevka.online/category/tresnjevcani/radni-narod/>;
<https://voxfeminae.net/kultura/tresnjevacki-seniori-i-seniorke-odrzavaju-obrnicki-duh-kvarta/> (pristup 5.2.2019.) – obrtnici
- <https://m.vecernji.hr/zagreb/tresnjevka-ce-dobiti-plac-mljac-gastrofest-stize-i-na-dolac-a-muzeji-idu-na-ulice-1226489> (pristup 5.2.2019.) – oživljavanje tržnice (gastrofest Plac mljac)
- <http://sindikatbiciklista.hr/?s=Tre%C5%A1njevka> (pristup 5.2.2019.) – promet
- <https://vizkultura.hr/istrazivanje-tresnjevke-blok/> (pristup 5.2.2019.) - stanovanje
- <https://www.tresnjevka.online/danas-zbor-danas-gradani-odlucuju/>;
<https://voxfeminae.net/vijesti/predstavljeni-rezultati-istrazivanja-moje-mjesto-u-zajednici/> (pristup 5.2.2018.) i <https://www.vecernji.hr/zagreb/necemo-odustati-dok-ne-rijesimo-dva-najveca-problema-na-tresnjevci-1051469> (pristup 5.2.2019.) – zajednica

2. Istraživanja i procjene kvalitete života u gradovima:

- Istraživanje Europske komisije o kvaliteti života u gradovima (2015) s komparativnim podacima za Zagreb
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2015_en.pdf
(pristup 5.2.2019.)
- https://www.numbeo.com/quality-of-life/region_rankings.jsp?title=2017-mid®ion=150
(pristup 5.2.2019.) – EU indeks kvalitete života 2017
- <https://www.forbes.com/sites/oliversmith/2018/03/22/these-8-european-cities-offer-the-best-quality-of-life-in-the-world/> (pristup 5.2.2019.) – procjena kvalitete života
- <https://www.telegraph.co.uk/journalists/raziye-akkoc/11448424/Mapped-European-cities-quality-of-life-ranked.html> (pristup 5.2.2019.) - mapa EU gradova vrednovanih prema kvaliteti života

Prilozi:**1. grupa priloga - prilozi vezani uz sociološku analizu Trešnjevke****Prilog 1. Relevantni naglasci iz Strategije prostornog razvoja RH****Strategija prostornog razvoja RH**

- *Uporišne vrijednosti:*

„Uporišne vrijednosti budućeg razvoja sustava planiranja, zaštite i uređivanja prostora Republike Hrvatske (RH) jesu:

- vrijednosti hrvatskog prostora koje **proizlaze iz mozaičnosti prostorne osnove i prostornog identiteta** koji se utvrđuje na temelju prirodnih, kulturnih, krajobraznih i društvenih vrednota te kulture građenja, uređivanja i oblikovanja prostora.“

- *1.2.1. Društveni identitet*

„**Prostorni razvoj neodvojiv je od društvenog konteksta u kojem se odvija i snažno je povezan s društvenim identitetima** i vrijednostima hrvatskog društva. Odnos društva i prostora, kao i sveobuhvatni prostorni razvoj, ostvaruje se unutar konkretnog kulturnog okvira i s njim povezanog načina života.

Društveni identitet određuje zajednicu, odnosno njezina zajednička obilježja, te specifičnosti koje ju razlikuju od ostalih. U istraživanjima socijalnog identiteta smatra se da su njegovi najvažniji konstitutivni elementi: jezik, tradicija, religija, kultura, teritorij, etnička skupina / nacija te obitelj / rod.^[15](Cifrić, I.; Nikodem, K. 2006.)

Svakodnevno postupanje, na pojedinačnoj i na kolektivnoj razini, orijentira se s obzirom na uspostavljene socijalne identitete i s njima povezane društvene vrijednosti.“

- ApolitikA Nacionalne smjernice za vrsnoću i kulturu građenja

- *2.7.4. Javnost upravljanja prostornim razvojem*

„Vlada RH donijela je propis[176](Kodeks savjetovanja sa zainteresiranim javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (»Narodne novine« 140/09)) s **ciljem uspostavljanja interakcije s građanima i predstavnicima zainteresirane javnosti** u procesu donošenja zakonskih i drugih akata. Prema tom propisu, koncept sudjelovanja zainteresirane javnosti (građana, građanskih grupa/inicijativa, udruga, privatnih ustanova, sindikata, predstavnika akademske zajednice, komore, javnih ustanova i drugih pravnih osoba) obuhvaća četiri stupnja:

- informiranje, odnosno jednosmjeran proces u kojem državna tijela informiraju građane prema svojem nahođenju ili građani dolaze do informacija na vlastitu inicijativu (pristup javnim aktima, službenim glasilima i internetskim stranicama državnih tijela)
- savjetovanje, odnosno dvosmjerni proces tijekom kojeg državna tijela traže i primaju povratne informacije od građana, odnosno zainteresirane javnosti
- uključivanje, odnosno viši stupanj dvosmjernog procesa putem kojega su predstavnici zainteresirane javnosti aktivno uključeni u utvrđivanje javne politike (članstvo u radnim skupinama za izradu zakona ili akta)
- partnerstvo, koje pretpostavlja najviši stupanj suradnje i uzajamne odgovornosti Vlade RH i predstavnika zainteresirane javnosti za proces donošenja i provedbe programa, zakona, drugih propisa i akata.

Korisnici prostora često se u procesu odlučivanja o prostoru uključuju tek u trenutku kad osjete posljedice provedbe planova u prostoru, a nastojanje da se javnim uvidom poboljša

obaviještenost i omogući sudjelovanje korisnika prostora u izradi prostornih planova često se ne pokazuje dostačnim. U nedostatku razumijevanja za posljedice koje bi mogle nastati u budućnosti zbog neprimjereno i neodgovornog korištenja prostora u sadašnjosti i nastojanju pojedinaca da svoje stavove nametnu kao opće, postupak se svodi na sukob između investitora, javnosti i planera, pri čemu konačnu riječ imaju državni, regionalni ili lokalni instituti vlasti. Potonji svojom ustavnom i zakonskom obavezom trebaju jamčiti **zaštitu općih interesa pri planiranju (osmišljavanju) i/ili uređenju prostora.**

4. PRIORITETI I STRATEŠKA USMJERENJA PROSTORNOG RAZVOJA

4.1. ODRŽIVOST PROSTORNE ORGANIZACIJE

Održivost prostorne organizacije i dalje treba temeljiti **na policentričnom modelu razvoja.**

4.1.2. Usklađivanje razvoja gradova i njihove funkcionalne regije

Integrirani urbani razvoj **usmjerava gradove na njihova funkcionalna urbana područja (FUAs- Functional Urban Areas) te na njihov okolni ruralni (i periurban) prostor, stvarajući urbano-ruralne veze.**

4.1.3. Razvijanje ugodnih i uređenih gradova

Osnova je preobrazbe gradskih područja i **održivog urbanog razvoja povećanje kvalitete života na cjelokupnom (osobito rubnom) gradskom području, s pretpostavkom integralnog sagledavanja ekonomskih i društvenih pitanja, pitanja zaštite urbanog okoliša i unapređivanja kvalitete urbane forme.**

Pri planiranju razvoja gradova potrebno je težiti uravnoteženom preplitanju funkcija i djelatnosti, a posebno dostupnosti kvalitetno oblikovanih javnih sadržaja i površina.

Održiva mobilnost u gradovima ostvaruje se planiranjem i realizacijom pješačkih zona, zona umirenog prometa, biciklističke infrastrukture i mreže javnog gradskog prometa, uz stalno povećanje kvalitete i sigurnosti usluge. Pješačke zone, posebno one koje su prometno teže dostupne (gradski centri), trebaju biti popraćene odgovarajućim sadržajima i infrastrukturom kako bi se izbjeglo njihovo zamiranje.

Potrebno je promišljati i postupcima planiranja uspostavljati nove te čuvati postojeće sustave urbane zelene infrastrukture – **mreže zelenih površina** u kojima i s pomoću kojih se doprinosi očuvanju, poboljšanju i obnavljanju prirode, prirodnih funkcija i procesa u gradovima.

S obzirom na stagnaciju broja stanovnika i procese starenja stanovništva, posebnu je pažnju u planiranju gradova potrebno posvetiti njihovu razvoju kao gradova za sve generacije, sagledavajući potrebe obitelji, djece, građana starije životne dobi i svih ranjivih skupina.

Pri planiranju namjena u gradskim centrima i starim gradskim jezgrama prednost treba dati mješovitim namjenama koje doprinose kontinuitetu vitalnosti tih prostora.“

Prilog 2. Temeljne odrednice i značajke održivog urbanog razvoja u svijetu i EU s primjerima rangiranja gradova prema indeksima održivosti i kvalitete života**1. New Urban Agenda 2030 Izvor: UN HABITAT (dostupno na: <http://nua.unhabitat.org/>)**

Izdvojeno iz *Annexa Nove urbane agende* (istaknut je tekst koji je relevantan za ovu studiju, osim naslova koji su istaknuti u originalu)

New Urban Agenda**Quito Declaration on Sustainable Cities and Human Settlements for All**

The New Urban Agenda reaffirms our global commitment to sustainable urban development as a critical step for realizing sustainable development in an integrated and coordinated manner at the global, regional, national, subnational and local levels, with the participation of all relevant actors. The implementation of the New Urban Agenda contributes to the implementation and localization of the 2030 Agenda for Sustainable Development in an integrated manner, and to the achievement of **Sustainable Development Goals and targets, including Goal 11 of making cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.**

Our shared vision

11. We share a vision of cities for all, referring to the equal use and enjoyment of cities and human settlements, **seeking to promote inclusivity and ensure that all inhabitants, of present and future generations, without discrimination of any kind, are able to inhabit and produce just, safe, healthy, accessible, affordable, resilient and sustainable cities and human settlements to foster prosperity and quality of life for all.** We note the efforts of some national and local governments to enshrine this vision, referred to as “right to the city”, in their legislation, political declarations and charters.

12. We aim to achieve cities and human settlements where all persons are able to enjoy equal rights and opportunities, as well as their fundamental freedoms, guided by the purposes and principles of the Charter of the United Nations, including full respect for international law. In this regard, the New Urban Agenda is grounded in the Universal Declaration of Human Rights, international human rights treaties, the Millennium Declaration and the 2005 World Summit Ou

13. We envisage cities and human settlements that:

(a) Fulfil their social function, including the social and ecological function of land, with a view to progressively achieving the full realization of the right to adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, without discrimination, universal access to safe and affordable drinking water and sanitation, as well as **equal access for all to public goods and quality services in areas such as food security and nutrition, health, education, infrastructure, mobility and transportation, energy, air quality and livelihoods;**

(b) Are participatory; promote civic engagement; engender a sense of belonging and ownership among all their inhabitants; prioritize safe, inclusive, accessible, green and quality public spaces friendly for families; enhance social and intergenerational interactions, cultural expressions and political participation, as appropriate; and foster social cohesion, inclusion and safety in peaceful and pluralistic societies, where the needs of all inhabitants are met, recognizing the specific needs of those in vulnerable situations;

(c) Achieve gender equality and empower all women and girls by ensuring women's full and effective participation and equal rights in all fields and in leadership at all levels of

decision-making; by ensuring decent work and equal pay for equal work, or work of equal value, for all women; and by preventing and eliminating all forms of discrimination, violence and harassment against women and girls in private and public spaces;

(d) Meet the challenges and opportunities of present and **future sustained, inclusive and sustainable economic growth, leveraging urbanization for structural transformation, high productivity, value-added activities and resource efficiency, harnessing local economies**, and taking note of the contribution of the informal economy while supporting a sustainable transition to the formal economy;

(e) Fulfil their territorial functions across administrative boundaries, and act as hubs and drivers for balanced, sustainable and integrated urban and territorial development at all levels;

(f) **Promote age- and gender-responsive planning and investment for sustainable, safe and accessible urban mobility for all, and resource-efficient transport systems for passengers and freight, effectively linking people, places, goods, services and economic opportunities;**

(g) Adopt and implement disaster risk reduction and management, reduce vulnerability, build resilience and responsiveness to natural and human-made hazards, and foster mitigation of and adaptation to climate change;

(h) Protect, conserve, restore and promote their ecosystems, water, natural habitats and biodiversity, **minimize their environmental impact, and change to sustainable consumption and production patterns.**"

2. Urbana održivost i održivi razvoj Izvor: Europska komisija

https://ec.europa.eu/commission/news/sustainable-urban-development-2018-feb-09_en

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/ (2.2.2019.)

What is integrated sustainable urban development?

The various dimensions of urban life – environmental, economic, social and cultural – are interwoven and success in urban development can only be achieved through an integrated approach. **Measures concerning physical urban renewal must be combined with those promoting education, economic development, social inclusion and environmental protection.** It also calls for strong partnerships between local citizens, civil society, industry and various levels of government.

European Commission Urban Agenda fot the EU Pact of Amsterdam
[\(https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf\)](https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf)

Preamble

The European Union is one of the most urbanised areas in the world. Today, more than 70% of Europe's citizens lives in an Urban Area^{1 2}. The UN projects that by 2050 this percentage will reach 80%³. The development of Urban Areas will have a major impact on the future sustainable development (economic, environmental, and social)

of the European Union and its citizens. Urban Areas of all sizes can be engines of the economy which boost growth, create jobs for their citizens and enhance the competitiveness of Europe in a globalised economy. At present, 73% of all jobs and 80% of people aged 25-64 with a tertiary education are based in European cities, towns and suburbs. Urban Areas are, however, also places where challenges such as segregation, unemployment, and poverty are concentrated. Considering the above, Urban Areas play a key role in pursuing the EU 2020 objectives and in solving many of its most pressing challenges, including the current refugee and asylum crisis. Urban Authorities⁴ play a crucial role in the daily life of all EU citizens. Urban Authorities are often the level of government closest to the citizens. The success of European sustainable urban development is highly important for the economic, social and territorial cohesion of the European Union and the quality of life of its citizens

Izbor relevantnih naglasaka:

II Priority Themes and cross-cutting issues of the Urban Agenda for the EU

12.3 Sound and strategic urban planning (link with regional planning, including 'research and innovation smart specialisation strategies' (RIS3), and balanced territorial development), with a place-based and peoplebased approach.

12.4 Integrated and participatory approach.

5 Innovative approaches, including Smart Cities.

12.6 Impact on societal change, including behavioural change, promoting, among other things, equal access to information, gender equality and women empowerment.

12.7 Challenges and opportunities of small- and medium-sized Urban Areas and polycentric development.

12.8 Urban regeneration, including social, economic, environmental, spatial and cultural aspects, also linked to the brownfield redevelopment with the objective of limiting greenfield consumption.

12.9 Adaptation to demographic change and in- and out migration.

12.10 Provision of adequate public services of general interest (...)

3. Kvaliteta života u EU gradovima

- kvaliteta života u gradovima
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2015_en.pdf
https://www.numbeo.com/quality-of-life/region_rankings.jsp?title=2017-mid®ion=150

- <https://www.forbes.com/sites/oliversmith/2018/03/22/these-8-european-cities-offer-the-best-quality-of-life-in-the-world/>
- <https://www.telegraph.co.uk/journalists/raziye-akkoc/11448424/Mapped-European-cities-quality-of-life-ranked.html>

Prilog 3. Population Division: World Urbanization Prospects 2018

The World's Cities in 2018

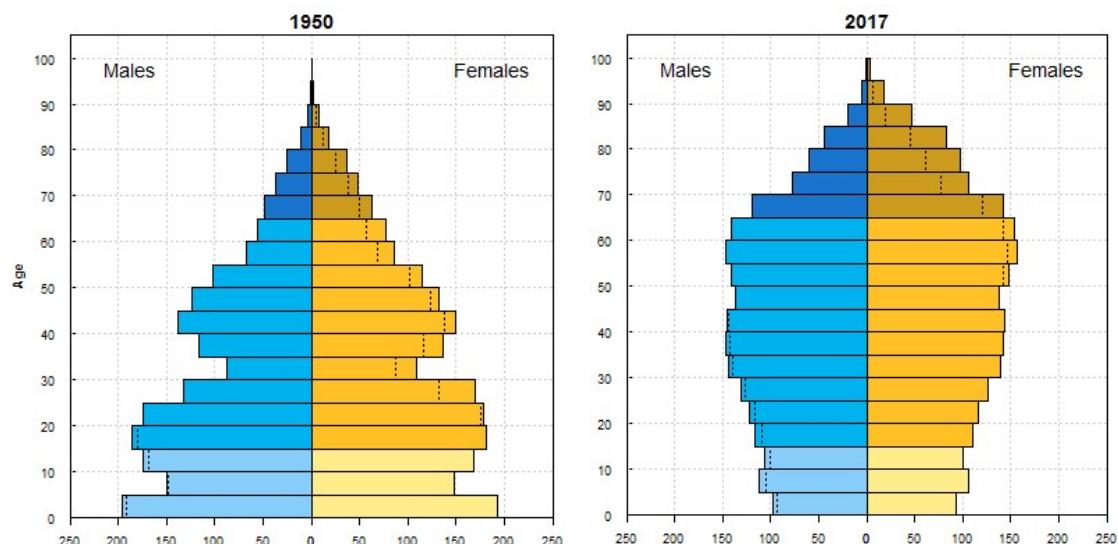
In 2018, an estimated 55.3 per cent of the world's population lived in urban settlements. By 2030, urban areas are projected to house 60 per cent of people globally and one in every three people will live in cities with at least half a million inhabitants. Understanding the key trends in urbanization likely to unfold over the coming years is crucial to the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, including Sustainable Development Goal 11, to make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.

(https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf) (12.2.2019.)

Demografski profil Hrvatske – demografska piramida 1950. i 2017.godine

<https://population.un.org/wup/Country-Profiles/> (Croatia)

<https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles/> (12.2.2019.)

https://population.un.org/wpp/Graphs/1_Demographic_Pyramids/Population_by_Age_in_1950.png (12.2.2019.)

https://population.un.org/wup/Country-Profiles/Population_Profiles/Croatia/Population_Profiles_Croatia_Population_Profiles.html

<https://population.un.org/wup/Country-Profiles/Plots/Croatia/ProportionUrbanRural.svg>

Prilog 4. Arcadis: Sustainable Cities Index 2016**Putting people at the heart of city sustainability**

Sustainability:

Social – People (quality of life: health (life expectancy and obesity), education (literacy and universities), income inequality, work-life balance, the dependency ratio, crime, housing and living costs)

Environmental – Planet (energy consumption and renewable energy share, green space within cities, recycling and composting rates, greenhouse gas emissions, natural catastrophe risk, drinking water, sanitation and air pollution.

Economic – Profit (economic health: examines performance from a business perspective, combining measures of transport infrastructure (rail, air and traffic congestion), ease of doing business, tourism, GDP per capita, the city's importance in global economic networks, connectivity in terms of mobile and broadband access and employment rates)

3.2 THE FINDINGS

The research indicates that there are three significant areas of correlation:

- No one city is effectively balancing all three areas of sustainability. Many cities do well in two of the people, planet and profit ratings, but very few do well in all three, indicating the challenge that cities have in balancing all three needs effectively to ensure long-term sustainability.
- There is a geographical bias, with European cities achieving higher scores overall and emerging cities towards the bottom of the Index. Comparing cities with their geographical peers or with similar sustainability challenges (such as age demographics) therefore offers a better comparison.
- The challenge of putting people at the heart of a city's sustainability is one that many cities struggle with. A clear vision and identity for the city is the starting point of this process, and has the benefit of giving people, business and finance a much clearer idea of what will attract them to the city in question. The built and natural environment has a critical part to play in forming a city's unique identity.

Top 20: Zurich, Singapore, Stockholm, Vienna, London, Frankfurt, Seoul, Hamburg, Prague, Munich, Amsterdam, Geneva, Edinburgh, Copenhagen, Paris, Hong Kong, Berlin, Canberra, Rotterdam, Madrid

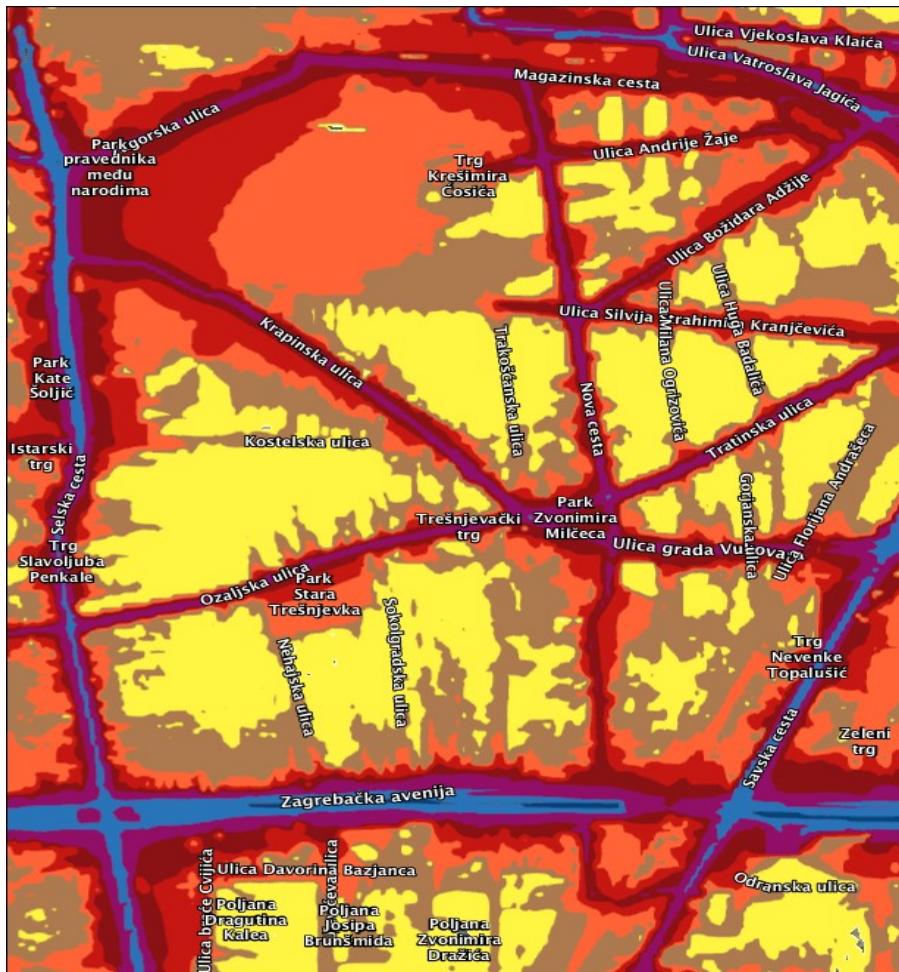
Prilog 5. Karta zelenila (Trešnjevka)

Izvor: Geoportal. Topografska osnova – vegetacija i vrste zemljišta (park-travnjaci, dvorišta i cvjetnjaci, voćnjak – ispod tržnice)

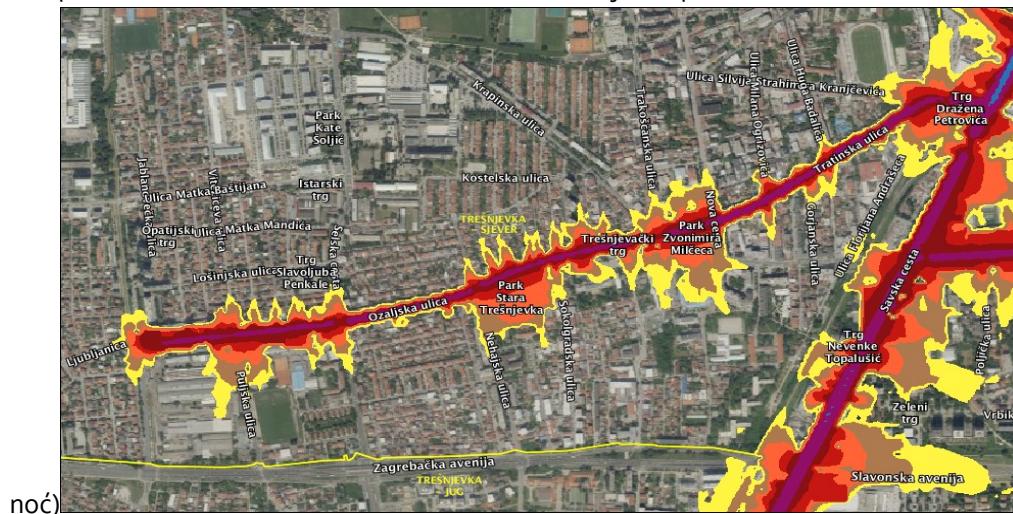

Prilog 6. Karta buke (Trešnjevka)

Izvor: Geoportal. Strateška karta buke: cestovni promet Lden

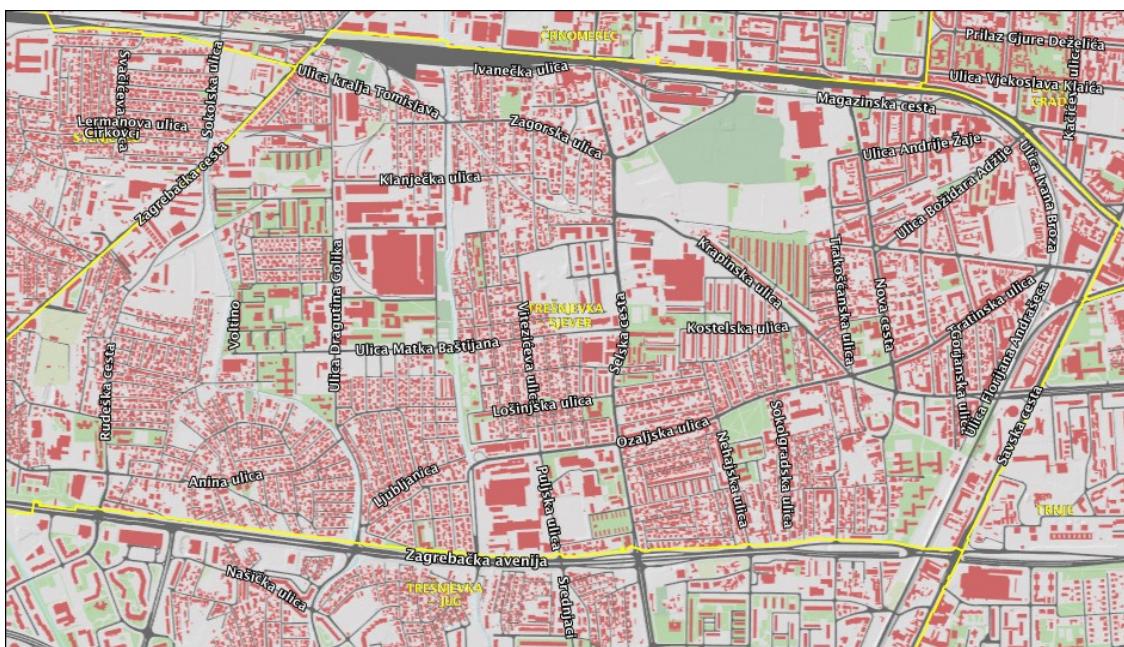

Geoportal _ Strateška karta buke: tramvajski promet Lden (indicator buke dan-večerni)

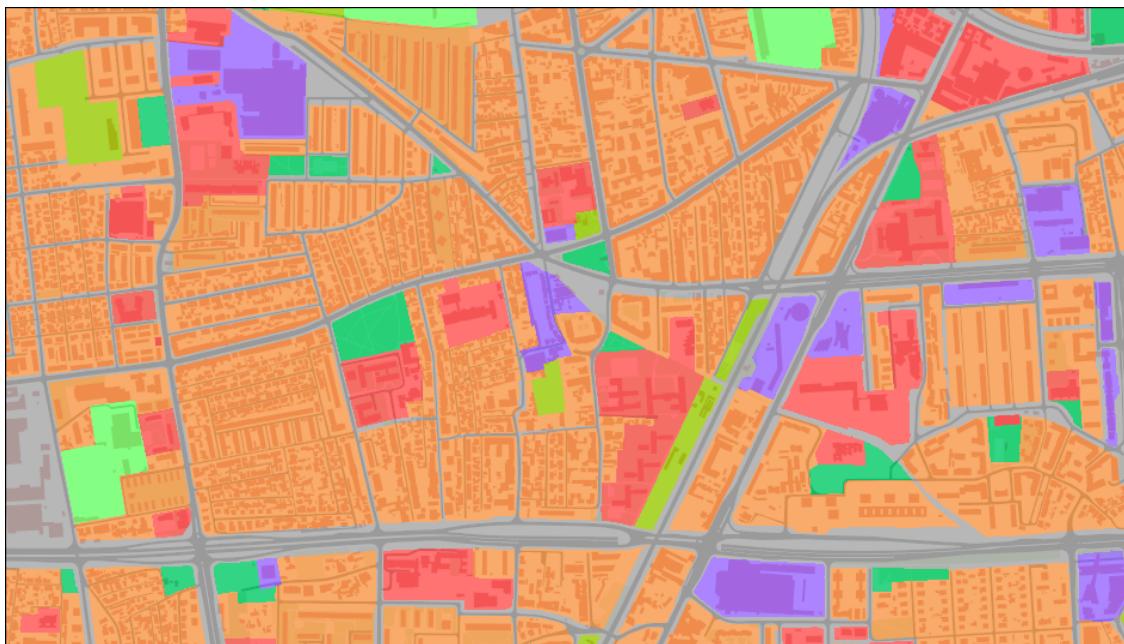

Prilog 7. Geoportal – osnovna karta i korištenje zemljišta

Geoportal osnovna karta 2012

Geoportal (Strategijsko planiranje i razvoj): stvarno korištenje zemljišta 2011.

Prilozi 8 i 8b.

Prilog 8. Program održavanja komunalne infrastrukture na području Gradske četvrti Trešnjevka - sjever u 2018. (<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2018&broj=050&akt=CC6A1BA56CB3131DC1258240003ACAFF>)

Na temelju članka 79. stavka 1. točke 4. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16) i članka 15. stavka 1. točke 4. Pravila Gradske četvrti Trešnjevka - sjever (Službeni glasnik Grada Zagreba 9/17), Vijeće Gradske četvrti Trešnjevka - sjever, na 9. sjednici, 31. siječnja 2018., donijelo je

PROGRAM**održavanja komunalne infrastrukture na području Gradske četvrti Trešnjevka - sjever u 2018.**

1. Ovim se programom, u skladu s planiranim sredstvima i izvorima financiranja, određuju poslovi i radovi održavanja objekata i uređaja komunalne infrastrukture na području Gradske četvrti Trešnjevka - sjever (u dalnjem tekstu: Gradska četvrt), kojima se osigurava obavljanje komunalnih djelatnosti:

- održavanja objekata i uređaja za odvodnju atmosferskih voda,
- čišćenja javnih površina,
- održavanja javnih površina,
- održavanja nerazvrstanih cesta.

2. Program je izrađen u skladu s planiranim prihodima i primicima te utvrđenim rashodima i izdacima u Proračunu Grada Zagreba za 2018. i Financijskom planu Gradske četvrti za 2018. a na temelju godišnjih operativnih planova i programa nositelja komunalnih djelatnosti u Gradu Zagrebu, za koje se dio sredstava osigurava u ovom programu.

3. Planirana sredstva za financiranje ovog programa u iznosu od ukupno 8.406.000,00 kuna raspoređuju se za obavljanje poslova i radova održavanja na području Gradske četvrti prema sljedećim djelatnostima i nositeljima provedbe Programa:

Redni broj	Vrsta komunalne djelatnosti	Nositelj provedbe	Iznos sredstava
3.1	održavanje objekata i uređaja za odvodnju atmosferskih voda	Vodoopskrba i odvodnja d.o.o.	770.000,00
3.2	čišćenje javnih površina	Zagrebački holding d.o.o., Podružnica Čistoća	3.071.000,00
3.3	održavanje javnih površina	Zagrebački holding d.o.o., Podružnica Zrinjevac	3.075.000,00
3.4	održavanje nerazvrstanih cesta	Zagrebački holding d.o.o., Podružnica Zagrebačke ceste	1.490.000,00
Ukupno			8.406.000,00

4. Pod održavanjem objekata i uređaja za odvodnju atmosferskih voda podrazumijeva se, prema ovom programu, čišćenje i održavanje vodolovnih grla (slivnici) i horizontalnih sabirnih kanala (tzv. "žablja usta") te spojnih kanala i uređaja za odvodnju s javnih terasa.

Ovaj program obuhvaća sve poslove i radove čišćenja i održavanja 3.845 vodolovnih grla te drugih objekata i uređaja atmosferske odvodnje na području Gradske četvrti u 2018.

5. Pod čišćenjem javnih površina, u smislu odredaba Zakona o komunalnom gospodarstvu i Odluke o komunalnom redu (Službeni glasnik Grada Zagreba 3/14, 16/14, 22/14, 25/15 i 6/17), podrazumijeva se čišćenje cesta, trgova, javnih prolaza, javnih stuba, mostova, podvožnjaka, nadvožnjaka, pothodnika, parkirališta, pločnika, stajališta javnoga gradskog prijevoza i sličnih površina.

Čišćenje javnih prometnih površina obuhvaća metenje (ručno i strojno) i pranje (ručno i strojno), ovisno o vrsti i količini otpada koji je raznovrsnog podrijetla (stupnju onečišćenja) na javnim prometnim površinama. Ručno čišćenje obavljaju čistači ulica, a obuhvaća čišćenje javnih prometnih površina metlom i lopatom, pražnjenje košarica za otpatke, uklanjanje trave i lišća, posipavanje solju i čišćenje snijega u zimskim uvjetima te uklanjanje sipine nakon obavljenog zimske službe.

Ovaj program obuhvaća poslove ručnog čišćenja ukupno 870.289 m² javnih površina, čišćenja 503.719 m² velikom čistilicom i pranja 660.344 m² autocisternom te druge poslove čišćenja i pranja na području Gradske četvrti u 2018., osim poslova obuhvaćenih planovima malih komunalnih akcija mjesnih odbora.

6. Održavanje javnih površina podrazumijeva održavanje gradskih parkova i ostalih ozelenjenih površina, pod kojim se podrazumijevaju svi radovi njege krajobraza radi održavanja optimalnog rasta i razvoja u urbanim uvjetima poput radova čišćenja, košnje travnjaka, sakupljanja biorazgradivog i ostalog otpada, djelomične i potpune obnove devastiranih travnjaka, njege drveća u drvoredim, na pojedinačnim stablima i na skupinama stabala, njege ukrasnog grmlja (pojedinačnog, u sklopu, podrasta i živice), uspostave i njega sezonskih i trajnih cvjetnjaka, održavanje popločenih i sipinjenih površina, ispitivanje sigurnosti i funkcionalnosti i održavanje opreme na dječjim igralištima, fitosanitetska zaštita, zbrinjavanje biorazgradivog otpada i proizvodnja komposta i biljnog materijala za potrebe održavanja, deponiranje sakupljenog otpada, zaštita uređenih javnih ozelenjenih površina te održavanje elemenata zaštite, hitne intervencije na bilju uzrokovane prometnim ili vremenskim nepogodama i ostali stručni poslovi potrebnii za održavanje parkovnih i ostalih uređenih zelenih površina.

Ovaj program obuhvaća sve poslove održavanja ukupno 494.581 m² javnih površina na području Gradske četvrti u 2018., osim poslova obuhvaćenih planovima malih komunalnih akcija mjesnih odbora.

7. Održavanje nerazvrstanih cesta u ovom programu podrazumijeva redovno održavanje nerazvrstanih cesta, i to:

7.1. redovno ljetno održavanje, koje obuhvaća skup mjera kojima se otklanjam nedostaci, zamjenjuju i obnavljaju dotrajali elementi i osigurava tehnička ispravnost nerazvrstanih cesta i cestovnih objekata za sigurno odvijanje prometa na njima. U sklopu redovnoga ljetnog održavanja obavlja se ophodnja nerazvrstanih cesta, asfaltiranjem se otklanjam ulegnuća i udarne jame, održava se semaforski sustav, obnavlja se horizontalna i vertikalna signalizacija, čiste se otvoreni jarci uz ceste, dosipavaju se makadamski putovi i slično;

7.2. redovno održavanje u zimskim uvjetima, kojim se osigurava prohodnost cesta i odvijanje prometa po njima u vrijeme padanja snijega i stvaranja poledice. Radovi redovnog održavanja u zimskim uvjetima uključuju uređenje i održavanje baza zimske službe, pripravnost ekipa, rad ekipa, nabavu posipnih materijala, detaljno čišćenje i odvoz snijega i ostale radove (sustav za rano otkrivanje i dojavu poledice, obilježavanje koljem, izrada mješavine i rasoline, mobilne, radio i telefonske veze i rad nadzornog centra za praćenje izvršenja zadataka);

7.3. asfalterski program, koji obuhvaća uklanjanje dotrajalog asfaltnog zastora kolnika na nerazvrstanim cestama, prilagodavanje po visini poklopaca komunalnih instalacija i sanaciju podloge na pojedinim slabim mjestima ako se uoče nakon uklanjanja asfalta i presvlačenje novim asfaltom u punoj širini kolnika. Asfalterskim programom se produžuje eksplotacijski vijek prometnica u prosjeku za deset godina i omogućava viša razina uslužnosti korisnicima, a primjenjuje se na nerazvrstanim cestama gdje je kolnička konstrukcija (podloga) u relativno dobrom stanju dok se na površini asfalta nalazi veći broj oštećenja kao što su mrežaste pukotine i prijekopi.

Ovaj program obuhvaća sve poslove redovnog održavanja ukupno 547.859 m² nerazvrstanih cesta na području Gradske četvrti u 2018., uključujući održavanje semaforskih uređaja na ukupno 24 lokacije, osim poslova obuhvaćenih planovima malih komunalnih akcija mjesnih odbora.

8. Gradska četvrt izvršavat će obveze održavanja komunalnih objekata i uređaja u stanju funkcionalne sposobnosti, sukladno ostvarenim prihodima za financiranje održavanja komunalne infrastrukture.

9. Upravna tijela Grada Zagreba, u nadležnosti kojih su djelatnosti komunalnog gospodarstva i prometa, sudjelovat će u provedbi ovog programa radi osiguravanja kvalitetnog obavljanja poslova održavanja komunalne infrastrukture i osiguravanja obavljanja komunalnih djelatnosti na načelima održivog razvoja i osiguranja javnosti rada.

10. Sredstva za provedbu ovog programa osiguravat će Gradski ured za mjesnu samoupravu za namjene odredene Proračunom Grada Zagreba za 2018. i ovim programom, a prema načelima štednje i racionalnog korištenja sredstava.

11. Ovaj će program biti objavljen u Službenom glasniku Grada Zagreba.

KLASA: 026-02/18-001/70

URBROJ: 251-06-11-16-18-7

Zagreb, 31. siječnja 2018.

Predsjednik Vijeća Gradske četvrti

Trešnjevka - sjever

Ivan Butorac, v. r.

Prilog 8b Komunalne aktivnosti u Gradskoj četvrti Trešnjevka - sjever 2017.

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arkiva/mjesna_samouprava/tre%C5%A1njevka%20sjever/odr%C5%BEavanje%20komunalne%20infrastrukture/realizacija/KA%20T-S%202017.pdf

U skladu s Odlukom o financiranju mjesne samouprave, Proračunom Grada Zagreba za 2017. financiranju komunalnih aktivnosti u Gradskoj četvrti Trešnjevka - sjever bilo je namijenjeno 14.641.000,00 kuna.

Planom komunalnih aktivnosti Vijeće Gradske četvrti spomenuta je sredstva rasporedilo za podmirivanje prenesenih obaveza iz 2016. (u iznosu 493.600,00 kuna) te za realizaciju ukupno 91 nove akcije.

Do isteka godine ugovorene su 82 nove akcije koje su obuhvaćale sljedeće poslove:

JAVNOPROMETNE POVRŠINE I OBJEKTI

broj akcija 27

▪ uređivanje 1.856 metara kolnika na 12 lokacija i 2.690 metara nogostupa na 13 lokacija

- izrada projektne dokumentacije za uređivanje kolnika na dvije lokacije te nogostupa, parkirališta i kružnog toka na po jednoj lokaciji

ugovorena vrijednost: 5.066.086,50 kn

IGRALIŠTA I ZELENE POVRŠINE

broj akcija 34

- razni radovi na 7 otvorenih dječjih igrališta, 3 klupska sportska igrališta, 3 vježbališta na otvorenom, 14 parkova, jednom parku za pse, okolišu po 3 dječja vrtića i osnovne škole

- izrada projektne dokumentacije za uređivanje vježbališta na otvorenom

ugovorena vrijednost: 4.495.999,88kn

PROSTORI/OBJEKTI MJESNE SAMOUPRAVE

broj akcija 6

- izmjena stolarije i ugradnja klima-uređaja u po 2 prostora te drugi radovi u jednom objektu

ugovorena vrijednost: 316.276,00kn

DRUGI JAVNI OBJEKTI I POVRŠINE

broj akcija 15

- razni radovi na po jednom objektu doma za starije osobe, objektu kulture i vatrogasnog objektu, 6 objekata osnovnih škola i 3 sportska objekta te na okolišu vatrogasnog objekta

- izrada projektne dokumentacije za radove na vjerskom objektu

ugovorena vrijednost: 873.245,75kn

SVEUKUPNO:

broj akcija 82; ugovorena vrijednost: 10.751.608,13 kn

Prilog 9. Prijedlozi građana i Vijeća gradske četvrti Trešnjevka – Sjever (Akupunktura grada/Zagreb za mene)

U nastavku su prikazani podaci prikupljeni tijekom istraživanja i izrade studije **Akupunkture grada** u okviru projekta Zagreb za mene (više o projektu i metodologiji istraživanja na: <https://www.zagreb.hr/en/zagreb-za-mene/78279>; <http://www.d-a-z.hr/files/file/Dokumenti/Istrazivanje--participativnog-potencijala.pdf>; <https://hrcak.srce.hr/192202>)

Vijeće Gradske četvrti Trešnjevka-sjever

Vijeće Gradske četvrti Trešnjevka- sjever predlaže uređenje javnih gradskih prostora u sklopu ove ideje na području Trešnjevke – sjever na sljedećim lokacijama:

- Uređivanje **tramvajskog okretišta** Ljubljаницa
- Uređivanje **šetnice** bivše željezničke pruge Samoborček
- **Uređivanje Trešnjevačkog trga**
- Uređivanje **zelene površine** ispred Zorkovačke 4 i postavljanje biste Nikoli Tesli
- Uređivanje mostova na Trešnjevcu – sjever
- Uređivanje **zelene površine** Zagorska-Krapinska-Selska
- Tematsko uređivanje **dječjih parkova**
- Uklanjanje ograda ispred Tehničkog muzeja i uređenje plohe **novog javnog prostora**, tj. trga koji se nastavlja na Trg Dražena Petrovića

Anketno istraživanje stavova i prijedloga građana o potrebnim promjenama u javnom prostoru Zagreba

Na pitanje o tome koje bi promjene željeli u javnom prostoru građani su većinom odgovarali da **žele više zelenih površina, igrališta** i slično (163 ispitanika), **bolje opremljene postojeće javne prostore** (više klupa, bolju rasvjetu i sl.) želi 109 ispitanika, a 161 ispitanik dao je neki svoj *prijedlog*. Najveći broj prijedloga bile su **biciklističke staze i ostala biciklistička infrastruktura** - 31 ispitanik, **parkove za pse** specifično je predložilo 13 ispitanika (ali se velik broj ukupnog broja ispitanika u ostalim komentarima dotaknuo problema komunalnog ne/reda i odvajanja parkova za pse od zelenih površina i parkova za djecu), 10 ispitanika zatražilo je **više parkova za djecu**, a po 10 ispitanika naglasilo je **nedostatak pješačkih zona i staza, potrebu uklanjanja grafita, obnovu fasada i nedostatak kanti za smeće**. 8 ispitanika posebno se požalilo na **lošu prometnu regulaciju, prometnu povezanost i infrastrukturu**. Povremeno se spominje:

više zelenih površina, više parkirnih mjesta, bolje održavanje čistoće u gradu, poboljšanje gradske rasvjete, nedostatak kulturnih i zabavnih sadržaja.

Podaci iz ankete koji se odnose na GČ Trešnjevka-sjever:

U čak 95 upitnika (od ukupno 407 ispunjenih upitnika tijekom istraživanja) građani su predložili promjene u javnom prostoru Trešnjevke (GČ Trešnjevka-sjever), a od toga je dano 50-ak konkretnih prijedloga od čega se većina odnosi na **opću zapuštenost prostora Trešnjevke, probleme prometne (ne)regulacije** (parkiranja, prometa, lošeg stanja pločnika, prometnica) i **nedostatka biciklističkih staza, nedostatka zelenih površina, prostora za sport i rekreatiju te parkova za djecu, komunalnog (ne) reda i odvojenih parkova za pse.**

ANKETA Akupunkture grada (ZZM) – dio prijedloga građana koji se tiču Trešnjevke-sjever

uređenje postojećih zelenih površina
uređenje staza za trčanje
potrebno je zakrpati ceste i napraviti igrališta
zelenilo je neuredno, smetaju "krumpiraši"
nema sadržaja
zabrana divlje gradnje i održavanje zelenih površina
problem divljeg parkiranja
bolje uređene posotjeće javne i zelene površine
više klupa i šetališta
više uređenih zelenih površina
urediti pločnike i napraviti ih više
problem je smeće i neuređeni trgovci
potrebno više parkova i igrališta za djecu, treba kažnjavati za građansku nebrigu
nedostaje staza za trčanje, regulacija prometa
uređenje zapuštenih ulica
potrebno više zelenila i čistoće (pogotovo oko Zadarske ulice), održavati dječje parkove
urediti prostore za pse, problem komercijalizacije javnih prostora, potrebno je više kulturnih sadržaja i bolje funkcioniranje komunalnih redova
zastarjele ploče na pločnicima, urediti to bolje
bolja čistoća
bolji odvoz smeća
predlaže prenamjenu starih zapuštenih prostora; urediti igraonice, dovesti kulturne sadržaje, napraviti dnevne boravke za starije osobe
predlaže prenamjenu napuštenih prostora i lokala, dovesti kulturne i kreativne sadržaje za mlade, da grad iznajmi prostore građanima
odgovornost vlasnika pasa
više parkova za djecu koji su prilagođeni i mlađima od 3 godine
više biciklističkih staza u četvrti
više koševa za smeće
promjeniti dizajn kanti za smeće
treba asfaltirati ulice
nema sadržaja za djecu i sve je zagađeno
više dječjih igrališta
više zelenila na Trešnjevcima
previše parkiranih automobila a pločnicima
Trešnjevka je prekrasna, fali sportskih sadržaja
uređenje fasada da kvart ljepešte izgleda
zapuštene trgovine i napušteni poslovni prostori

spušteni šahtovi na ulicama problem s prolaskom automobila, dignuti ih na razinu ceste
premamjena zapuštenih prostora u javne objekte
bolje urediti parkove za pse
uređenje zelenih površina, više cvijeća
parkove je potrebno ograditi kako psi ne bi vršili nuždu u njima
problem pasa, potrebno više kontejnera za smeće
akcija protiv pasa, odvojiti dječja igrališta od psećih
napraviti pješački put igrališta i parkove urediti
više parkova i bolje uređenje postojećih, bolje uređenje trga, zelenih površina, više parkova za pse
uređenje prostora za rekreaciju i druženje mladih
nedostaje parkova za djecu, sprave u parkovima su stare i opasne, nema dovoljno trave
smetaju neodgovorni vlasnici pasa, napuštene trgovine i izlozi
urediti cijelu trešnjevku općenito jer izgleda katastrofa
sve je super

Akupunktura grada /ZZM rezultati: lokacije i prijedlozi s najvišim indeksom koji se odnose na Trešnjevku

POTOK LJUBLJANICA

Indeks 6

Četvrt Trešnjevka – sjever

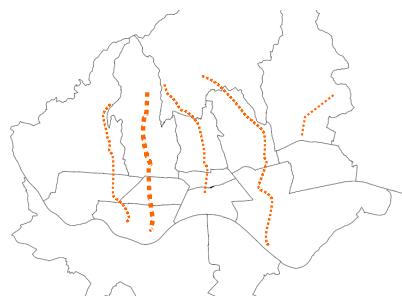
Izvor vijeće i stanovnici

Opis Na dijelu sjeverno od Baštjanove, šetalište je preusko, cijelom dužinom ima tek par klupa za sjedenje, na sjevernom dijelu od Baštjanove niti jedna. Duž šetališta se mjestimice javljaju sadržaji (djecički igralište, sportski centar Concordia), s kojima nije najbolje povezano. Urediti u šetalište i veslačke staze za kanue jednokleke.

34 mosta kroz tri potoka (postoji i četvrti) na Trešnjevcu. Svi mostovi mogli bi se urediti jednom akcijom. Prije nekoliko godina ondje je bila izložba o mostovima i potoku.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja šetnice uz potok s mostovima i rekreativnim sadržajima u obliku uzdužnog parka.

REMIZA LJUBLJANICA

Indeks 6

Četvrt Trešnjevka-sjever

Izvor vijeće i stanovnici

Opis Tamo se nalazi drvena kućica ZET-a i zelena površina, ovim prostorom cirkulira mnogo ljudi i predloženo je uljepšavanje cijelog tog prostora. Taj je prostor odvijek bio prostor ZET-a pa bi se u skladu s time ondje mogao napraviti Muzej ZET-a i radnika u koji bi se mogla uklopiti ta drvena kućica, mogao bi se predstaviti povijesni pregled ZET-a i uloga Trešnjevke u toj temi. Također, trebao bi se urediti i mostić prema prijašnjem stanju (da se preoblikuje u dveni mostić) u neposrednoj blizini ove lokacije, kao i ruglo od kioska čiji bi izgled trebao poprimiti drugačiji karakter.

Urediti prostor (neuredan je i nedefiniran).

Obnoviti i urediti prostor.

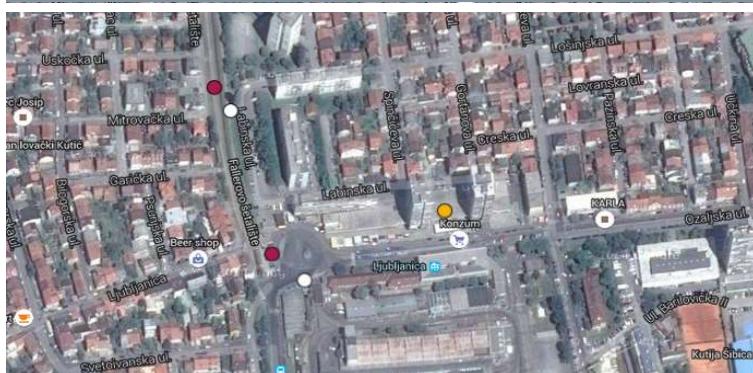
Nedostaju zelene površine.

Pretvoriti u trg, urediti parkove iza remize (prilagoditi za djecu mlađu od 3 godine).

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja / Črnomerec, Dubrava, Remiza itd / koje danas izgledaju prilično provincialno i ružno.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja okretišta kao malog trga.

NOVI TRG TREŠNJEVKE (PROSTOR OKO TEHNIČKOG MUZEJA)

Indeks 5

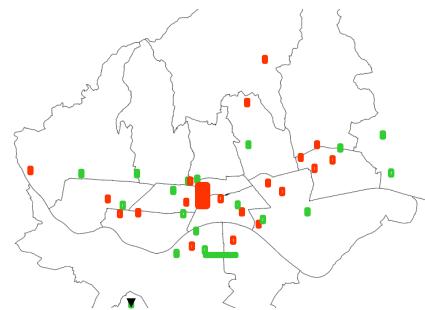
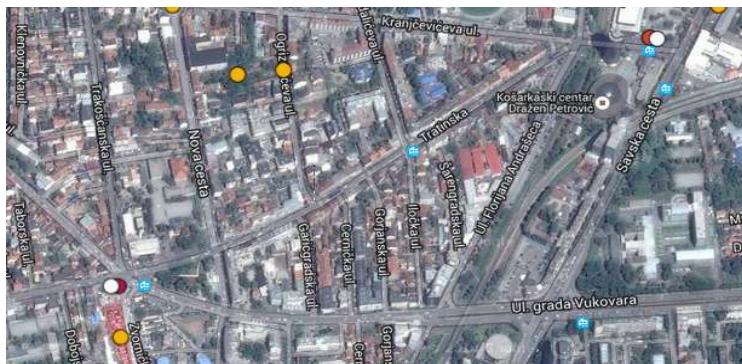
Četvrt Trešnjevka – sjever

Izvor vijeće i stanovnici

Opis Uklanjanje ograde ispred Tehničkog muzeja i uređenje plohe novog javnog prostora, tj. trga koji se nastavlja na Trg Dražena Petrovića.

Stvaranje jačeg žarišta na lokaciji ispred Tehničkog muzeja i na trgu Dražena Petrovića. Na taj bi se način stvorio novi javni trg jer sadašnji, Trešnjevački, nije adekvatan kao glavni trg kvarta. Postoji i tema povezivanja mogućeg novog trga kod Cibone / Tehničkog muzeja s Trešnjevačkom tržnicom preko Tratinske ulice koja je puna zapuštenih gradskih lokalâ i čija bi se funkcija mogla revitalizirati. Mjesni odbor već ulaže dio sredstava koja su mu na raspolažanju u uređenje Tratinske ulice kako bi se oplemenila i postala ugodnija za pješake. Ograda oko Tehničkog muzeja prilično ga zatvara i čini neatraktivnim kako građanima tako i turistima. Mislim da bi neka vrsta trga (otvorenog prostora) sa postojećim starijim tramvajem i viakom bili puno atraktivniji, uz naravno obnovu fasade.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost uređenja čvorišta Savska / Tratinska u novi Trešnjevački trg kroz povezivanje prostora ispred Tehničkog muzeja s Trgom Dražena Petrovića u zajedničku cjelinu.

PARK PRAVEDNIKA

Indeks 5

Četvrt Trešnjevka - sjever

Izvor vijeće, udruga i stanovnici

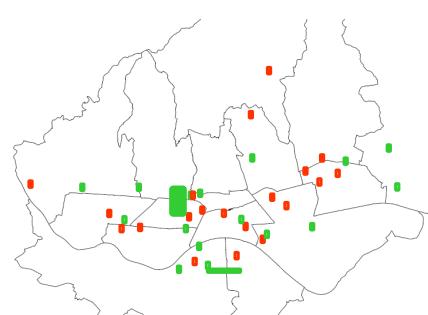
Opis Oformljivanje zajedničkog jestivog voćnjaka-jestiva park šuma.

Urediti zelenu površinu u parku.

Bolje urediti.

Velika zelena površina, postoji livadni prostor koji je namijenjen za ljubimce, ali i dalje je velik dio livade neiskorišten. Livada bi mogla objedinjavati igrališta, trim staze, staze za vježbanje za starije osobe i još mnoštvo ostalog rekreativnog sadržaja za sve životne dobi

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost da se na lokaciji uredi kvalitetni parkovni prostor.

Prilog 9. Relevantni rezultati Sociološke studije Trešnjevke provedene 2007. (autor Ognjen Čaldarović) zajedno s urbanističkom studijom Trešnjevke koju je izradio B. Doklešić i suradnici

Opširnije vidi u: Čaldarović, Šarinić (2017) str. 84-104

a. Sadržaji koje, u negativnom ili pozitivnom karakteriziranju, u najvećem broju slučajeva ispitanici uočavaju su sljedeći:

- Zelene površine
- Dječja igrališta
- Parkirališne površine

b. Problemi na koje najčešće ukazuju su sljedeći:

- Nedovoljno održavanje (naselja, zaletnih površina, čistoće...)
- Neadekvatno korištenje površina (psi u parkovima)
- Nepostojanje nekih sadržaja i situacija (javni WC, okupljališta za starije)

c. Prijedlozi za neke nove akcija i poboljšanja se odnose uglavnom na sljedeće:

- Poboljšavanje postojećeg kroz inovaciju – npr. dijeljenje zelenih površina za ljude (djecu) i pse
- Regulacija parkiranja
- Uvođenje semafora na neka križanja
- Rušenje i rehabilitacija zapuštenih objekata i ambijenata
- Revitalizacija nekih prostora-sadržaja (npr. za okupljanje starijih građana)

U najvećem broju slučajeva, stanovnici-ispitnici ne registriraju i ne reagiraju na sadržaje koji (još) ne postoje u okruženju mesta stanovanja (fontana, spomenik, npr.). Stav prema takvim sadržajima se oblikuje samo kao reakcija ne potencijalni prijedlog («da li bi željeli da se ovdje postavi...»). Dakle, takvi «inducirani sadržaji» u najvećem broju slučajeva ne postoje u svijesti «prosječnog stanovnika» kao eventualno potrebni, oni se dadu «potaknuti», kao vjerojatno i mnogi drugi.

Selekcija u izborima uočavanja problema vezana je stoga uz svakodnevnu problemsku razinu života (parkiranje, primjerice; igrališta, primjerice) pa se i aspirirana poboljšavanja (eventualna) ograničavaju samo na najhitnije dimenzije.

Aspiracija u urbanom životu stoga se u nas – u najvećem broju slučajeva – nadovezuje prvenstveno na aspekte svakodnevice, a ne na neke unaprijed zamišljene «transcendirajuće» aspekte kvalitete življenja. Navedeno je najvjerojatnije posljedica sljedećeg:

- oskudice u stanovanju, odnosno «oskudnog stanovanja» (veličina, opremljenost stambenog prostora, i dr.)
- oskudice u vrsti i stupnju opremljenosti urbanih ambijenata
- u siromaštvo-bogatstvu urbane opreme koje se empirijski ne proživjava zbog reduciranog kapaciteta participacije

Bolje, kvalitetnije i urbano opremljenije stanovanje građani uglavnom ne poznaju pa niti ne mogu zamišljati (i tražiti).

No to ne znači da se postupno takve potrebe neće razviti – upravo kroz i ovakva ispitivanja, kompletiranja urbanih ambijenata, uvođenja i onih elemenata svakodnevice za koje stanovnici niti su čuli, niti (još) vidjeli, pa ih kao neproživljene niti «ne žele». A gradska uprava bi uređivanjem prvenstveno stambenih četvrti različitim inovacijama mogli postupno utjecati ne samo na svijest stanovnika, nego i na opće podizanje razine kvalitete života, bolje planiranje i na oblikovanje odgovornijih građana.

+++

Opširnije iz navedene sociološke studije, izabrao prof. dr. sc. Ognjen Čaldarović (autor)

Neki naglasci iz sociološkog istraživanja Trešnjevke, 2000. i 2007.g.

Uvod

Sociološke analize i studije provode istraživanja i razvijaju metodološke postupke kojima bi se utvrdili stavovi stanovnika nekog grada prema različitim aspektima gradskog života. Osnovna ideja ovakvih istraživanja je utvrđivanje osnovnih „smetnji“ svakodnevnog života te sociološka interpretacija nalaza s idejom da će se nalazi primijeniti u urbanističkoj regulaciji prostora i njegovih sadržaja i time dovesti do općeg poboljšanja situacije i većeg zadovoljstva stanovništva životom u nekom dijelu grada – u našem primjeru, u području Gradske četvrti Trešnjevka. Na teorijskoj razini, problem utvrđivanja „nedostataka“, kritičnost prema postojećim uvjetima života u nekom gradu, predjelu grada, odslikava i ukupan obzor nekog ispitanika o temi „kvalitete života“, stanovanja ili u najširem smislu „bivanja“. Dosadašnja istraživačka iskustva pokazala su – u najvećem broju slučajeva – da su aspiracije prema kvaliteti urbane okolice i sadržaja kontekstualne ili pak paušalne, „niske“ i siromašne, dok je količina, raznovrsnost i tipovi različitih razina „kritika“ veoma bogata. Primjerice, upitani da nabroje potrebne izmjene koje predlažu u nekom kvartu, u mnogim slučajevima ispitanici će odgovoriti vrlo siromašno, nabrajajući u najboljem slučaju samo nekoliko poboljšanja, dok će „kritike“ biti vrlo raznovrsne, neselektivne i upućene „općoj razini“ koja bi se trebala pobrinuti za rješenje problema.

Osvrt na rezultate nekih²⁷ socioloških istraživanja stanovnika grada o stupnju zadovoljstva životom u gradu

U posljednjih je tridesetak godina u Zagrebu bilo više socioloških istraživanja različitih aspekata gradskog života, pa tako i onih usmjerenih na ispitivanje stupnja zadovoljstva građana kvalitetom života u četvrtima.²⁸ Od

²⁷ Ova je sociološka studija izrađena i realizirana 2007.g. kao cijelovit elaborat naručen od Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba kao dio ukupne kompleksne studije revitalizacije prostora Trešnjevke pod rukovodstvom prof. dr. sc. Ognjena Čaldarovića, a u različitim dimenzijama i aktivnostima sudjelovali su sljedeći studenti sociologije: Sunčana Bašić, Tamara Buble, Maja Draženović, Jelena Jakšić, Danijela Lucić, Martina Putar-Novoselec, Tea Vidović i Anja Zojčeska. Ovdje se iznose samo najvažniji nalazi koji govore o kvaliteti življenja i javnim prostorima jednog dijela Zagreba.

²⁸ Počev od 1974. g. kada je od strane zaposlenih urbanih sociologa u tadašnjem Urbanističkom zavodu grada Zagreba (Melita Richter, Ognjen Čaldarović) izvršeno sociološko ispitivanje naselja Kalinovice, Knežije i Srednjaka za potrebe reambulacije urbanističkog plana, preko ispitivanja stanovnika Donje Dubrave – Poljanica (1975), pa preko ispitivanja uvjeta života na Gornjem gradu i Kaptolu (1978), preko studija o prometnom kompleksu u Zagrebu (1976), pa sve do specijaliziranih analiza naselja Kajzerica, Njivice, i do vrlo obuhvatnog istraživanja sociološke naravi o stupnju zadovoljstva životom u gradu a za potrebe izrade Srednjoročnog prostornog plana (1975) koje je realizirano u Urbanističkom zavodu Zagreba. 1990. g. je objavljeno i istraživanje u knjizi znakovitog naslova *Urbana drama Donjeg grada* koje je ispitivalo različite aspekte života u Donjem gradu Zagreba. No,

mнogobrojnih istraživanja, osvrnut ćemo se samo na glavne rezultate sociološkog istraživanja koje je provedeno 2000. g. u Zagrebu i u području općine Trešnjevka u organizaciji Instituta društvenih znanosti «I. Pilar».²⁹ Ovo istraživanje je zanimljivo jer može pružiti komparativnu dimenziju uspoređivanjem nalaza iz 2000. g. i onih iz 2007. g. Treba međutim upozoriti da je istraživanje iz 2000. provedeno upotrebom kvantitativne metode – anketnim istraživanjem gdje je u svakoj gradskoj četvrti Zagreba bilo ispitan po 100 stanovnika. S obzirom na takav uzorak, svi rezultati se moraju uzeti kao deskriptivni i indikativni, no svakako zanimljivi i značajni. U navedenom smislu i rezultate naše, a i ove analize čije ćemo osnovne rezultate prezentirati u kraćem obliku, treba uzeti kao indikativne, a ne konkluzivne.

Rezultati istraživanja iz 2000. g. upozoravaju na sljedeći rang općih problema na razini grada koje su ispitanici s područja Trešnjevke istaknuli:

- slaba komunalna infrastruktura
- zapuštene prometnice i parkirališta
- nečist i zapušten okoliš
- slaba društvena infrastruktura
- slaba osnovna opskrba, te
- slaba organizacija javnog prometa.

Ispitanici su, pak u 2000. g. istaknuli sljedeće najvažnije nedostatke života na razini grada:

daleko bi nas odvelo nabranjanje svih istraživanja čiji se broj nažalost drastično smanjio, a pogotovo poraznim držimo činjenicu da u urbanističkim ustanovama već godinama nije zaposlen niti jedan urbani sociolog!

²⁹ *Sociološki osvrt na urbane aspiracije građana Zagreba*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, lipanj 2000. Vidi i nalaze studije Batina, G., Leutar, V. (2008). *Moj kvart Trešnjevka. Istraživanje identiteta kvarta*, Zagreb: CKT

- centralno grijanje iz toplane
- nedostatak kulturnih ustanova
- nedostatak sastajališta za mlade
- nedostatak sastajališta za starije osobe
- opskrba plinom
- nedovoljan broj sportskih uređaji i opreme
- nedovoljan broj vrtića
- manjak zanatskih usluga
- nerazvijena vodoopskrba
- premalo zelenila i parkova
- kvalitetne prometnice
- uređeno zelenilo, parkovi
- sastajališta za mlade
- kulturne ustanove i oprema
- bolji odvoz smeća
- zdravstvena služba u četvrti
- javni prijevoz

Upitani da naznače osnovne prioritete u gradskoj politici, ispitani građani u svim četvrtima grada istaknuli su sljedeće prioritete:

- javni gradski prijevoz, uređenje prometnica, regulacija prometa
- dosljednija i lokalno odgovorna komunalna politika
- uređivanje i obnova lokalnih prometnica
- uvođenje društvene infrastrukture
- poboljšavanje čistoće i uređenja naselja
- poticanje aktivnosti lokalnih institucija

U nastavku prezentirat ćemo rezultate istraživanja provedenog 2007. godine na području Gradske četvrti Trešnjevka. Ovo istraživanje je realizirano tijekom ožujka i travnja 2007. g. u 10 zona na području cjelokupne gradske četvrti Trešnjevka u Zagrebu.

Ova je četvrt izabrana kao jedna od transformirajućih četvrti – dijela grada Zagreba, te je svojim dinamičkim promjenama i raznorodnošću trebala pokazati na koji način se percipiraju promjene koje se dešavaju u svakodnevici stalnih stanovnika ove četvrti.

Osnovni cilj socioloških analiza bio je *prikupljanje stavova, aspiracija i mišljenja građana grada o stupnju zadovoljenosti osnovnih i «dodataknih» potreba*, te o eventualnom postojanju aspiracija prema stanovitim sadržajima u konsolidiranim i/ili transformirajućim dijelovima grada – u ovom slučaju, na području gradske četvrti Trešnjevka.

Pretpostavke istraživanja

S obzirom na činjenicu da je i ova četvrt (kao i druge četvrti, odnosno gradska područja), «raznorodno», specifično, ali na svoj način vjerojatno i «tipično» za uobičajene gradske probleme, rezultati izvršenih analiza mogu biti *indikativni i za druga gradska područja* i tako mogu poslužiti za provođenje konkretnih akcija u istraženom području, ali i poticanju ispitivanja u drugim, još neistraženim područjima.

Osnovna hipoteza koju ova sociološka analiza uzima u obzir je *da su stavovi stanovnika*, a naročito njihove aspiracije za uređenjem gradskog ambijenta, *povezane sa aktualnim stanjem stupnja opremljenosti i uređenosti određene mikrocjeline*.

U tom su smislu sljedeće osnovne pretpostavke postavljene:

- što je viši stupanj elementarne zadovoljenosti potreba građana u nekoj gradskoj zoni (mikrocjelini), utoliko će
- a) njihove potrebe biti disperzirane,
- b) više će ih biti istaknuto,
- c) prvenstveno će se odnositi na razinu «dodatnih» (kvalitativnih) potreba.

Vrijedi naravno i obrnuta hipoteza – stanovnici koji objektivno obitavaju u najmanje opremljenim (konsolidiranim) dijelovima grada bit će u svojim stavovima i aspiracijama prvenstveno usmjereni ka izricanju potreba zadovoljavanja osnovnih potreba, s manjom disperzijom i s manjim ukupnim brojem zahtjeva.

Kada pristupimo operacionalizaciji osnovnih pretpostavki istraživanja, onda se one dadu sistematizirati na sljedeći način:

- Život stanovnika Zagreba u pojedinačnim četvrtima – dijelovima grada objektivno je različite kvalitete iz nekoliko razloga:
 1. nejednaki stupanj osnovne opremljenosti dijela grada – četvrti
 2. nejednaka opremljenost dodatnim sadržajima
 3. karakteristika sadržinske strukture dijela grada (pretpostavke zadovoljavanja potreba)
- U navedenom smislu stoga možemo istaknuti osnovne izvedene i specijalizirane hipoteze istraživanja:
 1. stanovništvo koje živi u objektivno lošijim uvjetima istaknuti će veći broj prioriteta za poboljšanjem situacije
 2. stanovnici koji obitavaju u lošije opremljenim četvrtima-dijelovima četvrti češće će naglašavati potrebu općenitog poboljšanja situacije
 3. stanovnici koji imaju slabiju kvalitetu obitavanja na razini četvrti, osobito osnovnim elementima, isticati će – u smislu poboljšavanja – uglavnom potrebu poboljšavanja osnovnih elemenata dnevne organizacije života
 4. stanovnici koji imaju zadovoljenu prosječnu kvalitetu osnovnih elemenata obitavanja, rjeđe će isticati potrebu unapređenja četvrti, a kada je budu isticali, naglašavat će elemente iz područja «dodatnih potreba» za kvalitetom (uređenje naselja, četvrti, poboljšanje rasvjete, opremljenost dodatnim sadržajima, itsl.).
 5. stanovnici četvrti s dužim stažom obitavanja (stanovanja) u nekom prostoru manje će isticati elementarne nedostatke, a više sekundarne (izvedenije) elemente kvalitete života u konkretnom ambijentu
 6. stupanj zadovoljstva životom u pojedinoj četvrti reflektirat će ne samo dimenzije četvrti, nego će biti kompozitni rezultat općeg zadovoljstva stanovanjem, životom, itsl. gdje će zadovoljstvo s konkretnom kvalitetom četvrti biti samo jedan, ali važan element.

U tom smislu, osnovna intencija ovog istraživanja bila je utvrditi – odgovarajućom metodologijom – subjektivne aspiracije i potrebe stanovnika jedne (raznorodne) gradske četvrti u Zagrebu s idejom da bi rezultati takvog istraživanja mogli poslužiti za pravedniju distribuciju sredstava gradskog proračuna i kao krajnji cilj imati

organiziranje prioritetno usmjerenog urbanističkog planiranja i «ujednačavanja» opće kvalitete života u Zagrebu.³⁰ Tema o zadovoljavanju potreba stanovnika u gradu, u dijelu grada, svakako nadilazi ovo sociološko istraživanje. No, ona ostaje i nadalje važnom temom u raspravi o cjelovitosti gradskog života kao željenog habitata civiliziranog čovjeka. Ta se potreba respektiranja cjelovitosti, raznolikosti i promjenjivosti javnih prostora iznova potvrđuje u svom značaju u svim gradovima svijeta, pa tako i u Zagrebu. Tu su posebno važni javni prostori u gradu koji moraju omogućiti manifestaciju kako javnosti, tako i pokazati brigu gradske uprave da vodi računa o zadovoljavanju potreba različitih segmenata javnosti ne samo u najcentralnijim dijelovima grada, nego i u onim udaljenijim, «perifernijim», no zato ne manje važnima i značajnijima.

Realizacija istraživanja

Istraživanje je provedeno korištenjem *metode intervjeta* sa stanovnicima izabrane zone u području grada. Na taj se način prikupila dokumentacija o stavovima stanovnika o aspektima potreba i aspiracija. Navedeni nalazi, prikupljeni metodom intervjeta, mogu se staviti u odnos sa objektivno prikupljenim podacima o stupnju zadovoljenosti potreba u istoj zoni te se kroz komparaciju može ocijeniti sljedeće:

- a) stupanj preklapanja procjene o stupnju zadovoljenosti potreba, (u odnosu na objektivno uspostavljena saznanja i stupnjeve zadovoljenosti potreba)
- b) ovisnost izricanja (eventualnih) aspiracija u vezi sa realnim stupnjevima zadovoljenosti potreba, te
- c) stupanj disperziranosti aspiracija u usporedbi sa utvrđenim stvarnim, objektivnim situacijama.

Istraživanje je realizirano slijedom osnovnih tema ispitivanja stavova i aspiracija stanovništva u prostoru gradske četvrti Trešnjevka:

- elementi percipiranog standarda kvalitete života u području
- stavovi o osnovnim nedostacima i prednostima u mjestima stanovanja-manjim dijelovima gradske četvrti (zone)
- prioritetne primjedbe
- stavovi o neiskorištenim, zapuštenim prostorima, ambijentima, sadržajima
- da li se i kako percipiraju nedostaci u prostoru svakodnevnog života?
- testiranje mogućnosti zamišljaja boljeg, novog, drugačijeg
- ispitati procesualnost regulacije situacije u četvrti uz pojedinačne intervencije

U nastavku se daje popis mogućih indikatora koje bi trebalo upotrijebiti u nekom budućem složenijem ispitivanju stupnja zadovoljenosti potreba i postojanja eventualnih aspiracija stanovništva u gradskim četvrtima Zagreba.

³⁰ Kako će se kasnije vidjeti, navedene hipoteze zbog dimenzija istraživanja, nije bilo moguće testirati na adekvatan način. Stoga se rezultati ovog istraživanja koji će biti prezentirani u nastavku mogu uzeti kao indikativni.

a. Osnovne dimenzije³¹

- stav prema stupnju osnovne opremljenosti četvrti
- stavovi prema stupnju dodatne opremljenosti četvrti
- stavovi prema zadovoljstvu stanovanjem u određenoj četvrti
- dužina stanovanja u određenoj četvrti
- osnovni razlozi nezadovoljstva
- osnovni razlozi zadovoljstva
- najbolje četvrti (predjela) u Zagrebu
- najvažniji elementi poboljšanja kvalitete života u četvrti gdje ispitanik živi
- najvažniji elementi poboljšanja kvalitete života u gradu

³¹ Kako će se tijekom realizacije istraživanja pokazati, ispitanici su se u najvećem broju slučajeva koncentrirali samo na iznošenje osnovnih primjedbi i situacija dominantno u okvirima lokalnog okoliša. Stoga navedeni popis dimenzija, indikatora i aspekata, predstavlja više «popis želja», a manje popis realističnih situacija koje smo ustvrdili i objektivizirali ovim istraživanjem.

b. Pojedinačne dimenzije - stavovi prema pojedinim aspektima života i opremljenosti četvrti:

- javno zelenilo
- javni promet
- trgovine prehrambenom robom
- ostale trgovine
- igrališta za djecu
- vrtići, jaslice
- osnovna škola
- javna rasvjeta
- zdravstvena ustanova
- kulturne ustanove
- sastajališta za mlade
- prostori za starije
- prostori za sport
- prometnice
- odvoz otpada
- kanalizacija
- vodovod
- električna mreža
- plin
- kvaliteta ulica, susjedstva
- zagađenje
- buka
- međusobna blizina objekata
- opća kvaliteta života

c. Ocjena kvalitete osobnog stambenog prostora:

- veličina
- broj prostorija
- lokacija
- opremljenost stana
- starost stana, stambenog objekta
- veličina izdataka za stanovanje
- susjedi
- buka
- zagađenje

d. osobni podaci

- spol
- starost
- mjesto rođenja
- doseljenik ili rođen u Zagrebu
- stupanj obrazovanja
- zaposlenost
- zanimanje
- bračno stanje
- procjena osobnog standarda života

Prostorno-sadržinske gradske cjeline pogodne za ispitivanje

Za ovakav model ispitivanja, važno je locirati i najpogodnije ambijente, situacije i prostore za realizaciju ispitivanja. U nastavku se predlaže popis potencijalno zanimljivih zona – predjela i situacija, na koje bi se ispitanici jedne četvrti mogli osvrnuti, dati svoj komentar i izraziti stanovite aspiracije. Naravno, radi se ponovno o popisu načelne naravi, dok će rezultati konkretnog istraživanja pokazati koje su to situacije na koje su se ispitanici referirali.

- zapušteni predjeli (drvoredi, igrališta, «prostori između», rubni prostori)
- prostori oko križanja i prometnica
- prostori između uređenih i ostalih (neuređenih) sadržaja
- prostori koji su nekada nešto bili a sada su izgubili namjenu
- prostori potencijalne drugačije namjene od postojeće (prenamjena)
- javni, poluprиватni i privatizirani prostori
- mračni i nedovoljno osvijetljeni prostori i ambijenti

Ovo istraživanje je realizirano tijekom ožujka i travnja 2007. g. u 10 zona na području cjelokupne gradske četvrti Trešnjevka u Zagrebu.

U nastavku ćemo prezentirati osnovne prioritete istaknute od strane građana za relevantne gradske četvrti koje smo u našoj analizi uzeli u obzir.

- Gradska četvrt Trešnjevka sjever – prioriteti:
 - asfaltiranje lokalne mreže
 - zelenilo i parkovi
 - sastajalište za mlade
 - kulturne ustanove
 - sportske ustanove i oprema
 - održavanje čistoće i odvoz smeća
 - sastajalište za starije osobe
 - javni prijevoz
 - zanatske usluge

- Gradska četvrt Trešnjevka – jug – prioriteti:
 - uređenje okoliša
 - uređenje prometnica
 - poboljšavanje javnog prijevoza
 - regulacija prometa
 - poboljšavanje ponude društvenih sadržaja
 - bolje opskrbiti naselja školama, trgovinama,
 - kulturne ustanove
 - sportska infrastruktura
 - zanatske usluge
 - kanalizacija
 - loša komunalna infrastruktura
 - javni prijevoz i regulacija prometa
 - uređenje okoliša

U nastavku, osvrnut ćemo se sumarno na dinamiku utroška sredstava dodijeljenih nekim zagrebačkim gradskim četvrtima za «male komunalne akcije» iz čega će biti vidljivo na kakav se način te na koje stavke novac prvenstveno raspodjeljuje i troši.

- Najviše sredstava u svakoj od analiziranih gradskih četvrti, izuzev u četvrti Trešnjevka - jug, troši se na stavku «pojačano održavanje cesta»! Građani se - što se prometa tiče – uglavnom žale na neregulirano parkiranje te nedovoljan broj parkirališnih mjesata.
- Igrališta, što je tip sadržaja za koji mnogi intervjuirani građani drže da nedostaju, nalaze se na mnogo nižem mjestu prioriteta u mnogim gradskim četvrtima, a naročito u odnosu na distribuciju finansijskih sredstava. Primjerice, u četvrti Trešnjevka-sjever igrališta su na drugom mjestu, a prijatno iznenađuje raspodjela sredstava u četvrti Trešnjevka-jug gdje su igrališta na prvom mjestu. Valja upozoriti da je problem nedostatka, a posebno loše opremljenosti igrališta, jedan od najistaknutijih prioriteta intervjuiranih građana u gradskoj četvrti Trešnjevka u kojoj je provedeno ovo istraživanje.
- Izdvajanja za zelene površine – a što je prioritet br. 1 u zahtjevima građana! – relativno su mala. No, izdvajanja su zapravo marginalna u odnosu na ona određena za održavanje cesta i ulica. Kako je vidljivo iz prezentiranog, postoji vrlo velika nesuglasnost između zahtjeva (traženja) građana u vezi s potrebnim (većim) brojem zelenih i parkovnih.
- U različitim gradskim četvrtima značajna su se sredstva utrošila i na održavanje i uređivanje nogostupova i pješačkih staza. Šteta je da ove dvije stavke nisu razdvojene, jer bi se onda jasnije moglo vidjeti što su nogostupi a što se sve smatra uređivanjem pješačkih staza. Postojeća razlika u izdvajaju sredstava za ove i druge akcije-aktivnosti odražava na svoj način i tekući kontekst svake od četvrti te konkretne aktivnosti koje su se poduzimale tijekom 2006. g. a iza koji su uslijedile različite «akcije» financirane iz sredstava gradskih četvrti (primjerice, asfaltiranje ulica, uređivanje nogostupova, itsl.).
- Nadalje, parkirališta kao jedna od stavki utroška sredstava predstavljala su aktivnost-akciju na koji su samo tri od ovde analiziranih 8 gradskih četvrti utrošile sredstva u 2006. g. i to u rasponu od 3.32% (Novi Zagreb-istok) pa sve do 10.59% - u području Trešnjevka-jug. Lako nam je zaključiti da su utrošena sredstva svakako premala, da ne odgovaraju mnogim zahtjevima građana za nedovoljnim brojem parkirališta i nedovoljno uređenim sistemom parkiranja. Iznenađuje da čak 5 od 8 analiziranih gradskih četvrti nije utrošila baš nikakva sredstva za uređivanje parkirališta tijekom 2006. g.

Iz ove kratke analize utroška sredstava u nekim gradskim četvrtima Zagreba vidljivo je sljedeće:

- iz liste financiranja pojedinih akcija nije vidljiv princip distribucije
- najznačajnija sredstva odlaze za rutinske aspekte komunalnog uređivanja grada („pojačano uređivanje cesta i ulica“)
- u najvećem broju slučajeva ne postoji slaganje u traženjima i aspiracijama građana s aktualnim rasporedom utrošenih sredstava
- neke od stavki koju su građani najviše istaknuli su podfinancirane ili uopće nisu financirane
- neke stavke koje nitko od ispitanih građana nije spominjao su financirane i «prefinancirane»

Sve navedeno govori u prilog potrebi uvođenja daleko mudrijeg, određenijeg i prioritetno usmjerenog trošenja sredstava gradskih četvrti gdje bi ovakva i slična istraživanja svakako trebala biti jedan od orijentira u razmišljanju sljedećeg tipa:

- koji su najprioritetniji objekti, akcije i aktivnosti koje bi trebalo finansijski potpomognuti najhitnije?
- Koje su to rutinske akcije i aktivnosti?
- Koje su kratkoročne, srednjoročne i dugoročne akcije?

- Koji su rutinski, a koje eksperimentalni sadržaji, akcije i aktivnosti koje bi trebalo potpomognuti?
- Kako kroz financiranje potpomognuti samoaktivnost građana na uređenju, održavanju, oživljavanju i rekonstrukciji prostora i sadržaja naselja?
- Kako prepoznati različite potrebe pojedinih segmenta populacije te ih adekvatno finansijski potpomognuti u njihovim aspiracijama (primjerice, omladinski klubovi, igrališta, prostori za starije građane, itsl.)?

Interpretacija ključnih istraživačkih nalaza

U nastavku ćemo iznijeti osnovne, sumarne nalaze istraživanja. Kako je vidljivo iz rezultata istraživačkih materijala, stanovnici gradske četvrti Trešnjevka imaju dosta prigovora na svakodnevnicu svojih mesta života, ali i nešto pohvala.

Kakve su pohvale, na što se one uglavnom odnose?

- na dovoljan broj zelenih površina u naseljima
- na način dobrog održavanja zelenih površina
- na redovitost čišćenja zelenih površina i naselja
- na relativno dobru opremljenost naselja – dijelova četvrti različitim sadržajima

A kritičke napomene-primjedbe- evo najvažnijih:³²

- nedovoljan broj zelenih površina, naročito uspoređen s izgrađenim površinama
- loše održavanje zelenih površina
- zapuštenost naselja
- nedostatak dječjih sadržaja
- neprimjerena opremljenost parkovnih površina dječjim igračkama i pomagalima
- neprimjerena opremljenost parkovnih površina sadržajima za sjedenje i boravljenje
- neprimjereno korištenje parkovnih površina od strane pasa te prijedlozi da se zelene površine podijele na one za šetnju pasa i na one za ljude (djecu)
- loše regulirano parkiranje (na pločnicima posebno)
- nedostatak parkirališnih površina
- nedostatak javnog WC-a
- nedostatak prostorija za okupljanje starijih građana
- potreba rušenja i uređivanja zapuštenih zgrada i ambijenata
- nedostatak fontana (i spomenika)

³² Kako je vidljivo iz ovog popisa, broj i vrsta «kritičkih napomena» daleko je nadmašio elemente «pohvala». To ne treba iznenađivati – a navedeno odgovara i ljudskoj prirodi: mnogo je lakše nešto kritizirati, nego li nalaziti pozitivne odlike! To se jednostavno potvrdilo i u ovom istraživanju.

- nedostatak manjih trgovina u kvartu

Kako je vidljivo iz navedenog, stanovnici ove gradske četvrti, a najvjerojatnije i drugih četvrti u Zagrebu pa i u drugim naseljima-gradovima Hrvatske, prvenstveno su prilikom valorizacije kvalitete svoje okolice orijentirani na nekoliko sljedećih značajki:

- a) na *neposredan prostor* u bližoj okolini svoga mesta stanovanja
- b) na *osnovne probleme* koje uočavaju svakodnevno
- c) na probleme koji su specificirani *postojećim statusom pojedine* osobe (penzioner, majka s djetetom, itsl.)

a. *Sadržaji* koje, u negativnom (zапуštene) ili pozitivnom smislu (uređene, dovoljno velike, održavane) u najvećem broju slučajeva ispitanici uočavaju su sljedeći:

- Zelene površine
- Dječja igrališta
- Parkirališne površine

b. *Problemi* na koje najčešće ukazuju su sljedeći:

- Nedovoljno održavanje (naselja, zalenih površina, čistoće...)
- Neadekvatno korištenje površina (psi u parkovima)
- Nepostojanje nekih sadržaja (javni WC, okupljalista za starije)

c. *Prijedlozi* za neke nove akcija i poboljšanja se odnose uglavnom na sljedeće:

- Poboljšavanje postojećeg kroz regulaciju – npr. dijeljenje zelenih površina za ljude (djecu) i pse
- Regulacija parkiranja
- Uvođenje semafora na neka prometna križanja
- Rušenje i/ili rehabilitacija zapuštenih objekata i ambijenata
- Revitalizacija nekih prostora-sadržaja (npr. za okupljanje starijih građana)

U najvećem broju slučajeva, stanovnici-ispitanici *ne registriraju i ne reagiraju* na sadržaje koji (još) ne postoje u okruženju mesta stanovanja (fontana, spomenik, npr.). Stav prema takvima sadržajima se *oblikuje samo kao reakcija* ne potencijalni prijedlog («da li bi željeli da se ovdje postavi...»). Dakle, takvi «inducirani sadržaji» u najvećem broju slučajeva ne postoje u svijesti «prosječnog stanovnika» kao eventualno potrebni, oni se dadu «potaknuti» adekvatnom strategijom istraživanja, kao vjerojatno i mnogi drugi.

Selekcija u izborima uočavanja problema vezana je stoga uz svakodnevnu problemsku razinu života (parkiranje, primjerice; igrališta, primjerice) pa se i aspirirana poboljšavanja (eventualna) ograničavaju samo na najhitnije dimenzije.

Aspiracija u urbanom životu stoga se u nas – u najvećem broju slučajeva – nadovezuje prvenstveno na aspekte svakodnevice, a ne na neke unaprijed zamišljene «transcendirajuće» aspekte kvalitete življenja. Navedeno je najvjerojatnije posljedica sljedećeg:

- a) oskudice u stanovanju, odnosno «oskudnog stanovanja» (veličina, starost, opremljenost stambenog prostora, i dr.)

- b) oskudice u vrsti i stupnju opremljenosti urbanih ambijenata
- c) u siromaštvu-bogatstvu urbane opreme koja se empirijski aktivno ne proživljava zbog reduciranog kapaciteta participacije (opremljenost, adekvatnost, brojnost)

Bolje, kvalitetnije i urbano opremljenije stanovanje *građani uglavnom ne poznaju* pa niti ne mogu zamišljati (i tražiti).

No to ne znači da se postupno takve potrebe neće razviti – upravo kroz i ovakva ispitivanja, kompletiranja urbanih ambijenata, uvođenja i onih elemenata svakodnevice za koje stanovnici niti su čuli, niti (još) vidjeli, pa ih kao neproživljene niti «ne žele». A gradska uprava bi uređivanjem prvenstveno stambenih četvrti različitim inovacijama mogli postupno utjecati ne samo na svijest stanovnika, nego i na opće podizanje razine kvalitete života, bolje planiranje i na oblikovanje urbanih ambijenata za odgovorne građane. Rezultati ovog istraživanja jednog dijela Zagreba pokazali su da građani – stanovnici Trešnjevke možda i najbolje poznaju tekuće probleme i mjere kojima bi se mogla situacija kvalitete življenja popraviti. Na području Trešnjevke nisu registrirani značajni problemi, pa se poboljšavanje kvalitete može najvjerojatnije postići manjim ali promišljenim intervencijama.

Prilog 10. Istraživanje identiteta kvarta provedeno 2009. godine

"Moj kvar Trešnjevka" Istraživanje identiteta kvarta – socijalna kohezija u lokalnoj zajednici

Autori: Goran Batina, dipl.soc. Veselko Leutar, dipl.soc. Zagreb, 2009.god.

(<http://www.cekate.hr/sociokulturni-odjel/moj-kvar-tresnjevka-socijalna-kohezija-u-zajednici/>)

Istraživanje je provedeno korištenjem kvalitativne metodologije – metodom grupne diskusije (fokus grupe, trajanje 90min), u Zagrebu 14. srpnja 2009. godine.

Više na: <http://www.cekate.hr/kat/sociokulturni-odjel/istratzivacki-projekti/>

Sažetak → Ispitanici doživljavaju svoj kvart kao jedan od poželjnijih, ili bar kao jednako dobar za život u odnosu na druge dijelove grada. Prije dvadeset, trideset godina Zagreb je bio sigurnije i ugodnije mjesto za život. Iako primjećuju porast različitih oblika nasilnog ponašanja i kriminala na području cijelog grada, ispitanici svoj kvart doživljavaju kao jedan od sigurnijih kvartova. → Porast stanogradnje i stanovništva, do kojeg je došlo posljednjih godina, mijenja fizički izgled kvarta i grada, ali i socijalne odnose i identitet lokalne zajednice. Miješaju se identiteti starih i novoprdošlih stanovnika, sve brojniji novi stanovnici donose u kvart drukčije vrijednosti, navike i stil života. **Starosjedioci i doseljenici ne uvažavaju se dovoljno, i jedni i drugi bi trebali više komunicirati i biti tolerantniji prema različitostima.** → Kvartovski policajci, kao i komunalni redari i druge gradske službe nadležne za sigurnost, red, čistoću i čuvanje javnih i zelenih površina trebali bi biti češće na terenu i opominjati i kažnjavati nesavjesne građane (djecu i tinejdžere koji narušavaju javni red i mir, nesavjesne vlasnike pasa, vozače koji parkiraju na zelenim površinama itd.). → **U susjedstvu nije uspostavljena klima poštovanja i povjerenja.** Ispitanicima nedostaje osjećaj zajedništva, ali nemaju puno konkretnih prilika koje bi mogli iskoristiti za bolje upoznavanje, druženje i uspostavljanje prisnijih odnosa sa susjedima. Željni su potaknuti susjede na suradnju s ciljem rješavanja nekih zajedničkih problema, no stanari su uglavnom razjedinjeni i premalo zainteresirani za takve ideje. → **Trebalo bi potaknuti različite oblike aktivnosti i udruživanja građana u lokalnim zajednicama.** Humanitarne akcije, kulturni, zabavni, rekreativni i slični programi mogu pomoći ljudima koji žive jedni pored drugih da se bolje upoznaju i steknu veće povjerenje jedni u druge. Ispitanici tvrde da bi voljeli 6 biti više i češće uključeni u lokalni život, povezati se sa susjedima na ostvarenju nekog zajedničkog cilja, ili se naprsto družiti. → Centri za kulturu imaju, prema mišljenju ispitanika, važnu ulogu u lokalnoj zajednici: upućeni su na lokalnu publiku, surađuju s različitim lokalnim udrugama i organizacijama i imaju ljudske i materijalne resurse za kvalitetno provođenje različitih sociokulturnih aktivnosti koje mogu utjecati na osnaživanje socijalne kohezije, stvaranje i razvijanje socijalne mreže, nadilaženje dobnih, kulturnih i drugih razlika i uspostavljanje zajedničkog identiteta u lokalnoj zajednici.

Kvartovski problemi: javni prostor, zelene površine, igrališta... 1. Nedovoljno igrališta i drugih prostora primjerena za dječju igru Premalo je igrališta i drugih javnih površina na kojima se djeca mogu slobodno i neometanoigrati. Zbog toga nije rijedak slučaj da se veće grupe djece igraju na neprimjereno mjestima, često tik uz zgrade. Stanarima smeta galama koju stvaraju, a djeca u igri nehotice počine i štetu na stanovima (razbiju stakla na prozorima, roletne i sl.). 11 • Imamo tak famozan park a djeca se nemaju gdje igrati. Park zjapi... tam se skupljaju po noći ovi kaj piju, i narkomani, i sav vrag, i sad tam decu nemrete pustiti. Pa kaj to nije sramota. 2. Neprihvatljivi noćni provodi tinejdžera Ispitanici tvrde da u njihovim kvartovima postoje veće skupine mladih koji se redovito okupljaju u parkovima ili na loše osvijetljenim, relativno devastiranim prostorima, i tamo konzumiraju drogu i alkohol te narušavaju javni red i mir, često do ranih jutarnjih sati. Neki ispitanici smatraju ih opasnima i

noću izbjegavaju mesta na kojima se oni okupljaju. • ...imam garažu... tamo noću ne ulazim, to je nekakva betonjara, tri etaže, bez struje, tamo se okupljaju nekakvi probisvjeti, ljudi mlađi, oko alkohola, droge i nije sigurno tamo odlaziti... rade smeće, nateravaju se. ... Dakle, to je prostor u kojem noću ne treba odlazit. ... Tamo je svinjac da ne može biti veći. To nikom ne pripada ... policije tamo nema uopće... 3. Vlasnici pasa Ispitanici se žale i na neodgovorne vlasnike pasa koji svoje ljubimce izvode van bez vodilice i brnjice, a neki od njih pse puštaju na površine na kojima je psima zabranjen pristup i tako uništavaju parkove i druge zelene površine i/ili ometaju dječju igru. Problem je i to što neki psi lavežom stvaraju preveliku buku, osobito noću. • Ja nisam protiv životinja. Ja se svaki dan stepavam kad idem na posao, a dva su ovakva znaka i to ljudi uopće ne zanima. Jedino što sad izbjegavaju ovaj mali uređeni dio za djecu. Ali ako ti znakovi postoje, onda ne postoje bez veze. 12 4. Komunalni redari Problemi koje stvaraju djeca i mladi koji slobodno vrijeme provode na mjestima koja nisu predviđena za igru i druženje i pritom narušavaju javni red i mir te uništavaju okoliš, kao i problemi koje stvaraju neodgovorni vlasnici pasa, kao i građani koji koriste zelene površine kao parkirališta itd., mogli bi se smanjiti ili potpuno ukloniti kada bi komunalni redari i druge gradske službe nadležne za sigurnost, red, čistoću i čuvanje javnih i zelenih površina bili češće na terenu i opominjali i kažnjavali nesavjene građane. • Ja sad samo pitam da li ti ljudi koji su plaćeni od grada Zagreba ili ne znam od koga, ja ih još do sad nisam vidjela, a svaki dan bar jedno 4 puta idem ovuda. • Vi nemate više nikakve institucije u ovome gradu da ako nešto zapne, da kao građanin vidiš da bi nešto trebalo napraviti, ti ne znaš kam, ti uopće nemaš pojma kud da se obratiš. Niti za pse, niti za galamu, za niš. Jednostavno prepusteni smo sami sebi... • ...čovjek se uporno parkira na travnjak... lijepi parkić koji se šiša, uređuje. ... Ja sam mu rekao: „Susjed, pa nemojte na travu, pa ima valjda negdje mesta.“ Pa je rekao: „Treba vam trava? Očeš pasti? Pa ja maknem auto, pa pasi.“ ... To nisu samo mladi. Taj tip je imao bar 60 godina. I to, onako, gospodin, poslovnjak, laptop u ruci nosi, bijela košulja, kravata, ali kultura da ne govorim, kućni odgoj također.

Zaključci → lako ispitanici primjećuju porast različitih oblika nasilnog ponašanja i kriminala u cijelom gradu, ali i u susjedstvu, svi ispitanici svoj kvart doživljavaju sigurnim i ugodnim mjestom za život. → Zbog ubrzanog rasta stanogradnje i stanovništva stariji kvartovi mijenjaju identitet. Sve brojniji novi stanovnici u kvart donose drukčije vrijednosti, navike i stil života. U tom smislu, ispitanici svoje sugrađane i susjede dijele na starosjedioce i doseljenike. Među starosjediocima je više osoba srednje i starije životne dobi dok su novi stanari pretežno mlađe osobe. Te kulturne i generacijske razlike ne mogu se u kratkom roku premostiti, starosjedioci i doseljenici ne uvažavaju se dovoljno, trebali bi više međusobno komunicirati i biti tolerantniji prema različitostima. 17 → **O zajedničkim i javnim prostorima u susjedstvu i kvartu ne vodi se dovoljno brige što nesavjesnim građanima ostavlja prostor za remećenje javnog reda i mira, uništavanje zelenih površina itd.** Gradske vlasti trebale bi aktivnije raditi na sprečavanju takvih izgreda. Kvartovski policajci i komunalni redari trebali bi biti češće na terenu i paziti da se ne krši javni red i mir. → U susjedstvu nije uspostavljena osobita klima poštovanja i povjerenja, susjedi se slabo poznaju, rijetko i površno komuniciraju, uglavnom se ne druže, nedostaje osjećaj zajedništva. Trebalo bi pokretati akcije i događanja koja bi se mogla iskoristiti za bolje upoznavanje, druženje i uspostavljanje prisnijih odnosa među susjedima. → Centri za kulturu mogu utjecati na osnaživanje socijalne kohezije, stvaranje i razvijanje socijalne mreže, nadilaženje dobnih, kulturnih i drugih razlika i uspostavljanje zajedničkog identiteta u lokalnoj zajednici jer su upućeni na lokalnu publiku, surađuju s lokalnim udrugama i organizacijama, raspolažu materijalnim i ljudskim resursima za kvalitetno provođenje različitih sociokulturnih aktivnosti (stvaralačko izražavanje, aktivnosti za slobodno vrijeme itd.). Pri tome je važan direktni marketing, više kanala koji mogu doprijeti do različitih segmenata stanovništva, te ustrajnost onih koji vode i/ili aktivno sudjeluju u tim aktivnostima jer ponekad treba proći dosta vremena da neka akcija ili program zaživi u zajednici.

Prilog 11. Mapiranje Trešnjevke: Trešnjevački trg i tržnica (stanje i preporuke)**TREŠNJEVAČKI TRG**

Park na Trešnjevačkom trgu prije nego što je u studenom 2014. preuređen i preimenovan u Park Zvonimira Milčeca [GP 2013.]

Još na samome početku planskoga razvoja Trešnjevke, u Drugoj regulatornoj osnovi grada Zagreba iz 1887., na mjestu današnjeg Trešnjevačkog trga je planiran trg, tada još planskoga imena "Trg U", na sjecištu puteva koji su vodili kroz još nenaseljen kraj zvan Tratina (otkuda dolazi i ime Tratinskoj cesti).

Oko 1920. počinje naseljavanje Trešnjevke i u periodu između 1920. i 1930. na mjestu tada planiranog "Trga U" neformalno se okupljaju "kumice" i stanovnicima tada brzo narastajućeg kvarta nude svoje poljoprivredne proizvode.

Trešnjevačka tržnica s južne strane [GP 2013.]

1930. godina je važna za razvoj zagrebačkih tržnica – to je godina u kojoj se dovršava izgradnja tržnice Dolac (nakon što se do tog perioda sajmište održavalo na Jelačić placu), a novoosnovanom gradskom poduzeću Tržnice Zagreb (u čijem su sastavu tada još bile tržnica na Međašnom trgu – današnjem Kvatriću te veletržnica na Branimir-placu) pristupa i tržnica “Pod Črešnjom” – sadašnja Trešnjevačka tržnica. Od te se godine polako razvija i čitav trg kao cjelina.

Trešnjevačka tržnica na kraju radnog dana [GP 2013.]

S vremenom se uređuje park u središtu trga (koji je i danas vrlo sličan originalnom izgledu), 1935. preko trga prolazi tramvaj, 1937. se dovršava crkva Sv. Josipa na početku Trakošćanske (zvonik je dograđen tek 1997.), a iz tog doba potječe i najstarija zgrada na tržnici, ribarnica, građena iz zelenog kamenog s Medvednice.

U 40-im godinama preko trga još teku potoci Jelenovac i Kuniščak, a suvremenici se sjećaju da je uz njih raslo grmlje koje su prolaznici koristili kao mjesto za nuždu, dok su se na uglu Nove ceste i trga, točno na istome mjestu kao i danas, okupljali prodavači drva i pilari. Nakon Drugog svjetskog rata je arhitekt Antolić radio na projektu Doma štampe koji bi se nalazio na kraju Krapinske ulice i time trgu davao prepoznatljivu vizuru kao što od pamтивjeka Novoj cesti vizualnu završnicu nudi Medvednica s ruševinama Medvedgrada.

1959. godine se na dijelu dotad neiskorištenog zemljišta koje je pripadalo crkvi gradi robna kuća Nama.

Nakon tog doba nije bilo velikih preinaka na području trga, tržnica je mijenjala svoj oblik i raspored prodajnih mjesta, pojavljivali su se njeni produžeci u smjeru Dobojske ulice i Šetališta Jurija Gagarina, dograđivana su parkirališta na koridoru Ulice grada Vukovara...

Montažna zgrada nekadašnje Name [GP 2013.]

Zanatsko-trgovački dio Trešnjevačke tržnice [GP 2013.]

Večernji život Trešnjevačkog placa [VR 2013.]

Benzinska stanica na Novoj cesti uz Trešnjevački trg [GP 2013.]

Park na Trešnjevačkom trgu prije nego što je u studenom 2014. preuređen i preimenovan u Park Zvonimira Milčeca [GP 2013.]

Večer nad Trešnjevačkim placom [VR 2013.]

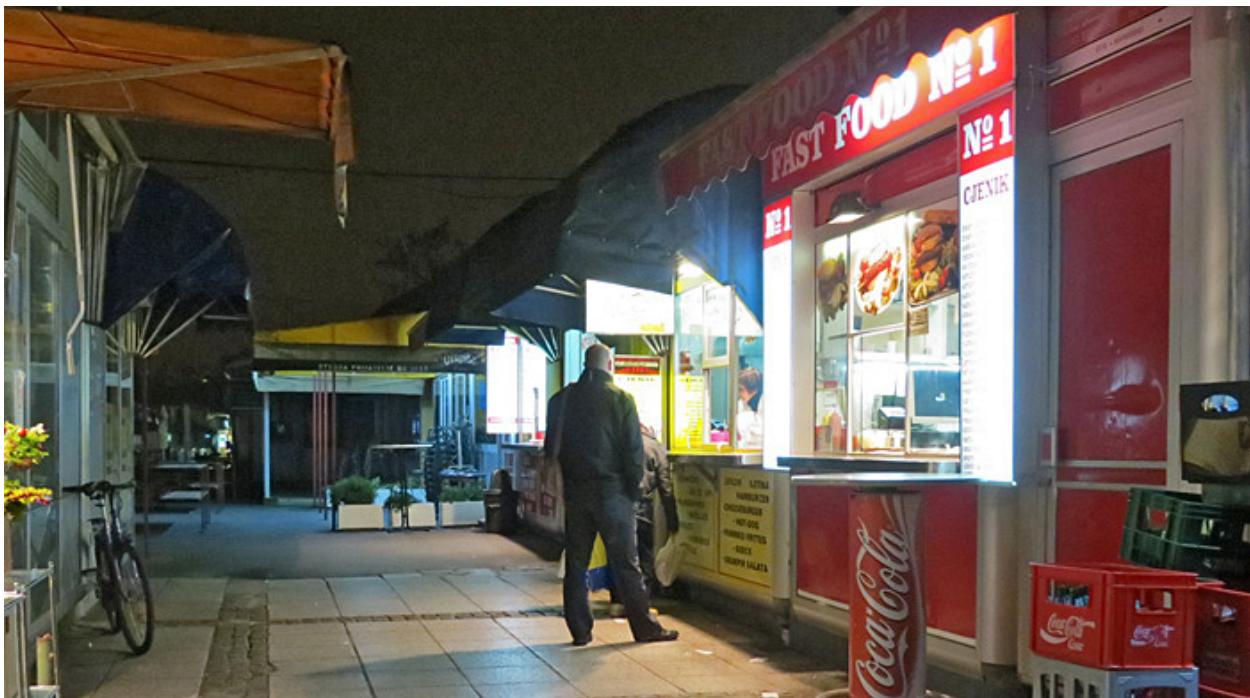
Park Zvonimira Milčeca uz glavnu trešnjevačku prometnicu [GP 2014.]

Meeting-Point kod Trešnjevačke tržnice [GP 2013.]

Trenutno stanje Trešnjevačkog trga nipošto nije zadovoljavajuće, a evo nekih od najvažnijih problema i ideja kako ih riješiti:

- Tržnici nedostaje zatvoreni dio pa je promet jako ovisan o vremenskim prilikama (ideja: dodavanje velike tende ili montažnog krova)
- Prodaja je smanjena zbog konkurencije trgovačkih centara i sve manjem broju "kumica", a većem broju preprodavača (ideja: povratak kupaca nakon natkrivanja tržnice, djelomična promjena ponude)
- Tržnica i njena okolina su zagušene kioscima i privremenim objektima (ideja: širenje tržnice na zapad do Dobojske ulice, "čišćenje" pješačko-biciklističkog koridora u smjeru sjever-jug, Trakoščanska/Krapinska-Šetalište Jurija Gagarina)
- Pregust i kaotičan promet na peterostrukom raskršću teškom za regulaciju (ideja: potpuno zatvaranje Trakoščanske i pretvaranje prostora ispred crkve u pješačku zonu te sužavanje Ulice grada Vukovara uz otvaranje Nove ceste prema Zagrebačkoj aveniji kako bi preuzeila dio prometa u tom smjeru)
- većina prostora je neugodna za dulje zadržavanje, već prolaznici dođu, obave posao (kupovinu, čekanje tramvaja itd) i odu (ideja: zadržavanje posjetilaca kroz ljepše prostore, širenje zelenila i ukidanje benzinske pumpe, upotrebu prostora tržnice i izvan radnog vremena za razne namjene (sport, manifestacije itd)

Večernji život Trešnjevačkog placa [VR 2013.]

(Vanja)

2. grupa priloga – prilozi vezani uz ranu participaciju građana u GP Prostor središta Trešnjevke

Pozivi građanima da sudjeluju u ranoj izravnoj participaciji u sklopu Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke (fokus grupe, intervju i anketno istraživanje)

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
KLSA: 359-073/400/164
URBRG: 251-05-41/065-18-45
Zagreb, 16. travnja 2019. godine

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
KLSA: 359-073/440/164
URBRG: 251-05-41/065-18-45
Zagreb, 16. travnja 2019. godine

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
KLSA: 359-073/400/164
URBRG: 251-05-41/065-18-45
Zagreb, 15. travnja 2019. godine

PREDMET: Poziv na intervju i fazi izrade programskih snimaka
Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke

P. Strojnik,

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i ranoj Grada započeo je s provođenjem Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke u skladu čl. 41. Članka o činjenici Generalnoga urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik 16/97., 8/99., 9/13., 9/16., 12/16. - predloženi razm.). Gradski projekt stupi u vlastitištvo u uređenju predviđen od osnivača interesu za Grad, a kojim se Grad vrati u lastnicu u realizaciji.

U fazi izrade programskih snimaka Gradskog projekta, kroz čije su poslovne i značajne participacije javnosti, a uveliko utiče na jeftinje pisanje i osnivački ciljevi i potencijalni prekoraci, sedište projekta Vam je sudjelovanje i intervju u jednoj od sljedećih verzija:

- javni mentor i formiranje srediste Trešnjevke
- predstava "fokus"
- prezent
- osavjet projekti i preporuke

Intervju će voditi dr. sc. Iva Vučić, s Odjeljka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koja će Vam konsolidirati dogmatičnu terminologiju i njenu interpretaciju.

Kontakt: jovo.vucic@ff.bg.ac.rs

S poštovanjem,

PROČELNIČA
Sustavni beršovac dipl.ing.arh.

PREDMET: Poziv na intervju i fazi izrade programskih snimaka
Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke

P. Strojnik,

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i ranoj Grada započeo je s provođenjem Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke u skladu čl. 41. Članka o činjenici Generalnoga urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik 16/97., 8/99., 9/13., 9/16., 12/16. - predloženi razm.). Gradski projekt stupi u vlastitištvo u uređenju predviđen od osnivača interesu za Grad, a kojim se Grad vrati u lastnicu u realizaciji.

I u fazi izrade programskih snimaka Gradskog projekta, kroz čije su poslovne i značajne participacije javnosti, a uveliko utiče na jeftinje pisanje i osnivački ciljevi i potencijalni prekoraci, sedište projekta Vam je sudjelovanje i intervju u jednoj od sljedećih verzija:

- javni mentor i formiranje srediste Trešnjevke
- predstava "fokus"
- prezent
- osavjet projekti i preporuke

Intervju će voditi dr. sc. Iva Vučić, s Odjeljka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koja će Vam konsolidirati dogmatičnu terminologiju i njenu interpretaciju.

Kontakt: jovo.vucic@ff.bg.ac.rs

S poštovanjem,

PROČELNIČA
Sustavni beršovac dipl.ing.arh.

PREDMET: Poziv na intervju i fazi izrade programskih snimaka
Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke

P. Strojnik,

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i ranoj Grada započeo je s provođenjem Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke u skladu čl. 41. Članka o činjenici Generalnoga urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik 16/97., 8/99., 9/13., 9/16., 12/16. - predloženi razm.). Gradski projekt stupi u vlastitištvo u uređenju predviđen od osnivača interesu za Grad, a kojim se Grad vrati u lastnicu u realizaciji.

I u fazi izrade programskih snimaka Gradskog projekta, kroz čije su poslovne i značajne participacije javnosti, a uveliko utiče na jeftinje pisanje i osnivački ciljevi i potencijalni prekoraci, sedište projekta Vam je sudjelovanje i intervju u jednoj od sljedećih verzija:

Aktuelno je se posloviti na Trešnjevku: tipa u period 19. travnja 2019. godine te u period 27. travnja 2019. godine od 9 do 13 h.

Također, sve zavore, prijedlozi koji se odnose na Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke moguće je dostaviti na e-mail adresu gradski.sredista.tresnjevke@zg.hr.

Naša oprema:
elktronički početak poziva članove žitelji

PROČELNIČA
Sustavni beršovac dipl.ing.arh.

Anketni upitnik

Gradski projekt prostor središta Trešnjevke – ANKETA
Trešnjevčki trg, 18. i 27. travnja 2010. godine, 9:00-12:00 h
lokacija: 1 – 2 anketa:

Anketa o formiranju središta gradske četvrti i uređenju javnog prostora
U sklopu je provedba anketnog istraživanja stavova građana o formiranju središta gradske četvrti Trešnjevka, uređenju tržnice i javnog prostora u sklopu rane provedbe između javnosti u Gradskom projektu Prostor središta Trešnjevke koji provodi Grad Zagreb, Ured za strategičko planiranje i razvoj grada. Vrati su odgovore anketiraju se te se ne mogu dovesti u vezu s Vama.

Vaše sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i možete ga prekinuti kada god želite. Ispunjavanjem ovog upitnika pristatite ste na sudjelovanje u istraživanju te Vam se ovim putem zahvaljujemo na ispunjavanju upitnika.

1. Živite li u gradskoj četvrti Trešnjevka-pijesac (167 DA = NE (ako ne - u koljicu) 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 15 16 17)
2. Koliko dugo živate u Zagrebu? od rođenja – vecinu života – više od 5 godina – manje od 5 godina
3. Spol: M – Ž
4. Dob: mlađa – srednja – starija
5. Radni status: nezaposleni – studentica – zaposlenica – umirovljenika
6. Kako procinjujete svog materijalnog status?: Zivot isti od vredne – život isto kao vredna – život bolje od vredne

7. Koliko često posjećujete Tržnicu Trešnjevke?: svaki dan – više puta tjedno – 1 x tjedno – 1 do 2 x mjesечно – samo ponadno
8. Kada kupujete proizvode na tržnici čemu posvećujete više pažnje? cijeni proizvoda – kvaliteti proizvoda
9. Koј je glavni motiv vašeg dolaska na Tržnicu Trešnjevke?
 1. kupovina kvalitetnih domaćih proizvoda u čije je posjeku i kvalitetu sigurnošću
 2. druženje s prijateljima, poznanicima i drugim ljudima u ugodnoj atmosferi
 3. kupovina kvalitetnih proizvoda po pristupačnim cijenama i druženje s prijateljima i poznanicima
 4. nešto drugo - 40%

10. Procjenjite kvalitet života na Trešnjevki? (tj. da drugih četvrti – ni bolja ni lošija od drugih GC– lošija od drugih GC)

11. Procjenjite u kojoj mjeri nedostaci stježeći sadržaj na prostoru središta Trešnjevke:

(1 - uspore no. 2 – u manjoj mjeri; 3 – donekte; 4 – u većoj mjeri; 5 – u jako velikoj mjeri)	1	2	3	4	5
1. središnji trg (kvalestveno oblikovan i opremljen)	☐				
2. javne zelene površine (park)	☐				
3. parkačna zone	☐				
4. dostupnost učilišta (Novi centar i dr.)	☐				
5. ulice (opravljene i klasične)	☐				
6. udoban parkirišni prostor za motorna vozila	☐				
7. udobni parkirišni prostori za bicikle	☐				
8. kafići	☐				
9. restorani i gastronomski objekti s dnevnom ponudom jedu po pristupačnim cijenama	☐				
10. male trgovine (trgovine bliske potrošača (kvarnerski dućan))	☐				
11. zanatske radionice (trgovci, krejaci i dr.)	☐				
12. specijalizirane trgovine	☐				
13. prirođeni sagovorni organski uzgojni domaći životinje	☐				
14. prirodni sagovorni nabavljene robe i dobara	☐				
15. dostupnost i dobar organizirani sistem za raspisivanje, raspisivanje, raspisivanje i sl.	☐				
16. festivalска događanja (igr. (fetno kino na otvorenom, Advent i sl.)	☐				
12. Procjenjite za svaki od navedena tri prostora mjeru u kojoj zadovoljava određeni kriterij kvalitete: (1 - uspore no; 2 - donekte; 3 - u jako velikoj mjeri)	1	2	3		
1. Trešnjevčki trg					
1. zaštita od kriminalata i nasilja	☐	☐	☐		
2. zaštita od prometa i međugrada	☐	☐	☐		
3. udobnost i uživanje	☐	☐	☐		
2. Tržnica Trešnjevke					
1. zaštita od kriminalata i nasilja	☐	☐	☐		
2. zaštita od prometa i međugrada	☐	☐	☐		
3. udobnost i uživanje	☐	☐	☐		
3. Park Zvonimira Miljeća					
1. zaštita od kriminalata i nasilja	☐	☐	☐		
2. zaštita od prometa i međugrada	☐	☐	☐		
3. udobnost i uživanje	☐	☐	☐		

GRAD ZAGREB
GRADSKA UREDJA
URAD ZA STRATEGIČKO
PLANIRANJE I RAZVOJ

Gradski projekt prostor središta Trešnjevke – ANKETA
Trešnjevčki trg, 18.-27. travnja 2010. godine, 9:00-12:00 h
lokacija: 1 – 2 anketa:

13. Kajte primjene smatraate nužnim za podizanje kvalitete prostora Tržnice Trešnjevke u okviru ovog gradskog projekta?

1. potrebito je uređiti tržnicu bez većih izmjena
2. potrebito je uređiti i dojamčeno napraviti tržnicu
3. potrebito je uređiti i nadoknadi tržnicu
4. potrebito je uređiti i dojamčeno napraviti tržnicu (miljevički, mesni odjel i dr.)
5. potrebito je uređiti i zauzeti tržnicu
6. nešto drugo – bio?

14. Kajte primjene smatraate nužnim za podizanje kvalitete prostora Trešnjevčkog trga u okviru ovog gradskog projekta?

1. potrebito je uređiti tržnicu bez većih izmjena
2. potrebito je uređiti postojeci prostor trga bez većih izmjena
3. potrebito je uređiti i povezati postojeće dijelove u formirati jedinstveni prostor trga
4. potrebito je uređiti i povezati trg uvezjem parkovnog dijela te povezati postojeće dijelove i formirati jedinstveni prostor

15. Kajte primjene smatraate nužnim za podizanje kvalitete prostora Parka Zvonimira Miljeća u okviru ovog gradskog projekta?

1. park je potreban učinkovito uređivati
2. prostor parka potrebo je povezati s Trešnjevčkim trgom i smanjiti utjecaj okolnog prometa
3. prostor parka potrebo je povezati i formirati jedinstven prostor središta Trešnjevke

16. Kajte vrsti prometa treba dati prednost pri uređenju novog središta Trešnjevke? (zaustaviti samo 1 odgovor)

1. jasnoj prometu
2. preduzećim prometu
3. osobnim vozilima

17. Kajte vrsti prometa treba ograničiti radi podizanja kvalitete i korištenja prostora novog središta Trešnjevke?

1. jasnoj prometu
2. preduzećim prometu
3. osobnim vozilima

18. Kako treba rješiti problem prometa u micanju na prostoru središta Trešnjevke?

1. stvarnim izgradnjom neposrednog parkiranja
2. formiranjem parkirališne zone i zatvaranjem parkiranja motornih vozila
3. unapređenjem pravog prijelaza
4. izgradnjom podzemne garaže
5. nešto drugo – bio?

19. Kaj je olakši sudjelovanje građana u donošenju odluka o prostoru za vas osobno važnijem? (zaustaviti samo 1 odgovor)

1. Zejam biti informiran.
2. Zejam izrazivo dašći prijedloge za kvar u kojemu živim.
3. Zejam izrazivo dašći prijedloge za grad u cjelini.

20. Procjenjite u kojoj mjeri biste koristili pojedini oblik participacije (način sudjelovanja) u donošenju odluka o prostoru u gradu Zagrebu: (1 - uspore no; 2 - donekte; 3 - u jako velikoj mjeri)

1	2	3
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Ako imate dodatnih komentara molimo navedite nize.

Zahvaljujemo Vam na suradnji u ovom istraživanju! Svoje stavove i prijedloge sudionici mogu dopuniti sljedeći na e-mail: go prostor.središta.tresnjevke@zagreb.hr

Letak s informacijama o GP Prostor središta Trešnjevke s e-mail adresom otvorenom za prijedloge građana

GRAD ZAGREB
GRADSKI URED ZA
STRATEGIJSKO PLANIRANJE
I RAZVOJ GRADA

Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke
ANKETA
19. i 27 travnja 2019. godine, 9:00-13:00 h
Trešnjevački trg

Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke
Anketa o formiranju središta gradske četvrti i uređenju javnog prostora

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, započeo je s provođenjem Gradskog projekta Prostor središta Trešnjevke sukladno čl. 101. Odluke o donošenju Generalnoga urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik 16/07, 8/09, 7/13, 9/16, 12/16 - pročišćeni tekst). Gradski projekt skup je složenih aktivnosti u uređenju prostora od osobitog interesa za Grad, u kojima se Grad javlja kao sudionik u realizaciji.

U tijeku je provedba anketnog istraživanja stavova građana o formiranju središta gradske četvrti Trešnjevka, uređenju tržnice i javnog prostora u sklopu rane provedbe izravne participacije javnosti u Gradskom projektu Prostor središta Trešnjevke.

Zahvaljujemo Vam na suradnji u ovom istraživanju! Svoje stavove i prijedloge sudionici mogu dopuniti slanjem na e-mail:

gp.prostor.sredista.tresnjevke@zagreb.hr

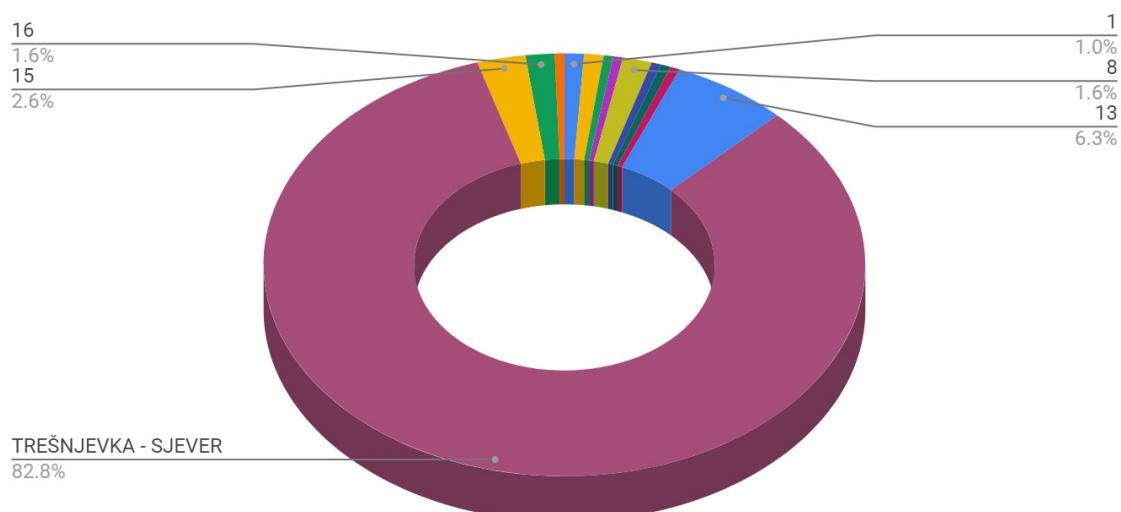

1. Grafički prilozi:

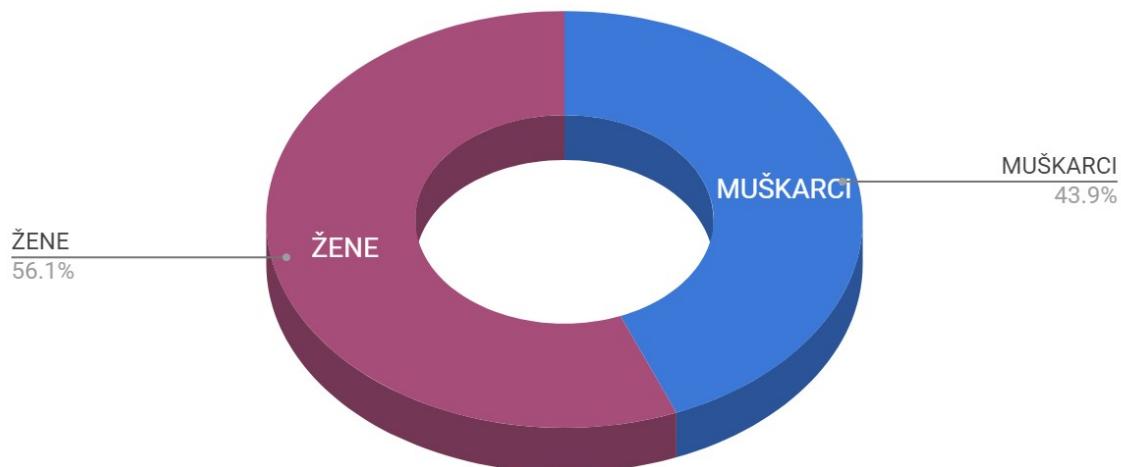
1. Graf 1. Prikaz broja ispitanika prema gradskoj četvrti u kojoj žive
2. Graf 2. Prikaz broja ispitanika prema spolu
3. Graf 3. Prikaz broja ispitanika prema dobnim skupinama
4. Graf 4. Prikaz broja ispitanika prema radnom statusu
5. Graf 5. Prikaz broja ispitanika prema materijalnom statusu
6. Graf 6. Prikaz frekvencije dolazaka ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovoj dobi
7. Graf 7. Prikaz frekvencije dolazaka ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovom radnom statusu
8. Graf 8. Prikaz stavova korisnika tržnice Trešnjevka o potrebi i načinu njenog uređenja
9. Graf 9. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Trešnjevačkog trga
10. Graf 10. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Parka Zvonimira Milčeca
11. Tablica 1. Procjena mjere u kojoj nedostaju određeni sadržaji na prostoru središta Trešnjevke
12. Graf 11. Prikaz stavova anketiranih o prometu na području budućeg središta Trešnjevke
13. Graf 12. Prikaz stavova anketiranih o participaciji u donošenju odluka o prostoru
14. Graf 13. Prikaz procjene kvalitete života anketiranih stanovnika Trešnjevke-sjever u odnosu na druge gradske četvrti u Zagrebu

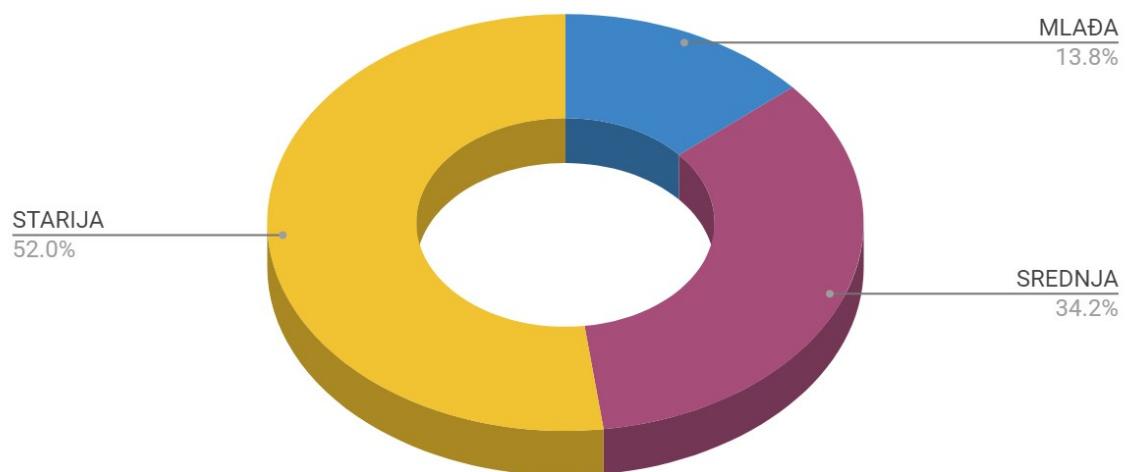
Graf 1. Prikaz broja ispitanika prema gradskoj četvrti u kojoj žive

USPOREDBA BROJA ANKETIRANIH PREMA GRADSKIM ČETVRTIMA

Graf 2. Prikaz broja ispitanika prema spolu

USPOREDBA BROJA ANKETIRANIH PREMA SPOLU

Graf 3. Prikaz broja ispitanika prema dobnim skupinama**USPOREDBA BROJA ANKETIRANIH PREMA DOBI**

Graf
statusu

4.

Prikaz

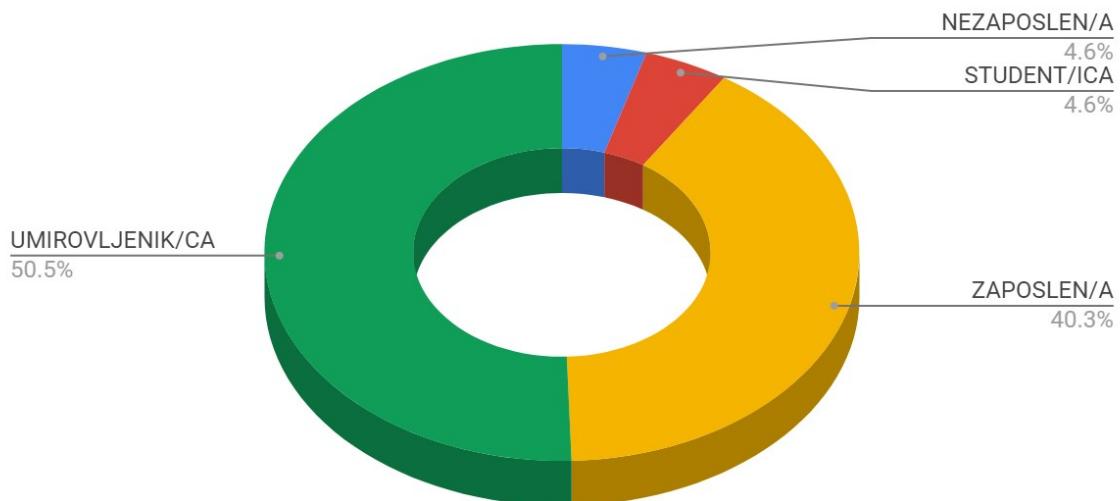
broja

ispitanika

prema

radnom

USPOREDBA BROJA ANKETIRANIH PREMA RADNOM STATUSU

Graf
statusu

5.

Prikaz

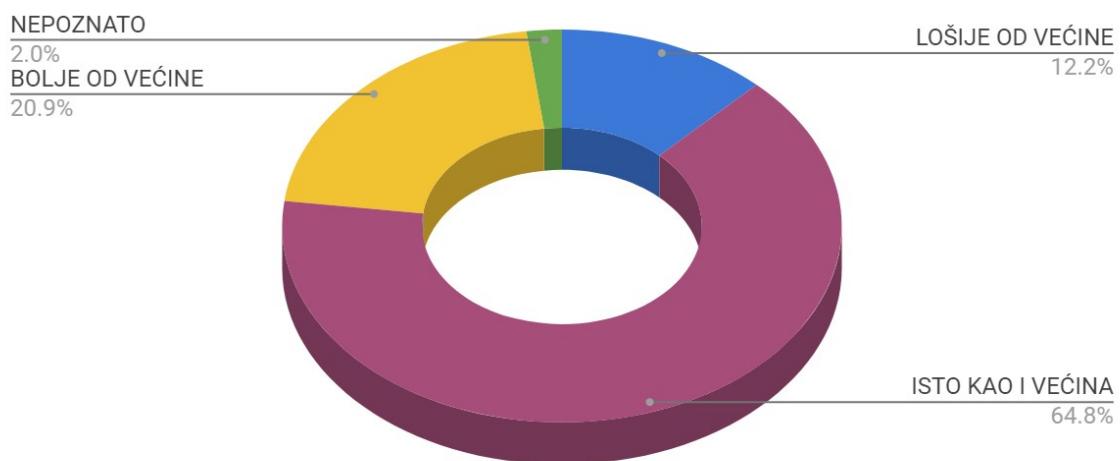
broja

ispitanika

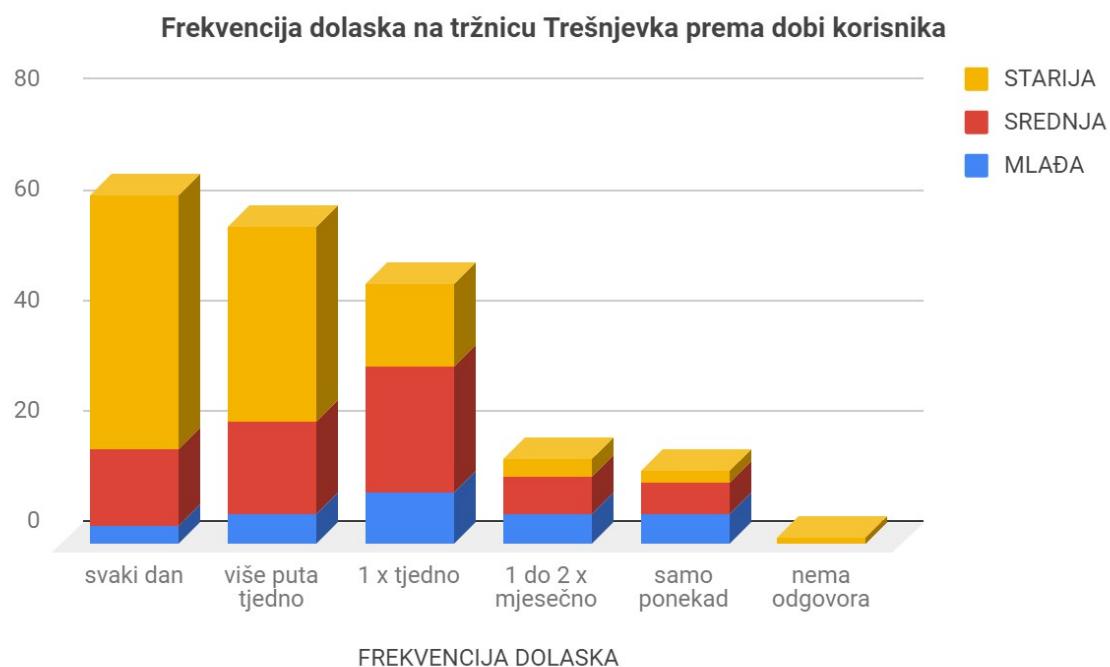
prema

materijalnom

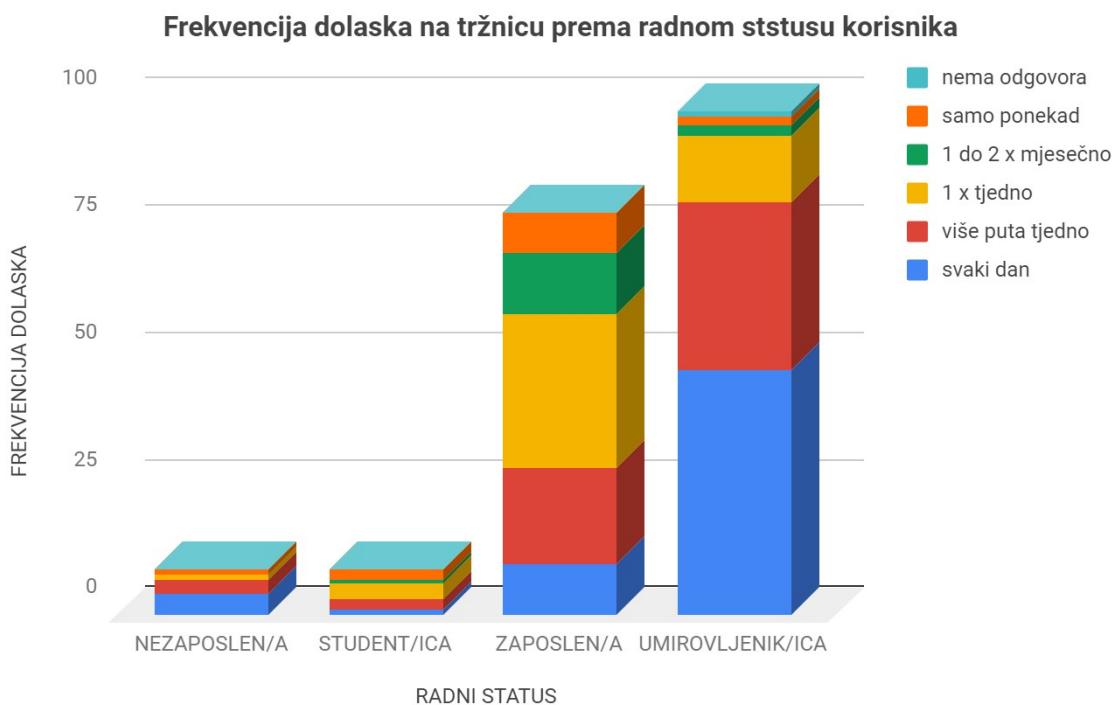
USPOREDBA BROJA ANKETIRANIH PREMA MATERIJALNOM STATUSU

Graf 6. Prikaz frekvencije dolaska ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovoj dobi

Graf 7. Prikaz frekvencije dolaska ispitanika na tržnicu Trešnjevka prema njihovom radnom statusu

Graf 8. Prikaz stavova korisnika tržnice Trešnjevka o potrebi i načinu njenog uređenja

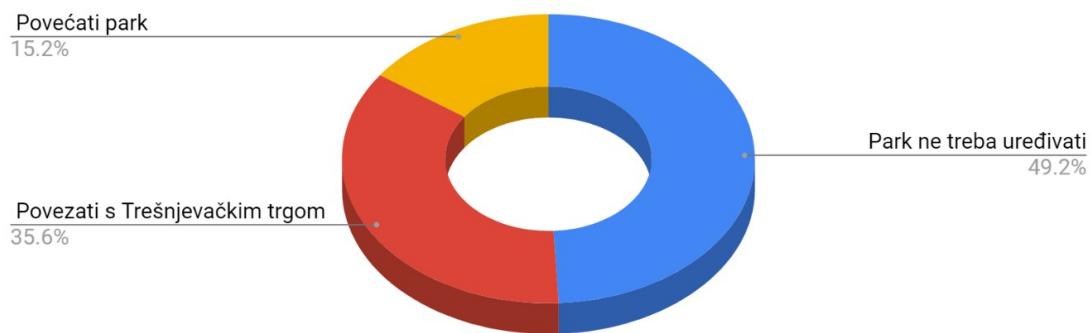
Graf 9. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Trešnjevačkog trga

Stavovi korisnika o budućem uređenju Trešnjevačkog trga

Graf 10. Prikaz stavova korisnika o potrebi i načinu uređenja Parka Zvonimira Milčeca

Stavovi korisnika o uređenju Parka Z. Milčeca

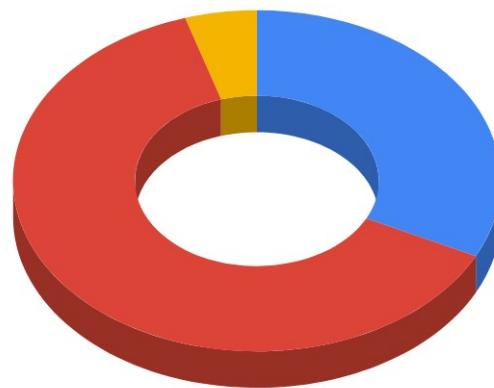

Tablica 1. Procjena mjere u kojoj nedostaju određeni sadržaji na prostoru središta Trešnjevke

	Odgovor	Središnji trg	Javni zeleni prostor	pješačka zona	drvoredi	urbana oprema	parking za MV	parking za bicikle	kafići	zalogajni restorani	mali kvartovski dućani	zanatske radnje	specijalizirane trž. hrane	tržnica_sajam	tržnica_sajam	tržnica_sajam	festivali (Advent), kino na otvoreno m i dr.
	1.svi																
UMIROVLJENI K/CA	uopće ne	7	13	12	10	4	11	11	72	24	26	18	20	13	20	11	6
	malо	5	8	6	8	21	10	10	7	14	13	14	18	4	8	9	2
	donekle	16	30	20	17	22	21	17	9	15	15	11	17	15	13	11	10
	u većoj mjeri	17	20	19	16	18	12	11	7	23	17	20	16	15	18	15	18
	u jako velikoj mjeri	53	27	41	46	33	41	47	2	21	26	34	26	50	38	52	61
	nema odgovora	1	1	1	2	1	4	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2
ZAPOSLEN/A	uopće ne	2	7	3	5	5	7	2	43	16	22	14	15	8	8	6	9
	malо	8	14	11	3	11	5	6	23	20	10	14	13	8	13	5	2
	donekle	16	14	14	24	23	19	11	5	20	21	18	30	14	14	13	8
	u većoj mjeri	22	20	20	21	20	17	20	5	12	17	10	10	14	16	22	18
	u jako velikoj mjeri	31	24	31	26	20	31	39	2	10	8	21	9	34	27	32	41
	nema odgovora								1	1	1	1	2	2	1	1	1

Graf 11. Prikaz stavova anketiranih o prometu na području budućeg središta Trešnjevke

Kojoj vrsti prometa treba dati prednost pri uređenju novog središta Trešnjevke?

● javnom prometu ● pješačkom i/li biciklističkom ● motornom prometu

Graf 12. Prikaz stavova anketiranih o participaciji u donošenju odluka o prostoru

ŽELJENI OBLIK SUDJELOVANJA GRAĐANA U DONOŠENJU ODLUKA O PROSTORU - participacija

Graf. 13 Prikaz procjene kvalitete života anketiranih stanovnika Trešnjevke-sjever u odnosu na druge gradske četvrti u Zagrebu

PROCJENA KVALITETE ŽIVOTA NA TREŠNJEVCI U ODNOSU NA DRUGE GČ - STANOVNICI GRADSKE ČETVRTI TREŠNJEVKA - SJEVER

